

OBSAH

ÚVODNÍK

Stanislav Balík: Legislativní inženýrství 9

ČLÁNKY

Eva Hubálková: Novinky z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve stížnostech podaných proti České republice 12

Bohumil Repík: Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva 32

Tomáš Dvořák: Neplatnost právnických osob 43

Michael Kincl: Řízení podle zákona o veřejné podpoře 55

Antonín Procházka: Oprávněnost správce daně k opakování daňových kontrol 61

Boris Vršínský: Úvaha o procesu vytváření smluv a jejich vzniku 63

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK, konané ve dnech 9. – 10. 6. 2003 67

2) Bulletin advokacie – nástin koncepce pro období do 4. sněmu 67

3) Stanovisko představenstva ČAK ve věci zproštění povinné mlčenlivosti advokáta likvidátorem společnosti 69

4) Zahraniční časopisy v knihovně ČAK 70

5) www.cak.cz 70

Z KÁRNÉ PRAXE (Jan Syka)

Jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže předá klientovi podání, aniž by ho jasně poučil o lhůtě, ve které je nutno podání odeslat nebo doručit. 71

ODPOVĚDI NA DOTAZY

Odpovědi ČAK na dotazy ve věci povinné mlčenlivosti advokáta:

1) Svědecký výslech advokáta v dědickém sporu 72

2) Podání vysvětlení advokátem podle trestního řádu 73

SBÍRKA ÚTĚCHY

Ivo Tichovský: Časově navazující či nikoliv – aneb nad jedním soudním rozhodnutím 75

ZE ZAHRANIČÍ

Výňatky z písemných zpráv některých evropských advokacií za rok 2002 77

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY (Jaroslava Vanderková) 81

TISK O ADVOKACII (Jaroslava Vanderková) 87

O B S A H

RŮZNÉ

Oddělené čekací prostory u soudů pro oběti trestných činů	89
Seznam elektronických adres v resortu Ministerstva spravedlnosti ČR	91

NAKONEC

O výkladu práva (Petr Hajn)	97
Kresba L. Lichého	98

PO UZÁVĚRCE

Francie – mezinárodní soutěž na téma obrana lidských práv	99
--	----

<u>ZUSAMMENFASSUNG</u>	100
------------------------	-----

<u>SUMMARY</u>	103
----------------	-----

<u>INHALTSVERZEICHNIS</u>	105
---------------------------	-----

<u>TABLE OF CONTENTS</u>	106
--------------------------	-----

<u>INZERCE</u>	108
----------------	-----

Upozornění autorům: Časopis otiskuje zásadně pouze původní, jiným periodikům k uveřejnění nezaslané a dříve nepublikované autorské příspěvky. Rukopisy zasílejte ve dvou vyhotoveních. Nevyžádané rukopisy redakce nevrací. Všechny autory i u nevyžádaných rukopisů informujeme o jejich doručení redakci zásadně do dvou týdnů po přijetí zásilky.

Žádáme autory, aby své příspěvky opatřili stručným shrnutím v rozsahu nejvýše 10 řádek.

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 81–86.

SHRNUTÍ

Eva Hubálková:

Novinky z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve stížnostech podaných proti České republice

Článek rozebírá právní podstatu nových judikátů Evropského soudu lidských práv, týkajících se stížností proti České republice. Jde o tematiku vysoce aktuální pro českou advokátní veřejnost.

Bohumil Repík:

Některé otázky rozhodování o vazbě ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva

Autor konfrontuje judikaturu Soudu, popř. Komise, vztahující se k rozhodování o vazbě s příslušnými ustanoveními trestního řádu a konstatuje, že platná právní úprava není v řadě bodů v souladu s Úmluvou. Ačkoli v takové situaci jsou povinny aplikovat Úmluvu, nikoli domácí zákon (článek 10 Ústavy), vnitrostátní soudy nadále aplikují jen trestní řád a na Úmluvu neberou zřetel. Tuto nesprávnou praxi soudů nenapravit v jednom svém rozhodnutí ani Ústavní soud. Je tedy třeba změnit příslušná ustanovení trestního řádu. Do té doby jsou to advokáti, kteří by měli důsledně trvat na respektování práv obviněných, která jsou jim v této oblasti zaručena Úmluvou.

Tomáš Dvořák:

Neplatnost právnických osob

Stať se zabývá problematikou neplatnosti zakladatelských dokumentů obchodních společností, resp. obecně právnických osob *de lege lata* zejména z hlediska vad projevu vůle, nedostatků formy a nedodržení předepsaných obligatorních náležitostí. Autor usiluje o překlenutí nedostatků současné mezerovité úpravy, která neřeší problematiku neplatnosti jiných právnických osob, než jsou obchodní společnosti a družstva. Přitom se přihlíží jak k závěrům soudobé, tak i starorakouské a prvorepublikové civilistiky. Pozornost je též věnována požadavku harmonizace této úpravy v právu obchodních společností s První směrnicí ES č. 68/151/ES, jakož i návrhu nové koncepční úpravy této otázky v připravovaném občanském zákoníku.

Michael Kincl:

Řízení podle zákona o veřejné podpoře

Článek se zabývá rozbořem dvou druhů správního řízení upravených v zákoně č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění zákona č. 130/2002 Sb. Jde konkrétně o řízení o povolení výjimky a řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory.

Přijetím zákona o veřejné podpoře došlo ze strany České republiky k provedení závazku v oblasti veřejné podpory stanoveného na základě Asociační dohody, a sice, že ČR bude posuzovat na základě pravidel platných pro veřejnou podporu v EU veškerou veřejnou podporu poskytovanou na jejím území v rámci všech úrovní veřejné správy.

SHRNUTÍ

K tomuto účelu slouží řízení o povolení výjimky upravené v § 6 zákona o veřejné podpoře. V jeho rámci dochází ze strany Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k posouzení, zda určité opatření zakládá veřejnou podporu a pokud ano, zda je tato slučitelná s příslušnými pravidly práva ES. Zákon o veřejné podpoře tak v podstatě do českého právního řádu inkorporoval právo ES přesto, že ČR doposud není členem EU.

Povinností všech orgánů veřejné správy a subjektů pod jejich kontrolou je podat před poskytnutím veřejné podpory „Žádost o povolení výjimky“ a vyčkat na souhlasné rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Pokud tak výše uvedené subjekty neučiní, bude zahájen druhý typ řízení – řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory. Toto řízení je tak svou povahou řízením sankčním, které může vyústit v povinnost zastavit poskytování veřejné podpory a navrátit poskytnutou podporu ze strany příjemce jejímu poskytovateli včetně příslušného úroku. Poskytovatel veřejné podpory pak bude ve většině případů čelit žalobě na náhradu škody, která příjemci veřejné podpory vznikne v důsledku poskytovatelova protiprávního jednání.

Antonín Procházka:

Oprávněnost správce daně k opakování daňových kontrol

Zpráva z daňové kontroly není samostatným rozhodnutím ve smyslu § 32 daňového řádu. Provedená daňová kontrola nezakládá tedy překážku věci rozhodnuté ve smyslu ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 337/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Proto je správce daně oprávněn provést „opakovanou“ daňovou kontrolu téže daně za stejné období, to ovšem za předpokladu, že se objeví nové skutečnosti a že kontrola bude provedena v rozsahu těchto nově zjištěných skutečností. Dodatečný platební výměr bude obsahovat pouze částku doměřené daně.

Boris Vršínský:

Úvaha o procesu vytváření smluv a jejich vzniku

V článku je soustředěna pozornost především na problematiku, která se bezprostředně týká procesu utváření a okamžiku vzniku soukromoprávních smluv, zvláště těch, které se vyskytují v občanském právu. Na několika případech pojmenovaných smluv kodifikovaných v platném českém občanském zákoníku je naznačen postup uzavírání těchto smluvních typů včetně rozlišení, zda jde o smlouvy konsensuální či reálné. Toto teoretickoprávní dělení, založené na odlišném okamžiku nastoupení právních účinků, je autorem článku u vybraných smluvních typů zkoumáno a následně uváděním konkrétních příkladů vyvraceno. Podle autora jde o dělení značně problematické a nevyhovující právní teorii i praxi, neboť jak uvedené příklady ukazují, jde o dělení sporné a nejasné.

ÚVODNÍK

LEGISLATIVNÍ INŽENÝRSTVÍ

JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Stále častěji – a to jak v zákonodárném procesu, tak při stavovské normotvorbě – jsou skloňovány pojmy jako „legislativní technika“ či „technická norma“ nebo „technická novela“. Mezi obecnějším pak může vznikat dojem, že k přípravě a přijímání zákonů stačí pouhá inženýrská dovednost, spočívající např. ve schopnosti dosáhnout toho, aby novelou zákona o advokacii byla zároveň zřízena pobočka Krajského soudu v Českých Budějovicích se sídlem v Táboře. Za mizerného legislativního inženýra, resp. legislativce, pak může být veřejně označován zřejmě každý, kdo namísto správné číslice římské použije arabskou nebo naopak, přičemž se pozapomíná na to, že jeden z římských právníků a filozofů, který ve své době mohl mít možná pomyslné číslo jedna v oblasti teorie přirozenoprávní, jménem Marcus Tullius Cicero, připomenul svému synu Markovi památnou větu „summum ius, summa iniuria“¹⁾ a na následujících dvou příkladech nastínil, jak to pak vypadalo – a u nás bohužel nezřídka analogicky i vypadá – v aplikační praxi.

Legislativní inženýrství přebujelo v dobách, kdy právní historie a romanistika byly zatlačeny na periferii studijních programů právnických fakult, komparatistika byla omezena faktickou nemožností získat srovnávací materiál a právní filozofie byla kladena na roveň poučkám marxismu-leninismu a závěrům sjezdů KSČ. Tehdy došlo k úpadku zájmu o obsah a k přecenění formy, tehdy právní věda měla být pouhou apologetikou obhajující vůli vládnoucí strany. Tehdy – pokud v nás byla usazena Heyrovského typologie pomocných věd právních²⁾ – byl onen metodický návod vnímán spíše intuitivně než promyšleným studiem jedné z našich nejdokonalejších právnických učebnic všech dob.

Tehdy – a o ně se s vámi chci teď podělit – jsem se i já dopustil svých právnických „hříchů mládí“.

• • •

Moje právnické hříchy jsou ve všech třech ukázkách spojeny s oblastí tzv. vnitropodnikových norem, tedy sférou, v níž začínal ne jeden dnešní – kanonisté mi snad prominou ono setrvačné „U“ – JUing.

Hřích první má nádech právněhistorický.

Hned v prvním zaměstnání, do něhož jsem nastoupil po promoci, a to snad ještě ve zkušební době, se přihodila tehdy obvyklá věc. Z pánského WC se ztratila role toaletního papíru. Malér byl však v tom, že se tak stalo v době před příchodem soudruha ředitele na onu místnost.

Zadání, jehož se mi dostalo na nejbližší poradě vedení, bylo stručné. Měl jsem připravit příkaz ředitele č. 1, kterým jsem měl čelit ztrátám toaletního papíru z WC.

¹⁾ Srv. Marcus Tullius Cicero, O povinnostech. Rozprava o třech knihách věnovaná synu Markovi. Přeložil J. Ludvíkovský, Praha 1970, str. 38.

²⁾ Srv. L. Heyrovský, Dějiny a systém soukromého práva římského, Bratislava 1927, str. 9–10.

ÚVODNÍK

Jsa tehdy vybaven vcelku solidní teoretickou znalostí práva trestního i pracovního, vysvětloval jsem marně rozdíl mezi krádeží a rozkrádáním majetku v socialistickém vlastnictví a rozebíral instituty trestného činu, přečinu a v našem případě kárného provinění. To, že na shora popsany skutkový děj lze dle stupně společenské nebezpečnosti aplikovat některý ze zmíněných institutů, hlavní však je ale přistihnout pachatele, nechtěl autoritářský ředitel slyšet. Požadoval nesmlouvavě kasuistické řešení.

Kasuistické řešení...

Nezbylo, než příkaz č. 1 připravit k podpisu. Byl jsem tehdy unešen čerstvě vydanou monografií Josefa Klímy o Chammurapiho zákoníku, a tak jsem ihned dostal nápad, čím uvedu dvě strohé normy o tom, že se zapovídá odnášet roli toaletního papíru z pánského WC a že nerespektování této záповědi se tresce dle příslušných právních předpisů. Realizace však nebyla zdaleka jednoduchá. Nahradit v prologu Chammurapiho zákoníku³⁾ obrat „Chammurapi, vládce pozorný, bohům oddaný“ nečinilo v podobě „ředitel pozorný, straně oddaný“ problémy. Horší bylo rozhodování, zda za Anuma má být uveden tajemník OV KSČ a Marduka vedoucí odboru kultury Národního výboru hlavního města Prahy či opačně. Nakonec jsem zřejmě legislativně technicky zvládl i tento oříšek dobového protokolu. Na příští poradě mi polichocený ředitel uznal splnění úkolu slovy:

„Vidíte, doktore, že to šlo. A to bylo posledně učenejch řečí.“

• • •

Hřích druhý má nádech komparatistický.

Je jistě pochopitelné, že setrvat pod zmíněným ředitelem nebylo na delší dobu únosné. Změnil jsem zaměstnání. Z jedné socialistické státní příspěvkové organizace jsem přešel do druhé. O účelnosti této nově vytvořené organizace svědčil již fakt, že zkratka jejího názvu obsahovala osm majuskulí, tedy o pět více, než zkratka mého prvního zaměstnavatele.

Prvý úkol zněl: Vytvořit pracovní řád.

Tou dobou mi padla do ruky vtipná kniha Petra Hajna o uzavírání hospodářských smluv. V ní byly mimo jiné uvedeny i charakteristiky právníků. Mne situačně nejvíce zaujal mystik práva.⁴⁾

V malé přeplněné kanceláři jsem vyčkal okamžiku, kdy dobrácký ředitel měl obzvláště dobrou náladu a pak mu – bylo to počátkem července – naznačil, že tvořit v takovém prostředí tak zásadní text je nad moje síly. Výsledkem bylo svolení psát po šest týdnů pracovní řád doma. Jen jedenkrát týdně jsem měl uloženo přinést ukázat, co jsem na psacím stroji „Consul“ již napsal.

Bylo to krásné léto. Vodácké, koncertní, plovárenské, večírkové, a to jsem ještě v Klementinu stihl projít prvé tři svazky monumentálních Romaninových dějin Benátek⁵⁾ a přeložit si pasáž

³⁾ Překlad textu jsem čerpal in: J. Klíma, Nejstarší zákony lidstva, Chammurapi a jeho předchůdci, Praha 1979, str. 119 – 121.

⁴⁾ Srv. P. Hajn, Jak uzavírat hospodářské smlouvy, Praha 1972, str. 47 – 49.

⁵⁾ Srv. S. Romanin, Storia documentata di Venezia, I. – III. Venezia 1853, 1854, 1855.

ÚVODNÍK

o proceduře při volbě dóžete v Dandolově kronice⁶⁾. Pro pracovní řád jsem si nezvolil jako předlohu sofistikovanou verzi napsanou pro některou z tehdejších VHJ⁷⁾, ale pracovní řád, jehož kopii jsem si přinesl od svého předchozího zaměstnavatele. Stačilo jen zaměnit třímístnou zkratku za osmimístnou...

• • •

O tom, že se touto „implementací“ pracovního řádu do „života“ jedné další příspěvkové organizace nedalo moc zkazit, svědčí i účast při třetím hříchu s nádechem právně filozofickým.

Nesetrvál jsem dlouho ani u zaměstnavatele dobráckého. Zakotvil jsem nakonec u podniku se spornou agendou a díky tomu jsem se od psaní vnitropodnikových norem dostal konečně mezi lidi a do – byť i dobově pokřivené – praxe. Jeden z prvních sporů probíhal u rozhodčí komise. V pracovněprávní věci jsem tehdy zastupoval zaměstnavatele, který žaloval zaměstnance-topiče o náhradu škody způsobené malversacemi s palivou. Vzpomínám si, že jsem při jednání argumentoval také ustanoveními pracovního řádu.

„Doktore, ten pracovní řád strčte do...“, poučil mě tehdy rezolutně předseda rozhodčí komise, stranou do této funkce instalovaný topič – kolega odpůrcův. Ujišťuji vás, že přítom oním vytečkovaným místem nemyslel otevřenou aktovku zástupce protistrany, z níž se krátce předtím vykutálela láhev vodky.

• • •

Nejen ve snaze o rozřešení dodám, že mne tři popsání hříšné experimenty jednou provždy utvrdily v tom, že metodou legislativního inženýrství lze ukrývat nesmyslný či nedomyšlený věcný záměr nebo bezmyšlenkovitě opisování, což však – řečeno slovy „technologie práva“ – vede k tomu, že vzniklé obsahové „zmetky“ nejsou posléze dodržovány či jsou obcházeny. A co potom navíc nejnovější technická vymoženost spočívající v konstrukci „přímo k paragrafovanému znění“. Jakým legislativním inženýrem by přítom asi byl anglický soudce tvořící precedens či opírající své rozhodnutí o právní obyčej?

Vidíte, v samém spravedlivém rozhořčení jsem málem zapomněl, proč o tom všem píši. Kvůli obchodnímu zákoníku, správcům konkurzní podstaty, praní špinavých peněz nebo je to reminiscence na červnovou schůzi představenstva, kde se nad textem z mého pohledu srozumitelného a věcně odůvodněného stanoviska představenstva snad zbytečně dlouho debatovalo právě o arabských a římských číslicích?

předseda České advokátní komory

Červen 2003

⁶⁾ Blíže Andra Dandolo, Chronicon Venetum, X, 8, 1 in: L. A. Muratovi, Rerum italicarum scriptores, XII, Mediolani 1728, str. 376 – 377.

⁷⁾ VHJ = výrobně-hospodářské jednotky.

ČLÁNKY

NOVINKY Z JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA VE STÍŽNOSTECH PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Mgr. EVA HUBÁLKOVÁ

Česká republika je smluvní stranou Evropské úmluvy o lidských právech již více než deset let.¹⁾ Ačkoli zpočátku byl počet stížností proti českým státním orgánům velmi nízký v porovnání s ostatními východoevropskými zeměmi, zejména Polskem či Rumunskem, situace se poměrně rychle změnila. Skutečný nárůst stížností bylo možno zaznamenat v roce 1999 a 2000, kdy již dva roky fungoval stálý Evropský soud.²⁾ S přibývajícím stížnostmi se samozřejmě postupně vyvíjela i česká judikatura.

Nejčastějším předmětem stížností podaných proti České republice za poslední dva roky byly restituční a s nimi spojené otázky zásahu do vlastnických práv, které zaručuje článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě, dále průtahy v soudních řízeních ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy a otázka účinnosti opravných prostředků k urychlení těchto řízení, tak jak ji pojímá článek 13 Úmluvy, a posléze zásahy do práva na respektování soukromého a rodinného života a korespondence ve smyslu článku 8 Úmluvy. Tento výčet však není zdaleka vyčerpávající. Podívejme se postupně na jednotlivé skupiny stížností.

V prosinci 2000 Soud projednával stížnost pana **Malhouse**,³⁾ který si stěžoval na nemožnost získat zpět restituční zemědělský majetek,

znárodněný jeho otci bez náhrady podle zákona č. 46/1948 Sb., jehož část byla po znárodnění převedena do vlastnictví dalších osob v přidělovém řízení podle stejného zákona. V červnu roku 1991 byl přijat zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, který mimo jiné stanovil, že za určitých podmínek může být majetek odňatý bývalým vlastníkům bez náhrady vrácen, pokud byl stále ve vlastnictví státu nebo právnických osob. V opačném případě mohli bývalí vlastníci a jejich dědici až na výjimky požadovat pouze poskytnutí rovnocenného majetku nebo finanční náhradu. Pan Malhous uzavřel se dvěma právníckými osobami dohodu o vydání pozemků, které však pozemkový úřad neschválil, neboť zahrnovaly pozemky, které byly přiděleny fyzickým osobám. Městský soud správní rozhodnutí potvrdil a vrátil věc pozemkovému úřadu, který nově rozhodl a potvrdil stěžovatelské vlastnické právo k pozemkům, jež nebyly přiděleny fyzickým osobám s tím, že za pozemky, které mu nemohly být vydány, mohl žádat náhradu.

Podobně jako v případě **Brežný a Brežný v. Slovensko**⁴⁾ se Soud pro překážku neslučitelnosti *ratione temporis* nezabýval okolnostmi znárodnění majetku v roce 1948 a omezil se pouze

¹⁾ Bývalá Česká a Slovenská Federativní republika ratifikovala Úmluvu 18. března 1992. Česká republika jako samostatný stát se stala členským státem Rady Evropy 1. června 1993, avšak vyjádřila souhlas být Úmluvou vázána k původnímu „československému“ datu, tj. 18. března 1992, stejně jako Slovenská republika.

²⁾ Původní dvouinstanční systém projednávání stížností Evropskou komisí pro lidská práva, která rozhodovala o přijatelnosti stížnosti, a Evropským soudem pro lidská práva, jenž se zabýval meritem mu předložených záležitostí, byl nahrazen k 1. listopadu 1998 jednoinstančním stálým Evropským soudem pro lidská práva. Změnu přinesl 11. Dodatkový protokol k Evropské úmluvě o lidských právech.

³⁾ Stížnost č. 33071/96, roz. 13. 12. 2000, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 2000-XII.

⁴⁾ Stížnost č. 23131/93, roz. 3. 3. 1996, D. R. 85, str. 65.

ČLÁNKY

na řízení, které stěžovatel zahájil, aby se domohl jeho vydání. Poznamenal v této souvislosti, že stěžovatelé se mohou odvolávat na porušení článku 1 Protokolu č. 1 v rámci soudního jednání jen pod podmínkou, že toto jednání se týkalo jejich „majetku“ nebo jejich „vlastnictví“ ve smyslu tohoto ustanovení. Ten, kdo si stěžuje na zásah do svého vlastnického práva, musí prokázat, že toto právo existovalo. Podle stálé judikatury štrasburských orgánů „majetkem“ může být buď „majetek existující“ nebo majetkové hodnoty včetně pohledávek, o kterých lze tvrdit, že na jejich zhmotnění mají stěžovatelé alespoň „legitimní naději“. ⁵⁾ Napak za „majetek“ nelze považovat naději na uznání bývalého vlastnického práva, jež není po dlouhou dobu vykonáváno, ani podmíněčná pohledávka, která nebyla realizována pro nesplnění podmínky. ⁶⁾ V restitučním řízení pana Malhouse však nešlo o „existující majetek“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 a judikatury orgánů Úmluvy, neboť v okamžiku zahájení jeho restitučního řízení nebyl stěžovatele v postavení vlastníka, nýbrž žadatele o vydání majetku. K otázce, zda pan Malhous mohl „legitimně očekávat“ realizaci své restituční žádosti, Soud mínil, že vnitrostátní orgány rozhodly o vrácení té části majetku, která nebyla přidělena fyzickým osobám, v čemž neshledal nic, co by nasvědčovalo tomu, že by ve věci bylo rozhodováno svévolně či v rozporu se zákonem. Stěžovatel tedy nemohl „legitimně očekávat“ realizaci své restituční žádosti; právo, které si nárokoval, tedy vydání původního majetku, nebylo podle zákona o půdě možné, o vydání náhrad-

ních pozemků neměl zájem a jeho žádost o finanční náhradu nebyla v době jednání Soudem ukončena na vnitrostátní úrovni. ⁷⁾

Podmínkou českého státního občanství žadatelů o restituci ⁸⁾ jako překážkou pro vydání majetku se Soud zabýval ve stížnostech **Poláček a Poláčková v. Česká republika a Gratzinger a Gratzingerová v. Česká republika**. ⁹⁾ Skutkové okolnosti obou případů byly obdobné: stěžovatelé koupili nemovitý majetek, který jim byl konfiskován jako vedlejší trest za opuštění republiky. Nabyli americké státní občanství a ztratili tak, v důsledku smlouvy o naturalizaci uzavřené mezi Spojenými státy americkými a bývalou Československou republikou v roce 1928 občanství české. V roce 1990 byla jejich odsouzení a rozhodnutí na ně navazující zrušena *ex tunc* podle § 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Jakmile Ústavní soud zrušil podmínku trvalého bydliště na území České republiky a stanovil novou lhůtu pro podání žádostí o restituci, stěžovatelé vyzvali povinné osoby k vydání jejich majetku, ty však odmítly. O jejich žalobách bylo rozhodnuto záporně z důvodu nesplnění podmínky českého občanství a neprokázání nezákonného zvýhodnění při nabytí majetku novými vlastníky. Ústavní stížnosti stěžovatelů byly odmítnuty jako zjevně neopodstatněné s ohledem na názor pléna Ústavního soudu vyjádřený v nálezu z června 1997, kterým byla zamítnuta stížnost jiného amerického občana s návrhem na zrušení § 3 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ¹⁰⁾ že článek 11 odst. 2

⁵⁾ Van Der Mussele v. Belgie, rozsudek z 23. listopadu 1983, Série A č. 70, str. 23, odst. 48; Pine Valley Developments Ltd. a další v. Irsko, rozsudek z 29. listopadu 1991, Série A č. 222, str. 23, odst. 51; Pressos Compania Navier S. A. a další v. Belgie, rozsudek z 20. listopadu 1995, Série A č. 332, odst. 31.

⁶⁾ Stížnost č. 23131/93, roz. 3. 4. 1996, D. R. 85.

⁷⁾ Stížnost se týkala též neveřejného jednání před správním orgánem a soudem. O této části stížnosti je pojednáno v kapitole týkající se článku 6 Úmluvy.

⁸⁾ Podmínka trvalého pobytu na území ČSFR, resp. České republiky, byla zrušena nálezem Ústavního soudu č. Pl. ÚS 3/94 ze dne 12. července 1994, publikovaným ve Sbirce zákonů pod č. 164/1994.

⁹⁾ Stížnost č. 38645/98, roz. 10. 7. 2002, stížnost č. 39794/98, roz. 10. 7. 2002.

¹⁰⁾ Pl. ÚS 33/96.

ČLÁNKY

Listiny základních práv a svobod zákon může stanovit, že některé věci mohou být pouze ve vlastnictví občanů nebo právnických osob se sídlem v bývalé České a Slovenské Federativní Republice. Toto ustanovení je zvláštním ustanovením k ústavnímu principu rovnosti všech subjektů ohledně nabývání a ochrany vlastnického práva, a tvoří proto pro zákonodárce prostor omezení okruhu oprávněných osob restitučními zákony.

Před Soudem stěžovatelé zpochybňovali slučitelnost podmínky českého státního občanství uloženou žadatelům o vydání majetku s Úmluvou. Ačkoli se přitom opírali o ustanovení článku 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech OSN,¹¹⁾ Soud považoval za adekvátní posoudit věc z hlediska článku 14 Úmluvy, neboť obě ustanovení zakazují diskriminaci. Zabýval se pak otázkou aplikovatelnosti článku 1 Protokolu č. 1, neboť ustanovení článku 14 Úmluvy, které doplňuje ostatní normativní ustanovení Úmluvy a dodatkových Protokolů, nemůže být aplikováno samostatně, neboť nemá nezávislou existenci a vztahuje se na užívání práv a svobod uvedených v Úmluvě.¹²⁾ Shledal, že stejně jako v případě bratrů **Brežných** a pana **Malhouse** se předmět řízení vedeného před vnitrostátními soudy netýkal „existujícího majetku“. Stěžovatelé byli sice soudně rehabilitováni, jejich majetek byl však nadále v držení jiných fyzických osob. K otázce, zda měli alespoň „legitimní nadějí“, že se konkretizuje skutečná a vymahatelná pohledávka, Soud uvedl, že v okamžiku podání restitučního návrhu zákon o mimosoudních rehabilitacích umožňoval žádat o vydání majetku pouze těm soudně rehabilitovaným osobám, které měly české občanství. Stěžovatelé věděli, že jsou vyloučeni z restituce majetku i z finančního odškodnění, a jejich jediná možnost, jak uspět, spočívala v dosažení zrušení zákonné podmínky

českého občanství jako neústavní. Soud však nepovažoval víru, že bude zákon změněn v jejich prospěch, za „legitimní nadějí“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Rozdíl mezi pouhou nadějí na restituci a legitimní nadějí by musel podle jeho názoru být konkrétnější povahy a opírat se o zákonné ustanovení nebo právní akt, např. soudní rozhodnutí.¹³⁾ Proto ani rozhodnutí vnitrostátních soudů nebyla zásahem do práva stěžovatelů na užívání majetku a skutečnosti, jichž se dovolávali, unikaly z pole působnosti tohoto ustanovení. S ohledem na shora uvedený nesamostatný charakter článku 14 Úmluvy a na závěr o neaplikovatelnosti článku 1 Protokolu č. 1 byla námitka stěžovatelů o jejich diskriminaci též odmítnuta jako neslučitelná *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

Případem, který si jistě zasluhuje pozornost, je věc **Des Fours Walderode v. Česká republika**.¹⁴⁾ Podívejme se proto na její skutkové okolnosti podrobněji. Stěžovatelova nevlastní matka a její synové, všichni německé národnosti, vlastnili v bývalém Československu rozsáhlý nemovitý majetek. V roce 1945 byla jeho část konfiskována dekretem prezidenta republiky č. 12/1945. Zbytek majetku, jenž byl ve výlučném vlastnictví nevlastní matky, jí pak byl zabaven v září 1948 podle dekretu prezidenta republiky č. 108/1945, v důsledku její příslušnosti k nacistům a členství obou synů v jednotkách SS. Konečně ta část majetku, jež patřila výlučně otci stěžovatele, byla prodána ještě před válkou. Stěžovatelova nevlastní matka, která nikdy nenabyla československého občanství, zemřela v roce 1955 a odkázala veškerý majetek stěžovateli. Ten opustil bývalé Československo v roce 1949 se ztrátou československého občanství. Vrátil se v roce 1991 a v srpnu 1992 mu bylo uděleno české občanství. Jeho žádosti o vydání majetku byly odmítnuty pozemkovým úřadem, který došel k závěru,

¹¹⁾ Pakt nabyl platnosti dne 23. března 1976.

¹²⁾ Gaygusuz v. Rakousko, rozsudek z 16. září 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV.

¹³⁾ Pressos Compania Naviera S. A. a další v. Belgie, viz výše.

¹⁴⁾ Stížnost č. 40057/98, roz. 4. 3. 2003.

ČLÁNKY

že se jeho nevlastní matka a bratři provinili vůči československému státu během německé okupace, což vyplývalo z listinných důkazů, které zahrnovaly i rozhodnutí Ústředního národního výboru ze září 1948, jímž se konfiskovala část matčina majetku. Pozemkový úřad zjistil, že majetek byl dán pod nucenou správu v roce 1945, posléze konfiskován podle dekretu č. 12/1945 a že majetek ve vlastnictví stěžovatele otce byl převeden na jiné fyzické osoby před druhou světovou válkou. Uzavřel s odkazem na § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., že stěžovatelova nevlastní matka a bratři nespĺňovali požadavky na vydání majetku a že na jeho restituční žádost týkající se majetku jeho otce nebylo možno použít restituční zákon. Odvolací soud potvrdil správní rozhodnutí pozemkového úřadu. Neztotožnil se se stěžovatelovým tvrzením, že byl v postavení vlastníka v okamžiku konfiskace majetku podle dekretu č. 12/1945, neboť jeho nevlastní bratři byli řádně zapsáni jako majitelé v pozemkové knize. Soud připomněl, že dekret prezidenta republiky č. 11/1944, který zakotvoval princip právní kontinuity československého právního řádu, stanovil, že právní ustanovení platná do 29. září 1938 zůstávala součástí československého právního řádu na rozdíl od těch přijatých v období od 30. září 1938 do 4. května 1945. Umožnil však platnost některých právních ustanovení v přechodném období, pokud neodporovala československé Ústavě.

Podle článku 1 nařízení o nabytí německého občanství československých občanů německé národnosti z 20. dubna 1939 českoslovenští občané německé národnosti žijící na území bývalého Československa dne 10. října 1938 nabývali německé občanství s účinností nejpozději od 16. března 1939. Při určení občanství nevlastních bratrů stěžovatele vzal soud v úvahu prezidentský dekret č. 33/1945, podle kterého občané německé a maďarské národnosti pozbyli československé občanství nabytím občanství německého nebo maďarského. Českoslovenští občané německé národnosti z pohraničních oblastí pozbyli občanství dnem 10. října 1938 a občané

německé národnosti z ostatních částí českých zemí dnem 16. března 1939. Nevlastní bratři stěžovatele tedy nabyli německé občanství nejpozději posledně uvedeného data. Odvolací soud dále konstatoval, že v roce 1992 byl stěžovatelův nevlastní bratr Louis prohlášen za mrtvého k 30. červnu 1944 a nevlastní bratr Maxmilián zemřel v květnu 1945, oba jako němečtí občané. Podle názoru soudu stěžovatelovo tvrzení, že občanské záležitosti německých státních příslušníků žijících na území Sudet byly posouzeny podle německého práva, dokud zákon č. 195/1946 Sb. nenabyl účinnosti, nebylo správné. Tento zákon rušil pouze platnost právních aktů přijatých v období okupace, které byly aplikovány dočasně v českých zemích podle dekretu č. 11/1944, pokud neodporovaly tehdejší Ústavě. Vzhledem k tomu, že Louis žil v Praze a Maxmilián v Josefově Dole, vztahoval se na ně občanský zákoník z roku 1911, který na území českých zemí platil do roku 1950. Podle ustanovení článku 819 dědic nabýval majetek předáním, přičemž okamžiky předání a úmrtí zůstavitele nebyly tedy totožné: v mezidobí měl majetek formu tzv. *hereditas iacens* a byl považován za vlastnictví zůstavitele. Pro určení, zda *hereditas iacens* byl konfiskován zůstaviteli nebo jeho dědicům, byla důležitá etapa dědického řízení. V případě pana Walderodeho měli vlastnická práva k majetku v okamžiku jeho konfiskace dekretem č. 12/1945 jeho nevlastní bratři, neboť dědické řízení nebylo tehdy ukončeno. Vzhledem k tomu, že původní majitelé nenabyli české státní občanství ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb., nebyl stěžovatel osobou oprávněnou. Zbytek majetku nárokováný stěžovatelem byl prodán jeho otcem před druhou světovou válkou jiným fyzickým osobám, jež byly vyňaty z restituce. Ústavní soud odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost jako zjevně nepodstatněnou. Na otázku, zda bylo možno případ posoudit podle zákona o půdě, odpověděl záporně, neboť nevlastní matka stěžovatele byla německého původu a nenabyla československé občanství. Stěžovatel nebyl proto oprávněnou osobou ani podle tohoto zákona.

ČLÁNKY

Soud, na který se stěžovatel obrátil s námitkami mj. na porušení článku 1 Protokolu č. 1, uvedl, že po konfiskaci v roce 1945 byl majetek předán a užíván několika fyzickými osobami a členové jeho rodiny neměli žádnou praktickou možnost s ním nakládat. Byli proto zbaveni vlastnictví před 18. březnem 1992, datem vstupu v platnost Úmluvy.¹⁵⁾ Pokud šlo o případné porušení majetkových práv v restitučním řízení, Soud došel k názoru, stejně jako ve shora zmíněných věcech **Brežný a Brežný v. Slovensko, Malhous v. Česká republika, Poláček a Poláčková v. Česká republika a Gratzinger a Gratzingerová v. Česká republika**, že v něm nešlo ani o existující majetková práva, ani nebylo prokázáno, že by stěžovatel měl „legitimní očekávání“ tato práva oživit prostřednictvím restitučního řízení. Předmětný majetek ve formě *hereditas iacens* byl konfiskován podle příslušného prezidentského dekretu a zákon č. 243/1992 Sb. umožňoval restituci majetku jen občanům bývalé České a Slovenské Federativní republiky, kteří pozbyli majetek podle dekretů č.12/1945 a 108/1945 a nabyli československé občanství buď zákonem č. 245/1948, č. 194/1949 a č. 34/1953 Sb., anebo podle zákona č. 33/1945 Sb., a jejichž vlastnictví bylo na stát převedeno za okolností uvedených v zákoně o půdě. Zemřela-li oprávněná osoba, o restituci majetku mohli požádat její dědici, pokud byli československými občany. V daném případě stěžovatelova nevlastní matka a bratři podmínku ob-

čanství nesplňovali a tím stěžovatel nemohl být pokládán za oprávněnou osobu. Soud minil, že názor vnitrostátních soudů byl dostatečně odůvodněn, jejich rozhodnutí byla zákonná a že řízení, které k nim vedlo, nejevilo známky nespravedlnosti.

Tyto případy nebyly jedinými restitučními případy, kterými se senáty Soudu v uplynulých dvou letech zabývaly a které odmítly jako neslučitelné *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy. Uvedme dále stížnost **Libánský v. Česká republika**,¹⁶⁾ **Hartman a Hartman v. Česká republika**,¹⁷⁾ **Laštůvková a Mrázek v. Česká republika**,¹⁸⁾ **Mlynář a Mlynář v. Česká republika**¹⁹⁾ a **Turek v. Česká republika**.²⁰⁾

Nejenom stěžovatelé, kteří neuspěli se svými restitučními žádostmi, se obraceli na Soud. Ve věci **Zvolský a Zvolská v. Česká republika** stěžovatelé v roce 1967 uzavřeli kupní a darovací smlouvu na budovu s obytnými prostory, se kterými na ně byly převedeny do užívání přilehlé zemědělské pozemky.²¹⁾ Původní majitel, který sice písemně stvrdil, že pozemky převedl na základě svobodné vůle, podal proti stěžovatelům žalobu podle § 8 odst. 3 zákona o půdě, již české soudy vyhověly a zrušily spornou část smlouvy. Soud, před kterým stěžovatelé namítali porušení svých vlastnických práv, nepochyboval o zákonnosti zásahu, ani o tom, že účelem zákona o půdě bylo zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo za komunistického

¹⁵⁾ Podobně princ Hans-Adam II. Lichtenštejnský v. Německo, rozsudek z 12. července 2001, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 2001-VIII.

¹⁶⁾ Stížnost č. 48446/99, roz. 9. 7. 2002.

¹⁷⁾ Stížnost č. 53341/99, roz. 17. 12. 2002.

¹⁸⁾ Stížnost č. 72059/01, roz. 17. 12. 2002.

¹⁹⁾ Stížnost č. 70861/01, roz. 10. 12. 2002.

²⁰⁾ Stížnost č. 73403/01, roz. 27. 8. 2002.

²¹⁾ V tehdejší době se převody zemědělských hospodářství prováděly prodejem nemovitostí s obytnými prostory a darováním pozemků, které k nemovitosti patřily a na nichž hospodařila socialistická organizace. Uzavření kupní a darovací smlouvy bylo podmíněno povolením socialistické organizace hospodařící na těchto pozemcích a souhlasem příslušného národního výboru. Nabyvatelé pozemků se museli zavázat k práci pro socialistickou organizaci.

ČLÁNKY

režimu, a že sloužil „věci veřejného zájmu“. Při zkoumání přiměřenosti zásahu Soud připomněl, že druhý odstavec prvního článku Protokolu č. 1 je třeba chápat ve světle zásady zakotvené v jeho první větě. Opatření zasahující do práva na pokojné užívání majetku tak musí zachovávat „spravedlivou rovnováhu“ mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce. Musí zejména existovat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a cílem sledovaným opatřením zbavujícím člověka jeho vlastnických práv. Při určování, zda sporné opatření zachovává požadovanou spravedlivou rovnováhu a zda stěžovatele nepřiměřeně nezatěžuje, je třeba hledět na způsob náhrady podle vnitrostátního práva, přičemž absenci náhrady mohou ospravedlňovat pouze výjimečné okolnosti.²²⁾ Ačkoli zákon o půdě v daném případě nepředpokládal žádný způsob náhrady při zrušení darovací smlouvy, neznamenal to *eo ipso*, že by zabavení majetku stěžovatelů nebylo legitimní.²³⁾ Soud proto zjišťoval, zda při zákonném vyvlastnění museli stěžovatelé snést nepřiměřené břemeno. Považoval za běžné, že vnitrostátní právní úprava chápe majetkové křivdy spáchané za komunistického režimu v obecné rovině a mnohdy pro potřeby analýzy upouští od jejich rozlišování. Byl si též vědom úsilí zákonodárce zmírnit tyto křivdy a připustil, že výjimečné okolnosti, totiž způsob, jímž byl v minulosti majetek obvykle nabýván, ospravedlnily absenci náhrady. Zákonodárce však neobjasnil, proč vyloučil možnost přezkoumávat v individuálních případech zvláštní okolnosti převodu majetku uskutečněného v minulosti. V případech, jakým byl tento, by bylo nutné s určitostí zjistit, zda byl převod předmětných pozemků proveden proti vůli bývalého vlastníka a zda se skutečně jednalo o majetkovou křivdu vzhledem k plnění poskyt-

nutému protistranou. Dle názoru Soudu pravomoc vnitrostátních soudů zrušit smlouvu, aniž by vzaly v úvahu náhradu, kterou současní vlastníci v minulosti vyplátili, či prohlášení bývalého vlastníka stvrzující jeho bezvýhradní souhlas, vedly k situaci, která v neprospěch stěžovatelů narušila shora zmíněnou spravedlivou rovnováhu. Bez ohledu na legitimní cíl sledovaný zákonem o půdě měl soud za to, že povinnost stěžovatelů vydat bez náhrady majetek, který nabyli v dobré víře, na základě dobrovolného darování a za rovnocenné protiplnění, byla nepřiměřeným břemenem, které nebylo možno ospravedlnit druhým odstavcem článku 1 Protokolu č. 1.

Dalším případem, který vyvolal mezi právníkou veřejnosti pozitivní i negativní ohlas, byla stížnost **Pinc a Pincová v. Česká republika**.²⁴⁾ Stěžovatelé museli vydat majetek synovi původních majitelů, kterým byl zabaven v roce 1948, a který nabyli v roce 1967 v dobré víře. Vnitrostátní soudy rozhodly, že s odvoláním na ustanovení § 8 odst. 1 zákona o půdě získali nemovitý majetek za cenu o 4 773 Kčs nižší než byla skutečná cena. Soud, u kterého stěžovatelé tvrdili, že byli zbaveni majetku nabytého v dobré víře a v souladu s tehdejší vnitrostátní právní úpravou a že za něj neobdrželi odpovídající náhradu, mínil, že vyvlastněná osoba má v zásadě obdržet náhradu, jejíž výše je „rozumná vzhledem k hodnotě majetku“, i když „legitimní obecný zájem“ by hovořil pro náhradu nižší, než je tržní hodnota.²⁵⁾ Jinými slovy, rovnováha mezi požadavky obecného zájmu společnosti a imperativy ochrany základních práv jednotlivce je zachována, pokud náhrada vyplacená vyvlastněnému je v rozumném poměru k „tržní“ hodnotě majetku v době, kdy k odnětí vlastnictví došlo. Připustil, že obecný cíl restitučních zákonů, tedy zmírnění některých majetkových křivd spáchaných komunistickým režimem,

22) Svaté kláštery v. Řecko, viz výše, odst. 48.

23) Bývalý řecký král a další v. Řecko, viz výše, odst. 90.

24) Rozsudek z 5. listopadu 2002.

25) Svaté kláštery v. Řecko, viz výše, odst. 70–71.

ČLÁNKY

je legitimním cílem a prostředek ochrany zákonosti právních vztahů a socio-ekonomického vývoje země. Měl být však aplikován tak, aby zmírňování předchozích křivd nezpůsobovalo křivdy nové, a brát ohled na okolnosti jednotlivého případu, aby osoby, jež nabyly majetek *bona fide*, nebyly nuceny nést břemeno odpovědnosti státu, který před mnoha lety majetek zkonfiskoval. Soud souhlasil s názorem stěžovatelů, že nabyli majetek v dobré víře, aniž by věděli, že se jedná o majetek dříve zkonfiskovaný, a aniž by mohli jakkoli ovlivnit způsob jeho převodu nebo kupní cenu. Navíc se zdálo, že závěr vnitrostátních soudů, podle kterého stěžovatelé nabyli nemovitost za cenu nižší než odpovídajícím předpisům, vycházel v první řadě z rozdílného ocenění neobytných částí nemovitosti. Přestože Soudu nenáleželo vyslovovat se ke způsobu, jakým vnitrostátní soudy měly určit výši náhrady, neboť nemohl zastoupit státní orgány a určit, který rok měl být vzat v úvahu při oceňování domu a stanovení výše účelně vynaložených nákladů na jeho údržbu,²⁶⁾ konstatoval, že cena zaplacená v roce 1967 a proplacená pak stěžovatelům nebyla v rozumném poměru k hodnotě majetku o třicet let později. Navíc byla nemovitost pro stěžovatele jediným možným bydlením: v roce 1995, kdy jim bylo nařízeno nemovitost vydat v restituci, v ní žili již 42 let, z toho 28 let jako vlastníci. Mimoto se nacházeli v nejistém sociálním postavení, kdy si s proplacenou kupní cenou nemohli pořídit jiné bydlení. Nebyli sice nuceni dosud opustit sporný dům a podle § 712 občanského zákoníku jim musí být nabídnuta bytová náhrada, vláda však sama připustila, že nebylo možné toto právo soudně nárokovat. Finanční náhrada jim přiznaná nezohledňovala jejich osobní a společenskou situaci, nebyla jim ani poskytnuta náhrada za morální újmu, utrpěnou v důsledku zabavení jejich

jediného majetku. Kromě toho v době, kdy Soud o věci rozhodoval, neobdrželi náhradu účelně vynaložených nákladů na údržbu nemovitosti, a to i přesto, že uplynulo sedm a půl roku od 23. ledna 1995, kdy nabyl právní moci rozsudek potvrzující převod vlastnického práva na syna bývalých vlastníků. Stěžovatelé tak byli nuceni nést zvláštní a přílišnou zátěž, porušující spravedlivou rovnováhu, jež měla být zachována mezi požadavky obecného zájmu a zachováním jejich práva na ochranu majetku.

Údajným zásahem do majetkových práv se Soud zabýval též ve věci **Bulena v. Česká republika**,²⁷⁾ v němž stěžovatel – soukromý stavitel – namítal nesprávnost rozhodnutí o konkurzu. Tvrdil, že prohlášení o konkurzu nesplňovalo zákonné podmínky, což odvolací orgán odmítl přezkoumat, že dvě pohledávky byly v rozhodné době předmětem soudních řízení a že zastavení plateb Komerční bance bylo důsledkem pochybnosti o výšce pohledávek. Podtrhoval, že prohlášení o konkurzu bylo osudovým zásahem do jeho práva s majetkem disponovat, když byl předán správci konkurzní podstaty. Stěžovatel též tvrdil, že rozhodnutí o konkurzu nebylo přiměřené k cíli, ke kterému mělo směřovat. Podle jeho názoru správce konkurzní podstaty nejednal v souladu s účelem zákona o konkurzu a vyrovnání, kterým je rovnoměrně uspokojit dlužníky. Soud argumenty stěžovatele odmítl jako zjevně neopodstatněné. Podotkl, že rozhodnutí o konkurzu má zajistit spravedlivé nakládání s konkurzní podstatou, aby ochránilo věřitele, čímž sleduje legitimní cíl obecného zájmu, totiž uspokojivou činnost justice a ochranu práv druhých.²⁸⁾ Zásah, jehož posouzení spadá pod druhý odstavec článku 1 Protokolu č. 1, musí sledovat rovnováhu mezi obecným zájmem a ochranou základních práv jednotlivce. Při kontrole, zda zásah sledoval rov-

²⁶⁾ *Mutatis mutandis*, Malama v. Řecko, viz výše, odst. 51.

²⁷⁾ Stížnost č. 57567/00, roz. 11. 2. 2003.

²⁸⁾ Saggio v. Itálie, rozsudek z 25. října 2001, nepublikován, odst. 29.

ČLÁNKY

nováhu mezi obecným zájmem a ochranou práv stěžovatele, Soud přiznává smluvním státům širokou posuzovací pravomoc, a to jak při výběru způsobu, jak opatření zasahující do práv uvést v život, tak při posouzení, zda jeho důsledky jsou opodstatněné obecným zájmem a snahou dosáhnout zákonného cíle.²⁹⁾ Měl za to, že v zásadě přechod práva disponovat majetkem v konkurzní podstatě na správce konkurzní podstaty nelze kritizovat, a to jednak vzhledem ke skutečnosti, že správce je povinen pokračovat v hospodářské činnosti a jednak s ohledem na shora zmíněnou posuzovací pravomoc státních orgánů. Státní orgány byly v lepším postavení než mezinárodní soudní orgán, aby zhodnotily finanční situaci dlužníka a aby určily, zda zákonné podmínky pro prohlášení konkurzu byly v daném případě splněny. Jejich rozhodnutí se přitom Soudu nezdála svévolná. Stěžovatel se mohl vyjádřit k žádosti o prohlášení konkurzu i k otázkám týkajícím se jeho dluhů, Vrchní soud odpověděl na jeho námitky uvedené v odvolání. Rovnováha, jež musí existovat mezi ochranou majetkových práv stěžovatele a požadavky obecného zájmu, byla tedy zachována.

Dalším velkým „balíkem“ stížností byly případy údajného porušení práv zaručených článkem 6 odst. 1 Úmluvy. Stěžovatelé nejčastěji namítali, že jejich občanskoprávní či trestní řízení nebylo spravedlivé a že soudy, které ve věci jednaly, postrádaly atribut nestrannosti a nezávislosti. Je notoricky známou skutečností, že úlohou Soudu je zajistit plnění závazků vyplývajících z Úmluvy pro

jednotlivé smluvní státy. Nepřísluší mu zabývat se omyly ve skutkovém stavu a v právním posouzení věci, jichž se údajně dopustily vnitrostátní soudy, kromě případů, kdy v důsledku těchto omylů došlo k porušení práv a svobod zaručených Úmluvou. Navíc, i když článek 6 odst. 1 Úmluvy zaručuje právo na spravedlivý proces, neupravuje přípustnost důkazů nebo jejich posouzení, neboť to je v první řadě věcí vnitrostátního práva a vnitrostátních soudů.³⁰⁾ Úkolem Soudu je zjistit, zda řízení bylo ve svém celku spravedlivé, a to včetně způsobu, jakým byly provedeny důkazy.³¹⁾ Ve stížnostech, jejichž předmětem byla tzv. nespravedlnost trestního řízení, se Soud omezil na konstatování, že vnitrostátní soudy – při shledání stěžovatele vinným ze spáchání trestného činu – postavily své závěry na množství důkazů a dostatečně je odůvodnily.³²⁾ Pokud jde o námitku odmítnutí výsledku svědka obhajoby či obžaloby, je třeba připomenout, že článek 6 odst. 3 d) Úmluvy v zásadě nechává na vnitrostátních soudech, aby posoudily užitečnost důkazů. Toto ustanovení nevyžaduje, aby byli vyslechnuti všichni navrhovaní svědci obhajoby. Není proto věcí Soudu, aby se vyjadřoval o nabídnutém důkazu, který nebyl vnitrostátním soudem připuštěn, ani obecně o vině a nevině stěžovatele.³³⁾ Naopak, musí prověřovat, zda obžalovaný měl odpovídající a dostatečnou příležitost popřít podezření proti němu a zda důkazní materiál mu byl předložen během hlavního líčení v rámci kontradiktorního řízení.³⁴⁾ Tyto zásady připomenul Soud hned v několika svých rozhodnutích, kterými odmítl

²⁹⁾ Chassagnou a další v. Francie, rozsudek z 29. dubna 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-III, odst. 75; Immobiliare Saffi v. Itálie, rozsudek z 28. července 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-V, odst. 49.

³⁰⁾ Schenk v. Švýcarsko, rozsudek z 12. července 1988, Série A č. 140, str. 29, odst. 45–46; Waite a Kennedy v. Německo, rozsudek z 18. února 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-I, odst. 54; García Ruiz v. Španělsko, rozsudek z 21. ledna 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-I, odst. 38.

³¹⁾ Pisano v. Itálie, rozsudek z 27. července 2000, nepublikován; G. B. v. Francie, rozsudek z 2. října 2001, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 2001-X.

³²⁾ Stížnost č. 49476/99, roz. 18. 3. 2003; stížnost č. 46170/99, roz. 9. 7. 2002.

³³⁾ Vidal v. Belgie, rozsudek z 22. dubna 1992, Série A č. 235-B, str. 33, odst. 34.

³⁴⁾ Saïdi v. Francie, rozsudek z 20. září 1993, Série A č. 261-C, str. 56, odst. 43.

ČLÁNKY

stížnosti českých stěžovatelů, jako například ve věci **Zdeněk Linek v. Česká republika**³⁵⁾ či **Vodrážka v. Česká republika**.³⁶⁾

Ve věci **Pfleger v. Česká republika**³⁷⁾ Soud zjistil, že se soud první instance při shledání stěžovatele vinným z trestného činu úmyslného ublížení na zdraví (za který ho odsoudil k podmíněnému trestu dvou let odnětí svobody) opřel o výpovědi dvou svědků – muže, který na stěžovatele údajně útočil, a jeho přítelkyně –, které označil za identické a věrohodné, o výpovědi policistů, kteří byli na místě činu a o výpovědi dalších dvou svědků. Odvolal se též na protokoly sepsané na místě činu a znalecké posudky z oboru munice a výbušnin, psychiatrie, psychologie a sexuologie. Z posledně uvedeného posudku vyplývalo, že sexuální úchylna stěžovatele nebyla v daném případě důležitá. Argument stěžovatele, že jednal v nutné obraně, soud považoval za nevěrohodný vzhledem k tomu, že stěžovatel neutrpěl žádné zranění a neměl důvod domnívat se, že by mu hrozilo vážné ublížení na zdraví. Cítil se subjektivně ohrožen, aniž by se však jednalo o pokračující či bezprostřední útok, a musel si být vědom trestní odpovědnosti za nesprávně zhodnocenou situaci. O odvolání stěžovatele rozhodoval Vrchní soud, který se na rozdíl od soudu první instance domníval, že sexuální úchylna byla pro posouzení incidentu, který trestnému činu předcházel, důležitá. Stěžovatel totiž údajně obtěžoval přítelkyni výše uvedeného svědka. Vrchní soud zvýšil trest odnětí svobody na tři a půl roku a uložil stěžovateli zákaz nošení zbraně po dobu sedmi let. Soud shrnul, že rozsudek Vrchního soudu byl dostatečně odůvodněn a založen na důkazech řádně provedených soudem první instance. Ne-

shledal přitom nic, co by nasvědčovalo porušení principu presumpce neviny nebo rovnosti zbraní ze strany vnitrostátních soudů, které poskytly stěžovateli kontradiktorní řízení.

Podobně se Soud vyjádřil ve věci **Chmelíř v. Česká republika**,³⁸⁾ ve které stěžovatel namítal, že trestní řízení nebylo vedeno spravedlivě, že vnitrostátní soudy porušily princip presumpce neviny a že mu neumožnily se řádně obhajovat. Ačkoli se odvolával na ustanovení odstavců 1, 2 a 3 článků 6 Úmluvy, Soud posoudil jeho stížnost na základě obecného ustanovení odstavce prvního, neboť odstavec druhý a třetí obsahují prvky spravedlivosti trestního řízení.³⁹⁾ V rozhodnutí uvedl mimo jiné, že při konstatování viny stěžovatele se vnitrostátní soudy opřely o svědecké výpovědi jeho známých a klientů, písemných dokumentů, protokolu z místa činu a znaleckých posudků. Pokud šlo o stěžovatelovu námitku, že nebyli vyslechnuti svědci obhajoby, Soud podotkl, že stěžovatel byl seznámen s výsledky vyšetřování, aniž by si přál jej doplnit, a že soudem první instance byli vyslechnuti svědci, které navrhl. Je pravda, že odvolací soud odmítl vyslechnout svědky navržené stěžovatelem v jeho odvolání, avšak ti byli uvedeni v řízení poprvé a způsobem velmi obecným, což bránilo jejich identifikaci a předvolání. Bylo též prokázáno, že stěžovatel nutil některé svědky křivě svědčit.

Námitka tzv. „nespravedlnosti řízení“ se objevuje i ve stížnostech týkajících se občanskoprávního řízení, v nichž stěžovatelé ve skutečnosti napadají způsob, jakým vnitrostátní soudy – včetně Ústavního soudu – právně posoudily jejich podání. Právě řízení před Ústavním soudem byla předmětem stížnosti **Radimská v. Česká re-**

³⁵⁾ Stížnost č. 45120/98, roz. 16. 4. 2002.

³⁶⁾ Stížnost č. 46149/99, roz. 30. dubna 2002.

³⁷⁾ Stížnost č. 58116/00, roz. 30. 4. 2002.

³⁸⁾ Stížnost č. 64935/01, roz. 16. 4. 2002.

³⁹⁾ Pullar v. Spojené království, rozsudek z 10. června 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-III, str. 796, odst. 46; Foucher v. Francie, rozsudek z 18. března 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-II, str. 464, odst. 30.

ČLÁNKY

publika.⁴⁰⁾ Soud předeslal, že ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy se aplikuje na řízení před ústavní soudní instancí.⁴¹⁾ Ústavní soud odmítl stěžovatelčinu stížnost, neboť podle názoru obecných soudů ve své žalobě na náhradu škody neuvedla vymáhanou sumu. Štrasburský soud posléze konstatoval, že Ústavní soud posoudil ústavní stížnost pozorně a odůvodnil své rozhodnutí vyčerpávajícím způsobem. Nenašel nic, co by nasvědčovalo tomu, že by svévolně přehlédl některé stěžovatelčiny argumenty či námítky, jejichž význam by mohl vést k rozhodnutí v její prospěch.

Ve stížnosti **Bartoněk a Bartoňková v. Česká republika**⁴²⁾ stěžovatelé tvrdili, že vnitrostátní soudy odmítly jejich žalobu na určení neplatnosti kupní smlouvy bezdůvodně a protizákonně, přestože měli na věci naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80c) o. s. ř. Stěžovatelé vlastnili rodinný domek. Když v roce 1971 opouštěli ilegálně republiku, převedli dům na jiné fyzické osoby, aby zabránili jeho konfiskaci a aby jej případně mohli získat zpět. Kupní cena uvedená ve fiktivní smlouvě nebyla nikdy zaplacená. O tři roky později byli stěžovatelé v nepřítomnosti odsouzeni k trestu odnětí svobody a ke konfiskaci veškerého majetku. Novým vlastníkům pak bylo soudně nařizováno dům vyklidit, neboť kupní smlouva nebyla platně uzavřena vzhledem k úmyslu stěžovatelů obejít zákon. Po návratu stěžovatelů do republiky byl jejich rozsudek zrušen, jakož i rozhodnutí na něj navazující. „Noví“ vlastníci uznali, že jim byl dům fiktivně prodán, že

stěžovatelé jednali pod tlakem a že kupní cena nebyla nikdy splacena. Po dohodě se stěžovateli podali žádost o restituci podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudní rehabilitaci, aby dům posléze předali stěžovatelům. Nicméně, jakmile jim byl majetek vrácen, odmítli jej převést na stěžovatele. Ti pak podali žalobu o neplatnost kupní smlouvy, o které soud první instance rozhodl v jejich prospěch. Rozsudek byl však změněn odvolacím soudem, který neuznal naléhavý právní zájem stěžovatelů. Štrasburský soud ve svém rozhodnutí podotkl, že nemá v úmyslu ujasnit termín „naléhavý právní zájem“, ani se vyslovit k platnosti kupní smlouvy, neboť to bylo v pravomoci vnitrostátních soudů, které řádně aplikovaly vnitrostátní zákon. Jeho úkolem bylo zjistit, zda řízení před vnitrostátními soudy bylo ve svém celku spravedlivé vzhledem ke všem okolnostem včetně charakteru sporu a povaze řízení.⁴³⁾ Připomněl, že článek 6 odst. 1 Úmluvy zejména vyžaduje, aby vnitrostátní soud účinně posoudil důkazní prostředky, argumenty a námítky stran a jejich důkazní návrhy, aniž by ovlivňoval jejich relevanci k přijímanému rozhodnutí.⁴⁴⁾ Princip dobrého chodu spravedlnosti vyžaduje, aby rozhodnutí soudních orgánů byla řádně odůvodněna, i když rozsah odůvodnění může samozřejmě záviset na charakteru rozhodnutí. Proto otázka, zda soud nedostál povinnosti vyplývající z článku 6 a neodůvodnil své rozhodnutí, může být posouzena pouze ve světle všech okolností daného případu,⁴⁵⁾ přičemž povinnost odůvodnit

⁴⁰⁾ Stížnost č. 59218/00, roz. 15. 10. 2002.

⁴¹⁾ Ruiz-Mateos v. Španělsko, rozsudek z 23. června 1993, Série A č. 262, str. 18, odst. 31–32; Süßmann v. Německo, rozsudek z 16. září 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV, str. 1172, odst. 43–45; Pammel v. Německo, rozsudek z 1. července 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV, str. 1109–10, odst. 53–57; Probstmeier v. Německo, rozsudek z 1. července 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV, str. 1135–36, odst. 48–53; Krčmář v. Česká republika, rozsudek z 3. 3. 2000, nepublikován, odst. 36.

⁴²⁾ Stížnost č. 41079/98, roz. 5. 3. 2002.

⁴³⁾ Nideröst-Huber v. Švýcarsko, rozsudek z 18. února 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-I, str. 115, odst. 31.

⁴⁴⁾ Kraska v. Švýcarsko, rozsudek z 19. dubna 1993, Série A č. 254-B, str. 49, odst. 30.

⁴⁵⁾ Ruiz Torija v. Španělsko, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 303-A, str. 12, odst. 29; Hiro Balani v. Španělsko, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 303-B, str. 29–30, odst. 27; Higgins a další v. Francie, rozsudek z 19. února 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 60, odst. 42.

ČLÁNKY

rozhodnutí nelze chápat jako povinnost odpovědět na každý argument účastníka řízení.⁴⁶⁾ V případě manželů **Bartoňkových** Soud uvedl, že před krajským soudem stěžovatelé odůvodňovali svůj naléhavý právní zájem úmyslem sladit faktický a právní stav s tím, že by mohli formálně znovu nabýt vlastnické právo k rodinnému domu, pokud neplatnost kupní smlouvy bude soudně potvrzena. Podle krajského soudu neprokázali naléhavý právní zájem, neboť nebylo možno dojít k závěru, že jejich právo bude ohroženo nebo že jejich právní postavení se stane nejistým, nebude-li konstatována neplatnost kupní smlouvy. I kdyby totiž smlouva byla zrušena, nemohli by se domáhat svých práv na základě restitučních zákonů. Vrchní soud potvrdil názor krajského soudu, když minil, že konstatování neplatnosti kupní smlouvy by nemohlo zabránit jiným případným sporům, ve kterých by neplatnost smlouvy byla posuzována jako předběžná otázka, ani pozitivně ovlivnit právní postavení stěžovatelů. Došel k názoru, že současný stav objektivní nejistoty nemohl být vyřešen žalobou na výkon rozhodnutí nebo žalobou na určení vlastnického práva. Podle názoru Soudu byly rozsudky vnitrostátních soudů, které nebylo možno označit za svévolné, náležitě odůvodněny a stěžovatelé měli možnost přednést v řízení své argumenty. Pouhý nesouhlas s právním názorem vnitrostátních soudů nezakládal sám o sobě porušení práva na spravedlivé řízení tak, jak je chápe článek 6 odst. 1 Úmluvy.

K názoru, že se článek 6 odst. 1 neaplikuje, došel i v případě **Dudová a Duda v. Česká republika**.⁴⁷⁾ Stěžovatelé, manželský pár, vykonávali funkci farářů Církve československé husitské. Rozhodnutím diecézní rady byli propuštěni ze služebního poměru. Před Soudem si stěžovali na porušení práva na přístup k soudu, neboť obecné soudy a Ústavní soud nerozhodly o platnosti ukončení jejich služebního poměru. Soud zkoumal, zda právo na přezkoumání platnosti

ukončení služebního poměru faráře s církví bylo součástí vnitrostátního práva. Stěžovatelé zahájili dvě řízení. Jejich první žaloba, vedená proti arcibiskupu Duchovní správy diecéze Církve československé husitské v Plzni, skončila prohlášením soudu o jeho nepřislušnosti s tím, že spory mezi farářem a církví jsou vyloučeny z kompetence obecných soudů. Podle ustanovení § 5 odst. 2 a § 7 zákona č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností⁴⁸⁾ církev spravují své záležitosti nezávisle na státních orgánech, a osoby vykonávající duchovní činnost jsou zmocněny k výkonu své činnosti církví nebo náboženskou společností. Odvolací soud došel k závěru, že soudní rozhodnutí o existenci služebního vztahu mezi farářem a církví by bylo nepřipustným zásahem do vnitřní autonomie církve a do její rozhodovací nezávislosti, a porušovalo by tak ustanovení článku 16 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Druhý návrh na zahájení řízení, který stěžovatelé směřovali proti Ústřední radě Církve československé husitské, byl odmítnut Obvodním soudem pro Prahu 6, jehož rozsudek byl potvrzen Městským soudem v Praze. Oba soudy minily, že služební vztahy farářů s církví jsou upravovány církevním řádem a nejsou zakládány stejným způsobem jako pracovní poměr volbou nebo jmenováním podle zákoníku práce. Faráři jsou přijímáni do církevního služebního poměru vnitřním aktem kompetenčního církevního orgánu. Podobně jako v předchozím řízení, i zde se oba soudy shodly na názoru, že soudní rozhodnutí o pokračování služebního poměru faráře s církví by tak byla nepřipustným zásahem do vnitřní autonomie církve a do jejího nezávislého rozhodování zaručeného Listinou a zákonem o svobodě náboženství a o postavení církví a náboženských společností. Za daných okolností štrasburský soud minil, že se obě řízení netýkala práva, o němž by

⁴⁶⁾ Van de Hurk v. Nizozemí, rozsudek z 19. dubna 1994, Série A č. 288, str. 20, odst. 61.

⁴⁷⁾ Stížnost č. 40224/98, roz. 30. 1. 2001.

⁴⁸⁾ Zákon byl zrušen pro Českou republiku zákonem č. 3/2002 Sb.

ČLÁNKY

bylo možno říci, že bylo „obhájitelným způsobem“ součástí vnitrostátního práva.

Právo na přístup k soudu je součástí práva „na projednání věci soudem“ ve smyslu tohoto ustanovení. Soud v listopadu 2002 vynesl rozsudky ve dvou občanskoprávních věcech, v nichž konstatoval porušení tohoto práva. Jde o stížnosti **Běleš a další v. Česká republika a Zvolská v. Česká republika**.⁴⁹⁾ V obou případech Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti stěžovatelů pro formální nedostatky, v prvním případě pro nevyčerpání procesních prostředků a ve druhém pro opožděné podání. Ve věci **Běleš a další** odvolací soud nevyhověl návrhu stěžovatelů na vyslovení přípustnosti dovolání proti svému rozsudku. Ústavní soud pak odmítl ústavní stížnost proto, že dovolání nebylo podáno ve smyslu § 239 odst. 2 o. s. ř. V případě **Zvolská a Zvolská** bylo dovolání odmítnuto pro nepřipustnost na základě stejného ustanovení, podle něhož je dovolání přípustné, dospěje-li dovolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, což však nebyl podle názoru Nejvyššího soudu případ stěžovatelů. Podle názoru Ústavního soudu bylo ústavní stížnost možno podat proti odvolacímu rozsudku, který však nabyl právní moci před více než 60 dny před podáním ústavní stížnosti.

Soud v obou případech podotkl, že přípustnost dovolání – totiž otázka, zda rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam – příslušela výhradně dovolacímu soudu; ani stěžovatelé sami, ani jejich právní zástupkyně v případě **Běleš a další** nemohli dopředu odhadnout šanci, s jakou jejich dovolání mohlo být přijato k meritornímu rozhodnutí, když navíc v prvně uvedeném případě bylo připuštění dovolání odmítnuto odvolacím soudem. K námitce vlády, že stěžovatelé měli podat současně dovolání a ústavní stížnost, se Soud ztotožnil s názorem stěžovatelů, že šlo o cestu nejistou, která nebyla podložena zákoným ustanovením a nebyla řešením odpovída-

ujícím nárokům právní jistoty. I kdyby tak stěžovatelé učinili, nemohli vědět do rozhodnutí dovolacího soudu, zda jejich dovolání nebude jako nepřipustné odmítnuto. Dovolací soud mohl totiž ve skutečnosti dovolání přijmout k meritornímu posouzení a posléze jej odmítnout, anebo naopak zrušit rozhodnutí, které jím bylo napadáno. Pouze v posledně uvedeném případě by bylo zřejmé, že dovolání bylo opravným prostředkem ve smyslu § 75 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Avšak v mezidobí by nic nebránilo Ústavnímu soudu ústavní stížnost stěžovatelů posoudit a přijmout rozhodnutí, které mohlo být v rozporu s rozhodnutím dovolacího soudu. Podle názoru Soudu bylo pro jednotlivce velmi obtížné dopředu znát právní uvažování Ústavního soudu, neboť jeho rozhodnutí jsou ve skutečnosti publikována, jen rozhodne-li tak plénum Ústavního soudu, což se stává zřídka. Navíc soudce zpravodaj mohl postupovat podle § 75 odst. 2a) zákona o Ústavním soudu, podle kterého Ústavní soud neodmítne ústavní stížnost pro nesplnění podmínky vyčerpání opravných prostředků, jestliže předmět ústavní stížnosti podstatně přesahuje zájmy stěžovatele. Konečně, ustanovení § 72 odst. 2 a § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nerozlišují – s výjimkou žádosti o obnovu řízení – mezi řádnými a mimořádnými opravnými prostředky. Za daných okolností byly na stěžovatele kladeny nepřiměřené nároky porušující rovnováhu mezi oprávněným zájmem státu zajistit splnění formálních podmínek při podávání ústavních stížností a právem stěžovatelů na přístup k Ústavnímu soudu.

Budiž kvitováno s uspokojením, že, v návaznosti na tento názor Soudu, Ústavní soud uveřejnil ve Sbirce zákonů č. 32/2003 Sdělení následujícího znění:

„Plénum Ústavního soudu se s odvoláním na článek 87 odst. 1 písm. i) Ústavy dohodlo na svých neveřejných zasedáních konaných 14. a 21. ledna 2003, že změni dosavadní většinou praxi

⁴⁹⁾ Rozsudky z 12. listopadu 2002, předpokládá se publikace ve Sbirce rozsudků a rozhodnutí 2002.

ČLÁNKY

soudců Ústavního soudu připouštějící souběžné podání mimořádného opravného prostředku a ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí obecných soudů, a to s ohledem na názor Evropského soudu pro lidská práva vyslovený v rozhodnutí 2. sekce tohoto soudu z 12. listopadu 2002 ve věci stížnosti č. 46129/99 a rozhodnutí téže sekce Evropského soudu pro lidská práva z téhož dne ve věci stížnosti č. 47273/99. Napříště budou soudci a senáty Ústavního soudu vykládat přípustnost a lhůtu k podávání ústavní stížnosti, o které Ústavní soud rozhoduje podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, v případě jejího souběhu s mimořádnými opravnými prostředky s výjimkou obnovy řízení, takto:

V případě podání mimořádného opravného prostředku bude ústavní stížnost považována za přípustnou až po rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku s výjimkou rozhodnutí o obnově řízení.

Šedesátidenní lhůta k podání ústavní stížnosti počne běžet dnem doručení rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku s výjimkou obnovy řízení bez ohledu na způsob rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku. Lhůta bude považována za zachovanou i ve vztahu k předchozímu pravomocnému rozhodnutí.⁵⁰⁾

Otázkou přístupu k Ústavnímu soudu, avšak z jiného úhlu, se Soud zabýval ve věci **Zehnalová a Zehnal v. Česká republika**,⁵¹⁾ o níž bude ještě jednou pojednáno v části věnované článku 8 Úmluvy. Stěžovatelé namítali, že vnitrostátní soudy jim odmítly ustanovit právního zástupce, který by hájil jejich zájmy a vypracoval žaloby na přezkoumání kolaudačních rozhodnutí,

kterými bylo povoleno používání staveb bez odstranění architektonických bariér, ale proti kterým se stěžovatelka – upoutaná na invalidní vozík – a její manžel nemohli bránit, neboť nebyli účastníky správního řízení. Soud odmítl jejich námitku s tím, že na jejich případ nelze článek 6 odst. 1 Úmluvy aplikovat. Připomněl autonomii „občanských práv a závazků“ uvedených v tomto ustanovení,⁵²⁾ které nezakládá nová práva, nejsou-li obsažena ve vnitrostátním právu, nýbrž zaručuje určitá procesní práva v řízení o existujících právech a právních závazcích.⁵³⁾ V dané věci však stěžovatelé žádali ustanovení právního zástupce pro obranu práv, která mu podle vnitrostátního práva nepříslušela.

Právo na veřejné projednání věci je dalším právem zaručeným článkem 6 odst. 1 Úmluvy. V již jednou zmíněné věci **Gratzinger a Gratzingerová v. Česká republika**, v níž vedle porušení majetkových práv stěžovatelé namítali, že odmítnutí jejich ústavní stížnosti pouze jedním ústavním soudcem, a nikoli senátem bez veřejného projednání, nebylo v souladu s požadavky tohoto ustanovení, Soud podotkl, že veřejné soudní jednání je základní zásadou zakotvenou v článku 6 odst. 1 chránící účastníky řízení před tajným výkonem spravedlnosti bez veřejného dohledu; je také jedním z prostředků, jimiž může být udržována důvěra v soudy. Zprůhlednění výkonu spravedlnosti jeho veřejností přispívá k dosažení spravedlivého procesu, jehož záruka je jednou ze základních zásad jakékoliv demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy.⁵⁴⁾ Soud vždy zkoumá, zda okolnosti konkrétního případu ospravedlňují výjimku z tohoto pravidla.⁵⁵⁾ V restitučním řízení manželů **Gratzingerových** byla

⁵⁰⁾ Plénum Ústavního soudu rozhodlo, že toto sdělení bude publikováno ve Sbírce zákonů podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv.

⁵¹⁾ Stížnost č. 38621/97, roz. 14. 5. 2002.

⁵²⁾ König v. Německo, rozsudek z 28. června 1978, Série A č. 27, str. 29, odst. 88.

⁵³⁾ W. Spojené království, rozsudek z 8. července 1987, Série A č. 121, str. 22–23, odst. 73.

⁵⁴⁾ Diennet v. Francie, rozsudek z 26. září 1995, Série A, č. 325-A, str. 14–15, odst. 33.

⁵⁵⁾ Helmers v. Švédsko, rozsudek z 29. října 1991, Série A č. 212-A, str. 15, odst. 31–32.

ČLÁNKY

konána veřejná jednání před soudy první a druhé instance, které jejich žalobu posuzovaly jak po faktické, tak po právní stránce. Řízení o ústavní stížnosti sice bylo neveřejné, omezovalo se však pouze na otázky ústavnosti a nezahrnovalo hodnocení skutkového stavu, nýbrž právní situace. Absence veřejného jednání před ústavní instancí byla proto plně kompenzována prvoinstančním a druhoinstančním jednáním, které byly v celém řízení rozhodující.⁵⁶⁾ Skutečnost, že o ústavní stížnosti rozhodoval soudce zpravodaj a nikoli senát Ústavního soudu, též nezakládala porušení článku 6 Úmluvy, který sice zaručuje právo na spravedlivé řízení, ale neupravuje – jak už bylo výše uvedeno – přípustnost důkazů a jejich hodnocení, které je upraveno vnitrostátním zákonem a prováděno vnitrostátními soudy.

Naopak k porušení práva na veřejné projednání věci došel Soud ve věci **Malhous v. Česká republika**,⁵⁷⁾ který je též zmíněn v části věnované článku 1 Protokolu č. 1, která též obsahuje shrnutí skutkového stavu. Zde se proto věnujme výhradně názoru Soudu vyjádřeného k námitce týkající se absence veřejného jednání před městským a Ústavním soudem. Stěžovatel měl v zásadě právo na veřejné projednání, protože se na něj nevztahovala žádná z výjimek uvedených v článku 6 odst. 1.⁵⁸⁾ Jediné jednání ve věci se konalo u pozemkového úřadu, kde byly stěžovatelovy restituční nároky projednávány za jeho přítomnosti a za přítomnosti zástupců obou právnických osob, jež stěžovatel vyzval k navrácení konfiskovaného majetku jeho otce. Pozemkový úřad však nesplňoval nároky na nezávislost nutnou pro soud ve smyslu článku 6 odst. 1. Šlo o samostatný referát okresního úřadu vykonávající místní státní správu pod kontrolou vlády, jmenování přednosty bylo pod kontrolou exekutivy

a jeho úředníci mu byli podřízeni.⁵⁹⁾ V každém případě však řízení před ním nebylo veřejné, když k němu měly přístup pouze strany a jejich zástupci. Rozhodnutí pozemkového úřadu byla sice podrobena soudnímu přezkoumání, ale ani jedna ze soudních instancí nejednala veřejně. Městský soud nevycházel při svém rozhodnutí nekonat veřejné jednání z toho, že stěžovatel o veřejné jednání nežádal, nýbrž dospěl k závěru, že podmínky § 250f o. s. ř. umožňující nekonat jednání byly naplněny. Soud konstatoval, že jurisdikce městského soudu se neomezovala na otázky právní, ale týkala se i posouzení, zda skutková podstata případu byla správně zjištěna správním orgánem. Městský soud mohl, pokud by to bylo nutné, také provést dokazování. Stěžovatelovo podání na druhé straně naznačovalo, že jeho odvolání mohlo vyvolat otázky věcné.⁶⁰⁾ Aniž by zpochybňoval závěr městského soudu, že skutková podstata případu byla správním orgánem zjištěna správně, Soud dospěl k závěru, když vzal v úvahu, co bylo v sázce pro stěžovatele, že mělo být nařízeno ústní projednání jeho odvolání. Soud dále konstatoval, že v dalším správním řízení pozemkový úřad, který byl vázán rozsudkem městského soudu, nenařídil další jednání za přítomnosti úředníků případu. Ačkoliv stěžovatel mohl žádat o soudní přezkoumání druhého rozhodnutí pozemkového úřadu, bylo nereálné předpokládat, že při tomto přezkumném řízení, týkajícím se správného rozhodnutí vycházejícího z předchozího rozsudku městského soudu, by soud stanovil ústavní jednání, aby přezkoumal v podstatě stejné otázky, o kterých již dříve shledal, že spadají pod § 250f o. s. ř. Soud proto nepřikládal váhu údajně odlišnému charakteru obou správních rozhodnutí, jak to zdůrazňovala vláda. Soud dále konstatoval, že i jednání před Ústavním soudem

⁵⁶⁾ Constantinescu v. Rumunsko, rozsudek z 27. června 2000, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 2000-VI, odst. 53.

⁵⁷⁾ Rozsudek z 12. července 2001, nepublikován.

⁵⁸⁾ Hakansson a Sturesson, rozsudek z 21. února 1990, Série A č. 171-A, str. 20, odst. 64.

⁵⁹⁾ Kadubec v. Slovensko, rozsudek z 2. září 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-VI, str. 2531, odst. 57.

⁶⁰⁾ Fredin v. Švédsko, rozsudek ze dne 23. února 1994, Série A č. 283, str. 11, odst. 22.

ČLÁNKY

proběhlo bez veřejného líčení. Toto jednání, omezené pouze na zkoumání otázek ústavnosti, nebylo přímým a úplným posouzením stěžovatelových občanských práv v restitučním řízení. Veřejné jednání by tedy nemohlo nijak kompenzovat jeho absenci v rozhodující fázi řízení, kdy šlo o stanovení odůvodněnosti restitučních nároků. Na závěr Soud uvedl, že stěžovatel nebyl povinen iniciovat soudní řízení podle § 8 zákona o půdě, jak to navrhovala vláda.

Než přejdeme k otázce průtahů řízení, která se jako předmět stížnosti proti České republice objevuje stále častěji, zastavme se u otázky aplikace článku 6 odst. 1 Úmluvy na trestní řízení, na jehož konci je obžalovaný odsouzen k vyhoštění a zákazu vstupu na území. V případě **Lakatoš v. Česká republika**⁶¹⁾ stěžovatel mimo jiné namítal, že neměl příležitost vyjádřit se v řízení před Ústavním soudem ke stanovisku soudu první instance a odvolacího soudu k jeho ústavní stížnosti. Soud připomněl, že rozhodnutí týkající se vstupu, pobytu a vyhoštění cizinců se netýkají občanských práv a závazků.⁶²⁾ Ústavní soud rozhodoval o tom, zda uložení trestu vyhoštění porušovalo stěžovatelovo právo na respektování jeho soukromého a rodinného života. Vyhoštění bylo nařízeno jako součást trestního rozsudku vyneseného na základě příslušných ustanovení trestního zákona a řízení před Ústavním soudem bylo ve skutečnosti nutným důsledkem podaného opravného prostředku proti trestním rozsudkům. Podle názoru Soudu charakterizace rozhodnutí o vyhoštění není rozhodující pro určení, zda uložený trest má čistě trestní povahu. Je třeba zohledňovat další aspekty, kupř. účel trestu. Obecně příkazy k vyhoštění nemají podle právních řádů jednotlivých smluvních států Rady Evropy trestní povahu. V ně-

kterých státech jsou vydávány ve správním řízení a jsou jakýmsi preventivním opatřením pro účely kontroly imigračních úřadů. Skutečnost, že vyhoštění je nařizováno v kontextu trestního řízení, nemůže změnit jeho zásadně preventivní povahu. Článek 6 odst. 1 Úmluvy se na řízení před Ústavním soudem, který rozhodoval o ústavní stížnosti pana **Lakatoše**, neaplikoval.

Námítky podjatosti soudu se ve stížnostech proti České republice neobjevují velmi často a pokud ano, tak jde spíše o typickou námítku nespravedlnosti řízení. Uvedme jeden případ za všechny, stížnost **Krča v. Česká republika**,⁶³⁾ v níž stěžovatel tvrdil, že jeho trestní věc nebyla souzena „jeho zákonným soudcem“, a to v důsledku usnesení Vrchního soudu, kterým byl již podruhé zrušen prvoinstanční odsuzující rozsudek s tím, aby o věci napříště rozhodoval senát v jiném složení. Vrchní soud nesouhlasil s názorem první instance, který stěžovatele částečně zprostil viny. Štrasburský soud uvedl, že pokud je nestrannost obecně definována absencí předpojatosti vnitrostátního soudu vůči některému účastníku řízení, je možné ji z hlediska článku 6 odst. 1 Úmluvy posoudit dvěma metodami, totiž subjektivní metodou, jež se snaží určit osobní přesvědčení soudce v konkrétní situaci a metodou objektivní vedoucí k přesvědčení, že v soudním řízení byly dostatečné záruky vylučující jakoukoli pochybnost o podjatosti soudce.⁶⁴⁾ Aby určil, zda vnitrostátní orgán lze považovat za nezávislý zejména na výkonné moci a na účastnících řízení, musí Soud zkoumat, jakým způsobem a na jak dlouhou dobu jsou ustanovováni jeho členové, na existenci záruk proti vnějším tlakům a na to, zda budí dojem nezávislosti.⁶⁵⁾ Soud též připomenul, že ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy musí

⁶¹⁾ Stížnost č. 42052/98, roz. 23. 10. 2001.

⁶²⁾ *Maouia v. Francie*, rozsudek z 5. října 2000, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 2000-X, odst. 38.

⁶³⁾ Stížnost č. 49476/99, roz. 18. 3. 2003.

⁶⁴⁾ *Stallinger a Kuso v. Rakousko*, rozsudek z 23. dubna 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-II, str. 677, odst. 37.

⁶⁵⁾ *Lauko v. Slovensko*, rozsudek z 2. září 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-VI, odst. 63.

ČLÁNKY

být soud „zřízen zákonem“. Tento termín nemá na mysli jen zákonný základ samotného soudu, ale i jeho složení v každé jednotlivé věci.⁶⁶⁾ Zákonem je přitom míněno konkrétní ustanovení, nikoli legislativa upravující ustanovování a kompetenci soudních orgánů, ale zároveň každé zákonné ustanovení vnitrostátního práva, jehož nerespektováním se stává nezákonnou účast jednoho nebo více soudců na projednávání věci. Jde zejména o ustanovení týkající se mandátu, neslučitelnosti s výkonem jiných funkcí a odvolávání z funkce.⁶⁷⁾ V projednávaném případě Vrchní soud opřel své usnesení o ustanovení § 262 t. ř. umožňující výjimku ze zásady, že věc vrácená soudu první instance musí být souzena senátem ve stejném složení. Podle právní praxe vnitrostátních soudů rozhodnutí odvolacího soudu o vrácení věci senátu v jiném složení nemusí být odůvodněna na rozdíl od rozhodnutí, kterým je věc předávána jinému soudu. Nový senát zůstává přitom vázán právním názorem vyjádřeným v usnesení odvolacího soudu, který však nemůže § 262 t. ř. použít k tomu, aby první instanci zavázal k rozhodnutí podle jeho hodnocení důkazů. Není tedy oprávněn vnutit soudu první instance vlastní hodnocení důkazů a skutkové závěry, což by jinak porušovalo zásadu volného hodnocení důkazů. Ve svém usnesení Vrchní soud mínil, že soud první instance pochybil, když částečně stěžovatele zprostil viny. Nesouhlasil též s výší trestu uloženého stěžovateli, a to s ohledem na jeho předchozí odsouzení. Štrasburský soud mínil, že se ve skutečnosti jednalo o problém právní kvalifikace trestného činu a že zásada volného hodnocení důkazů nijak v řízení neutrpěla a že nic nenavštěovalo tomu, že by vnitrostátní soudy nevykazovaly nestrannost a nezávislost a že by

nebyly ustanoveny na základě zákona ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Konečně, průtahy v řízení nejsou jen bolestí České republiky, ale v podstatě všech členských států Úmluvy, zejména Itálie, Slovenska, Polska, Francie nebo Německa. Při posuzování „rozumnosti“ délky soudního řízení může Soud zohlednit pouze ty skutečnosti, ke kterým došlo po 18. březnu 1992, datu vstupu Úmluvy v platnost pro Českou republiku.⁶⁸⁾ Řízení ve stížnosti **Bečvář a Bečvářová v. Česká republika**⁶⁹⁾ skončilo 12. února 1997, kdy Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelů. Období, ke kterému se Soud mohl vyjádřit tedy trvalo téměř pět let, v jehož průběhu se meritem věci postupně zabývaly čtyři soudní instance, které učinily řadu procesních úkonů. Soud jej proto nepovažoval za „nerozumné“. Délku soudního řízení Soud posuzoval i ve stížnosti **Příbyl v. Česká republika**.⁷⁰⁾ Stěžovatel byl zadržen 12. prosince 1993, aby byl následující den propuštěn. Vzhledem k tomu, že trestní řízení bylo zastaveno 8. června 1998, období posuzované Soudem trvalo čtyři roky, pět měsíců a osmáct dnů. Soud poznamenal, že rozumnost délky řízení je třeba posuzovat v souvislosti s konkrétními okolnostmi daného případu, s ohledem na jeho složitost, na jednání stěžovatele a státních orgánů a na význam výsledku sporu pro stěžovatele.⁷¹⁾ V případě pana **Příbyla** řízení zahrnovalo více osob a bylo poměrně složité. Soud vždy připomínal, že článek 6 odst. 1 vyžaduje rychlost soudního řízení, avšak nikoli na úkor dobrého chodu spravedlnosti. Zde měl za to, že jednání státních orgánů bylo naprosto v souladu s tímto principem a že průtahy, které jim mohly být přičítány na vrub, byly nepodstatné z pohledu celkové délky řízení.

⁶⁶⁾ Bulut v. Rakousko, rozsudek z 22. února 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-II, str. 359, odst. 29.

⁶⁷⁾ Coeme a další v. Belgie, rozsudek z 22. června 2000, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 2000-VII, odst. 99.

⁶⁸⁾ Stížnost č. 37527/97, roz. 23. 5. 2000.

⁶⁹⁾ Stížnost č. 58358/00, roz. 4. 6. 2002.

⁷⁰⁾ Stížnost č. 40640/98, roz. 11. 12. 2001.

⁷¹⁾ Pelissier a Sassi v. Francie, rozsudek z 25. března 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-II, odst. 67.

ČLÁNKY

Na průtahy v trestním řízení si stěžoval i pan **Žirovnický**.⁷²⁾ Řízení začalo 25. listopadu 1993 dnem, kdy byl stěžovatel obviněn, a bylo ukončeno 19. října 1998 odmítnutím ústavní stížnosti. Soud mínil, že trestní věc, ve které šlo o vraždu a krádež, představovala určitou složitost a že obsah spisu mu nedovoluje dojít k závěru, že by řízení trpělo podstatnými obdobiami nečinnosti státních orgánů. Naopak chování stěžovatele, který podal množství námitek a stížností na způsob vedení vyšetřování negativně ovlivnilo nezabíratelným způsobem délku řízení.

Nakonec uvedme dva případy za všechny týkající se délky občanskoprávního řízení. Ve věci **Patříčný a Patříčná v. Česká republika**⁷³⁾ bylo řízení zahájeno 16. března 1992 a skončilo 20. února 2001. Trvalo tedy osm let a více než jedenáct měsíců. V jeho průběhu soudy tří instancí přistoupily k řadě procesních úkonů a Ústavní soud se nakonec zabýval ústavní stížností stěžovatelů. Soud podotkl, že řízení před soudem první instance trvající dva roky, pět měsíců a dva dny by se mohlo na první pohled zdát dlouhé, ale k žádným průtahům nedošlo u soudu odvolacího a Nejvyššího. S ohledem na skutečnost, že věc byla několikrát vrácena nižším soudním instancím, Soud neměl za to, že by jednání soudů vedlo k podstatným průtahům. Navíc předmět řízení nebyl příliš jednoduchý a vyžadoval přizvání několika znalců, aby vypracovali znalecké posudky.

Rozsudek ve věci **Bořánková v. Česká republika**⁷⁴⁾ byl prvním případem, ve kterém Soud konstatoval porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku nepřiměřené délky soudního řízení týkajícího se vypořádání majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů po rozvodu. Řízení bylo zahájeno 11. prosince 1985 a skončilo 1. února

2000, kdy o stěžovatelčině ústavní stížnosti rozhodl Ústavní soud. Jak bylo výše uvedeno, Soud mohl posoudit pouze období po 18. březnu 1992, nicméně k tomu, aby se mohl vyjádřit o rozumnosti daného období, musel zohlednit stav, ve kterém se věc nacházela k tomuto datu.⁷⁵⁾ Připustil, že záležitost jevíla určitou složitost s ohledem na množství majetku, který měl být mezi bývalými manžely rozdělen, ale nedomníval se, že by byla hlavní příčinou tak dlouhého soudního řízení. Stěžovatelka předkládala vnitrostátním soudům z vlastní iniciativy množství důkazního materiálu, jako např. znalecký posudek, aby řízení urychlila. Její námítky proti průtahům zůstávaly bez odezvy. Nelze jí ani přičítat k tíži, že se na soudy obracela s žádostmi, aby se dovolala svých práv. Naopak její bývalý manžel změnil původní žalobní návrh a zadržoval po určitou dobu část majetku, která měla být předmětem řízení a nemohla tak být oceněna. Pokud jde o jednání soudních orgánů, Soud uvedl, že ke dni vstupu Úmluvy v platnost pro Českou republiku trvalo řízení již více než šest let, a po 18. březnu 1992 seznalo několik období naprosté nečinnosti soudů, jejichž rozhodnutí trpěla mnoha formálními chybami.

Právo na respektování rodinného a soukromého života bylo v posledních dvou letech předmětem hned několika stížností. Nejvýznamnější pro judikaturu nejen ve vztahu k České republice, ale i k ostatním smluvním státům Úmluvy, byla stížnost **Zehnalová a Zehnal v. Česká republika**.⁷⁶⁾ Stěžovatelka, mladá žena na invalidním vozíku, a její manžel namítali nerespektování vnitrostátního práva státními orgány v Přerově, kde měli trvalé bydliště, a to stavebního zákona a dalších norem při vydávání kolaudačních rozhodnutí. Přestože od roku 1994 nesmí být nová

⁷²⁾ Stížnost č. 46170/99, roz. 9. července 2002.

⁷³⁾ Stížnost č. 75135/01, roz. 11. 3. 2003.

⁷⁴⁾ Rozsudek ze 7. ledna 2003, nepublikován.

⁷⁵⁾ Proszak v. Polsko, rozsudek z 16. prosince 1997, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VIII, str. 2772, odst. 31.

⁷⁶⁾ Viz výše.

ČLÁNKY

stavba určená k veřejnému užívání či veřejnosti přístupná nebo podobný objekt po rekonstrukci dán do užívání, neumožňuje-li přístup osobám tělesně postiženým, přerovské správní orgány tento zákonný požadavek nerespektovaly. Stěžovatelka se musela v každodenním životě vypořádat s velmi nepříjemnými situacemi, kdy nebylo v jejich silách překonávat schody vedoucí k jejímu všeobecnému lékaři, k obchodu s textilem, k pekaři, k okresnímu oddělení policie, obecnímu úřadu atd. Pokud měla štěstí a doprovázel ji její muž, nezbylo mu, než aby s pomocí svých kamarádů či náhodných kolemjdoucích vozík se svou ženou po schodech vynesl. Soud v rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti připomněl, že základním účelem článku 8 Úmluvy je ochránit jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany státních orgánů. Nespokojuje se přitom pouze s tím, že se stát zdrží takového zásahu, nýbrž vyžaduje na něm i výkon pozitivní povinnosti vedoucí k účinnému respektování práva na soukromý a rodinný život. Hranice mezi pozitivní a negativní povinností státu není pevně stanovena, ačkoli principy pro obě jsou společné. Vždy je však nutno zachovat rovnováhu mezi protikladnými zájmy jednotlivce a společnosti.⁷⁷⁾ Pozitivní povinnost může spočívat v přijetí opatření vedoucích k respektování soukromého života až do vztahů mezi jednotlivci,⁷⁸⁾ přitom termín „respektování“ má široký význam, a státy jsou tak nadány širokou posuzovací pravomocí, pokud jde o rozličné způsoby, jak aplikovat povinnosti, které vyplývají nebo jsou stanoveny vnitrostátní legislativou. Soud v minulosti konstatoval, že stát má pozitivní povinnosti v případě, že mezi poža-

davky stěžovatele na přijetí opatření ze strany státu a jeho soukromým či rodinným životem je přímá souvislost.⁷⁹⁾ V případě **Botta v. Itálie**⁸⁰⁾ došel k závěru, že ustanovení článku 8 Úmluvy není aplikovatelné na situace týkající se mezilidských vztahů tak širokého a neurčitého obsahu, že v nich nelze nalézt žádný přímý vztah mezi opatřeními, které by stát měl přijmout, a soukromým životem jednotlivce. U manželů **Zehnalových** Soud, po posouzení všech okolností mínil, že oblast dotýkající se každodenního života stěžovatelů spadá spíše do okruhu otázek sociálního zabezpečení než jejich soukromého a rodinného života tak, jak jej má na mysli článek 8 Úmluvy, který nelze obecně aplikovat pokaždé, kdy je dotčen každodenní život stěžovatelky, nýbrž pouze ve výjimečných případech, kde nemožnost přístupu do veřejných budov jí zabránila užívat práva na osobní rozvoj, udržování vztahů s jinými lidmi a vnějším světem.⁸¹⁾ V takových případech by bylo pozitivní povinností státu umožnit přístup do těchto budov. Avšak zde práva, kterých se stěžovatelé dovolávali, byla příliš široce pojata, nevedli konkrétní překážky a nepředložili v tomto ohledu přesvědčující důkazy o tom, že došlo k zásahu do jejich soukromého života. Podle názoru Soudu se stěžovatelce nepodařilo prokázat existenci zvláštního vztahu mezi nepřístupností veřejných budov a potřebami jejího soukromého života. Velký počet vyjmenovaných budov v Přerově navíc budí pochybnost o tom, že je stěžovatelka každodenně navštěvovala a že jejich nepřístupnost zakládala přímý vztah mezi jejím požadavkem na stát, aby přijal vhodná opatření, a jejím soukromým životem.

⁷⁷⁾ Nuutinen v. Finsko, rozsudek z 27. června 2000, nepublikován, odst. 127; Kutzner v. Německo, rozsudek z 26. února 2002, nepublikován, odst. 61–62.

⁷⁸⁾ Stjerna v. Finsko, rozsudek z 25. listopadu 1994, Série A č. 299-B, str. 61, odst. 38; Botta v. Itálie, rozsudek z 24. února 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-I, str. 422, odst. 33.

⁷⁹⁾ Airey v. Irsko, rozsudek z 9. října 1979, Série A č. 32, str. 17, odst. 32; X a Y v. Nizozemí, rozsudek z 26. března 1985, Série A č. 91, str. 11, odst. 23; López Ostra v. Španělsko, rozsudek z 9. prosince 1994, Série A č. 303-C, str. 55, odst. 55.

⁸⁰⁾ Rozsudek z 24. února 1998, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1998-I.

⁸¹⁾ Pretty v. Spojené království, rozsudek z 29. dubna 2002, nepublikován, odst. 61.

ČLÁNKY

Vyhoštění z České republiky jako údajný zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života bylo předmětem stížnosti **Lakatoš v. Česká republika**, o které již byla řeč v souvislosti s aplikací článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud potvrdil, že rozhodnutí o stěžovatelově vyhoštění se opíralo o ustanovení § 57 trestního zákona a že sledovalo hned několik legitimních cílů ve smyslu druhého odstavce článku 8 Úmluvy, totiž ochranu pořádku a předcházení zločinnosti, ochranu zdraví a ochranu práv a svobod jiných. Soud též připomněl, že smluvní strany musí dbát na zachování veřejného pořádku, v jehož rámci mají právo vyhošťovat cizince, kteří byli odsouzeni za spáchání trestných činů.⁸²⁾ Jejich rozhodnutí, zasahující do práv chráněných prvním odstavcem tohoto ustanovení, musí být nezbytné v demokratické společnosti, jinými slovy, musí být ospravedlněny naléhavou sociální potřebou a zvláště musí být přiměřené legitimním cílům. Úkolem Soudu je pak určit, zda konkrétní opatření zachovalo rovnováhu mezi stěžovatelovým právem na respektování jeho soukromého a rodinného života a zájmu společnosti na ochraně pořádku a předcházení zločinnosti. V dané věci stěžovatel, který byl slovenské národnosti, žil od roku 1984 v České republice. Po rozpadu federace k prosinci 1992 zde žil v době od dané věci 4. listopadu 1994 do 30. září 1995 nehledě na to, že jeho povolení k dočasnému pobytu bylo zrušeno na jeho výslovnou žádost dne 20. července 1995. Při posuzování závažnosti spáchaného trestného činu, za který byl stěžovatel odsouzen, Soud uvedl, že nymburský okresní soud a pražský krajský soud jej odsoudily ke dvěma letům odnětí svobody za výtržnost a pokus ublížení na

zdraví. Jednalo se tedy nepochybně o trestné činy, které narušovaly veřejný pořádek a podkopávaly ochranu zdraví jiných osob. Stěžovatel byl navíc již soudně trestán na Slovensku. Ačkoli stěžovatelovo vyhoštění z České republiky mohlo zásadně zasáhnout do jeho osobní situace, Soud mínil, že s ohledem na všechny skutečnosti a širokou posuzovací pravomoc státu v této oblasti,⁸³⁾ rozhodnutí o vyhoštění nebylo nepřiměřené vůči legitimním cílům, ke kterým směřovalo.

Na závěr tohoto pojednání, které mělo podat stručnou informaci o nejnovější judikatuře Evropského soudu pro lidská práva ve stížnostech proti České republice, uvedme případ **Bucheň v. Česká republika**,⁸⁴⁾ kde se Soud zabýval otázkou odůvodněnosti diskriminace stěžovatele, který působil jako vojenský soudce, ale v důsledku zrušení vojenských soudů byl propuštěn ze služebního poměru a stal se soudcem obecného soudu. Po dobu výkonu funkce obecného soudce mu však byla pozastavena výplata výsluhového příspěvku, na který měl jinak jako bývalý voják z povolání nárok. Soud shledal, že zákonná úprava byla diskriminační, když neexistoval důvod, který by ospravedlňoval odlišný přístup vůči stěžovateli a některým jiným kategoriím bývalých vojáků z povolání při výplatě výsluhového příspěvku. Soud připomněl, že odlišování je považováno za diskriminační ve smyslu článku 14 Úmluvy, pokud není objektivně a rozumně odůvodněno, jinými slovy pokud nesleduje „legitimní cíl“ anebo pokud postrádá vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem. Smluvní státy mají navíc určitý prostor pro uvážení při určování, zda a v jaké míře některé odlišnosti ospravedlňují rozdílné zacházení v obdobných situacích.⁸⁵⁾

⁸²⁾ El Boujaïdi v. Francie, rozsudek z 26. září 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI, str. 1992, odst. 39; Boujlifa v. Francie, rozsudek z 21. října 1997, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI, str. 2264, odst. 42, a Baghli v. Francie, rozsudek z 30. listopadu 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-VIII, odst. 45.

⁸³⁾ Boughanemi v. Francie, rozsudek z 24. dubna 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-II, str. 610, odst. 41.

⁸⁴⁾ Rozsudek z 26. listopadu 2002, nepublikován.

⁸⁵⁾ Gaygusuz v. Rakousko, rozsudek z 16. září 1996, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV, odst. 42; Larkos v. Kypr, rozsudek z 18. února 1999, Sbirka rozsudků a rozhodnutí 1999-I, odst. 29.

ČLÁNKY

Vláda v daném případě připustila, že existovaly nejméně dvě kategorie bývalých vojáků z povolání, kterým byl vyplácen výsluhový příspěvek, totiž bývalí vojenští soudci, kteří se v průběhu roku 1994 stali soudci obecných soudů, a bývalí vojenští prokurátoři, kteří byli rovněž jmenováni obecnými soudci. Výplata výsluhového příspěvku byla podle tvrzení vlády pozastavena u jiné kategorie bývalých vojenských soudců, ale žádný dokument nedokládá podmínky tohoto pozastavení, ani počet dotčených soudců. V každém případě však pozastavení po 1. lednu 1994 nemohlo napravit situaci, k níž došlo v době od 1. ledna do 31. prosince 1993, kdy mohli vojenští soudci opustit armádu a být přiděleni k obecným soudům, a přitom jim byl i nadále vyplácen výsluhový příspěvek. Pokud šlo o vojenské prokurátory, vláda sice tvrdila, že jejich přechod k obecným soudům radikálně změnil jejich profesní život, ale Soud nebyl tímto argumentem přesvědčen, neboť právní kvalifikace a znalost vnitrostátního práva, které jsou nezbytné pro výkon prokurátorského povolání, se neodlišují od požadavků na výkon soudce obecného soudu. Sporné strany se shodly na tom, že došlo k rozdílnému jednání při výplatě výsluhového příspěvku různým kategoriím bývalých vojáků z povolání. Soud při této příležitosti podotkl, že ne každé rozdílné zacházení způsobuje porušení článku 14 Úmluvy. K tomu je třeba prokázat, že s osobami nacházejícími se v obdobných nebo srovnatelných situacích bylo zacházeno lépe a že pro takové rozlišné zacházení neexistuje žádné objektivní či rozumné odůvodnění.⁸⁶⁾ Soud si byl vědom, že Česká republika se snažila odůvodnit a ospravedlnit rozlišnost při výplatě příspěvku. Hovoří přitom o problémech, se kterými se mohly setkat jednotlivé kategorie bývalých vojáků při změně povolání po je-

jich odchodu z armády a o míře osobní snahy a iniciativy, kterou museli při této příležitosti vyvinout. Tato skutečnost vyplývala přinejmenším ze stanoviska vlády ohledně pozastavení výplaty příspěvku bývalým vojenským soudcům, kteří zůstali ve funkci do 31. prosince 1993, přímo nastoupili k obecným soudům a těžili zároveň z jistoty zaměstnání, a tím i automatického pracovního zařazení. Vláda též zdůrazňovala, že zájem na zachování zásady, že pokud nebylo přiznáno právo na výsluhový příspěvek ani bývalému vojenskému soudci během výkonu jeho funkce vojenského soudce, nemělo být přiznáno ani bývalému vojenskému soudci, který po zrušení vojenských soudů souhlasil s dalším výkonem funkce v rámci obecného soudu. Soud mínil, že osobní úsilí a iniciativa, které byly vyvinuty při hledání zaměstnání, jsou kritéria již z povahy věci subjektivní a nemohla sloužit k ospravedlnění rozdílu v zacházení mezi osobami nacházejícími se v obdobných situacích. I kdyby byl vzat zřetel na prostor pro uvážení, který měl stát k dispozici v oblasti kontroly svých financí, vláda neuvedla žádný podpůrný argument, který by byl schopen ospravedlnit toto diskriminační jednání ve světle nároků článku 14 Úmluvy. Podle názoru Soudu rozdíl v zacházení při vyplácení výsluhového příspěvku mezi jednotlivými kategoriemi bývalých vojáků, a tím více mezi bývalými vojenskými soudci nespočívalo na objektivním a rozumném odůvodnění.

Autorka je pracovnice Rady Evropy s dlouholetou praxí u Evropské komise a Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

Text vyjadřuje výhradně názory autorky.

⁸⁶⁾ Stubbings a další v. Spojené království, rozsudek z 22. října 1996, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV, odst. 72.

NĚKTERÉ OTÁZKY ROZHODOVÁNÍ O VAZBĚ VE SVĚTLE JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

JUDr. BOHUMIL REPÍK, CSc.

Odborná veřejnost je přesvědčena, že česká právní úprava vazby a rozhodování o ní zásadně vyhovuje mezinárodněprávním standardům a v některých směrech je dokonce překračuje. Pokud jsou problémy, týkají se praxe. Jde zejména o to, že ne vždy je respektován požadavek článku 5 odst. 3 Evropské úmluvy o lidských právech, aby obviněný ve vazbě byl souzen v přiměřené lhůtě. Porušení tohoto práva obviněného je také jediným důvodem podávání stížností z České republiky k Evropskému soudu pro lidská práva, pokud se týkají vazby.

Nesvědčí to o dobré znalosti Úmluvy a judikatury Soudu v otázkách vazby, neboť nejen praxe, ale ani sám trestní řád nejsou vždy v souladu s Úmluvou, tak jak ji interpretuje Soud ve své judikatuře. Platí to i o takových otázkách, které se denně vyskytují v praxi soudů a týkají se důležitých práv obviněného. Jeden z těchto problémů, tj. právo obhajoby nahlížet do spisu v přípravném řízení při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na svobodu byl diskutován na stránkách tohoto časopisu v minulém roce.¹⁾ Jinou důležitou otázkou, zda o takové žádosti lze rozhodovat v neveřejném zasedání bez účasti obviněného, nastoluje nedávné rozhodnutí Ústavního soudu z 27. února t. r. zn. III. ÚS 22/03.

Možný nesoulad trestního řádu s Úmluvou v těchto a několika dalších bodech byl naznačen

v mé monografii Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo²⁾ a v některých člancích.³⁾ Je patrně třeba přejít od výkladu Úmluvy a judikatury Soudu k přímé konfrontaci sporných ustanovení trestního řádu s Úmluvou.

Některé otázky jsou v judikatuře Soudu vyřešeny jednoznačně, jiné mohou zůstat stále otevřené nebo sporné vzhledem k tomu, že stejná nebo obdobná situace se v judikatuře Soudu nevyskytla, popřípadě byl řešen jen určitý dílčí aspekt sporné problematiky.

1. ROZHODOVÁNÍ O VZETÍ DO VAZBY

Na toto rozhodování se vztahují záruky článku 5 odst. 3 Úmluvy. Ty se však uplatní v plném rozsahu, jen když se rozhoduje o vzetí do vazby osoby, která byla již předtím zbavena osobní svobody zadržením (§ 75 a § 76 tr. ř.) nebo zatčením (§ 69 tr. ř.). Při rozhodování o vzetí do vazby osoby, která je na svobodě a byla k výsledku před soudcem předvolána nebo předvedena, se pochopitelně uplatní jen ty záruky článku 5 odst. 3 Úmluvy, u nichž to v této situaci přichází v úvahu.

Není zde nutné rozvádět všechna práva, která zaručuje článek 5 odst. 1 písm. c) ve spojení s odstavcem 3 tohoto článku, které tvoří jeden celek.⁴⁾ Je třeba se zmínit jen o těch zárukách,

¹⁾ Viz **Ježek, V.:** K nahlížení do spisu v přípravném řízení trestním při rozhodování soudy, *Bulletin advokacie*, 2002, 3, s. 49 n.; **Štěpán, J.:** V řízení o vazbě doplňuje Evropská úmluva náš trestní řád, *Bulletin advokacie*, 6–7, s. 57 n.

²⁾ Orac, Praha 2002, s. 212 n.

³⁾ **Repík, B.:** Súdna kontrola väzby, *Justičná revue*, Bratislava 1994, 3–4, s. 7 n.; tentýž: Advokát ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, *Bulletin advokacie*, 2002, 12, s. 20 n.

⁴⁾ Podrobně viz **Repík, B.:** op. cit. v pozn. 2, s. 218 n.

ČLÁNKY

kteře se vztahují ke dvěma situacím, z hlediska Úmluvy problematickým.

Podle § 69 odst. 4 tr. ř. není-li výjimečně možné vzhledem ke značné vzdálenosti místa zatčení od sídla soudu, jehož soudce vydal příkaz k zatčení, dodat zatčenou osobu tomuto soudci, musí být obviněný dodán nejpozději do 24 hodin od zatčení jinému věcně příslušnému soudu. Podle § 69 odst. 5 tr. ř. vyslechne obviněného soudce tohoto soudu a informuje o jeho výsledku soudce, který příkaz k zatčení vydal. Tento soudce po získání informace o výsledku rozhodne o vazbě a své rozhodnutí oznámí prostřednictvím soudce provádějícího výslech obviněného.

Tento postup neodpovídá požadavkům Úmluvy tak, jak jsou interpretovány judikaturou Soudu, popř. Komise.

Ve věci **Skoogström v. Švédsko**, která před Soudem skončila smírem, Komise řekla: „Podstatnou složkou záruky uvedené v článku 5 odst. 3 je, že pravomoci uvedené v tomto ustanovení musí oprávněný orgán vykonávat osobně. Nepřichází proto v úvahu úplná nebo částečná delegace těchto pravomocí na jiný orgán.“⁵⁾ Není proto v souladu s článkem 5 odst. 3, jestliže soudce nebo jiná úřední osoba, která je oprávněna rozhodnout o vazbě, sama nevyslechne zatčenou osobu, ale učiní tak z jejího pověření policejní orgán,⁶⁾ nebo jestliže zatčenou osobu vyslechne jiný soudce než ten, který pak rozhoduje o zákonnosti zbavení svobody. „Článek 5 odst. 3 vyžaduje, aby soudce sám vyslechl zatčenou osobu dříve než rozhodne o vazbě.“⁷⁾

Při dnešních možnostech komunikace a při rozsahu území České republiky ustanovení § 69 odst. 4 a 5 tr. ř. také postrádají *ratio legis*.⁸⁾ Nepřichází v úvahu ani opačné řešení, tj. svěřit rozhodování o vazbě soudci, před něhož byl obviněný předveden. Soudce nemůže rozhodovat jen na základě informace jiného soudce o obsahu spisu a skutečností rozhodných pro vazbu.

Druhým problematickým bodem je rozhodování o stížnosti obviněného proti rozhodnutí o vzetí do vazby. Podle trestního řádu nadřízený soud tu rozhoduje v neveřejném zasedání (§ 240 tr. ř.). Na toto rozhodování se však vztahují garance článku 5 odst. 4, nikoli článku 5 odst. 3 Úmluvy.

Při výslechu podle článku 5 odst. 3, tj. při rozhodování o vzetí do vazby zadržené nebo zatčené osoby předvedené před soudce tato osoba zpravidla nemusí mít obhájce⁹⁾ (v tomto směru jde trestní řád nad požadavky Úmluvy). Předvedená osoba také nemusí být seznámena s celým spisem.¹⁰⁾ Jestliže však vnitrostátní právo připouští opravný prostředek proti rozhodnutí soudce o vzetí do vazby, považuje se takový prostředek za návrh na řízení o přezkoumání zákonnosti vazby ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy a na řízení o tomto opravném prostředku se vztahují záruky, které poskytuje toto ustanovení Úmluvy.¹¹⁾ Především obviněný má zásadně právo být přítomen na jednání soudu a být slyšen a obhajoba musí mít přístup ke spisu (podrobněji k právům, které zaručuje článek 5 odst. 4, viz dále bod 4). Rozhodování nadřízeného soudu v neveřejném zasedání proto odporuje tomuto

⁵⁾ Zpráva Komise u rozsudku **Skoogström v. Švédsko** z 2. 10. 1984, A č. 83, § 80.

⁶⁾ Ibid.

⁷⁾ Rozsudek **Aquilina v. Malta** z 29. 4. 1999, § 50; **T. W. v. Malta** z téhož dne, § 44; **Assenov v. Bulharsko** z 28. 10. 1998, § 162; **Nikolova v. Bulharsko** z 25. 3. 1999, § 49 aj.

⁸⁾ Srov. **Šámal, P. – Král, V. – Baxa, J. – Púry, F.**: Trestní řád. Komentář. I. díl, 4. vyd., C. H. Beck, Praha 2002 (dále jen „Komentář“), s. 386 n.

⁹⁾ Rozsudek **Schiesser v. Švýcarsko** ze 4. 12. 1979, A č. 34, § 31.

¹⁰⁾ Rozhodnutí Komise **G. v. Rakousko** z 12. 10. 1983, Décisions et rapports (dále jen „DR“), sv. 34, s. 119.

¹¹⁾ Viz např. rozsudek **Lamy v. Belgie** z 30. 3. 1989, A č. 151; **Grauzinis v. Litva** z 10. 10. 2000; **Niedbala v. Polsko** ze 4. 7. 2000; **Wloch v. Polsko** z 19. 10. 2000 aj.

ČLÁNKY

ustanovení Úmluvy, což Soud vyslovil v početných rozsudcích.

2. MOŽNOST PŘIJETÍ ZÁRUKY

Podle článku 5 odst. 3 i.f. Úmluvy propuštění obviněného z vazby může být podmíněno zárukou, že se dostaví k přelíčení. Výklad tohoto ustanovení jde dále, než naznačuje jeho slovní znění.

Především jde podle Soudu nikoli o možnost, ale o povinnost státu nahradit vazbu zárukou, jestliže přítomnost obviněného na přelíčení lze zajistit jiným, mírnějším způsobem, než je vazba. Slova „může být“ se vztahují k druhé možnosti obviněného při rozhodování („nebo být propuštěn“), a tedy státu se vlastně poskytuje oprávnění omezit toto právo obviněného. Výklad je též v souladu s obecným principem proporcionality, který v Úmluvě ovládá každé omezení základního práva nebo svobody individua. V rozsudku **Wemhoff v. Německo** Soud řekl: „Vyplyvá z poslední věty článku 5 odst. 3 Úmluvy, že když pokračování vazby je odůvodněno jen obavou, že obviněný se vyhne útekem dostavení se před soud, propuštění obviněného **musí být** (podtrženo autorem) nařízeno, může-li poskytnout záruku, že se dostaví.“¹²⁾ To samozřejmě neznamená, že obviněný musí být vždy propuštěn na záruku, je-li tu obava z útěku a obviněný záruku nabídne. Nebezpečí útěku může být tak vysoké, že žádá záruka nemůže vazbu nahradit.

Ve dvou nedávných rozsudcích šel Soud, popř. Komise ještě dále. Ve věci **Caballero v. Spojené království** zjistila Komise porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy, když vnitrostátní soud automaticky odmítl přijetí záruky proto, že ji vylučoval zá-

kon. Anglický zákon z r. 1994 vylučoval přijetí peněžité záruky u recidivy některých závažných trestných činů (u vraždy, pokusu vraždy, znásilnění, pokusu znásilnění a nedbalostního usmrcení). Před Soudem došlo ke smíru, když vláda žalovaného státu uznala, že byl porušen článek 5 odst. 3 Úmluvy. Bylo také konstatováno, že r. 1998 bylo uvedené ustanovení zákona změněno v tom smyslu, že u těchto trestných činů „propuštění na kauci je možné, jen když je soud přesvědčen, že výjimečné okolnosti to vyžadují“.¹³⁾ Je proto v rozporu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy, jestliže možnost přijetí záruky je automaticky vyloučena zákonem a přijetí záruky není vždy dáno na úvahu soudu, které popřípadě může být u závažných trestných činů podmíněno přísnými podmínkami.

Stejně porušení Úmluvy zjistil Soud v rozsudku **S.B.C. v. Spojené království**,¹⁴⁾ kde kromě toho povinnost uvažovat o nahrazení vazby zárukou se týkala vazby koluzní a předstízně, nikoli útěkové, jak by naznačovalo znění Úmluvy.

Pokud tedy ustanovení § 73a odst. 1 tr. ř. automaticky vylučuje přijetí peněžité záruky u taxativně vyjmenovaných trestných činů nebo u některých důvodů vazby, je to v rozporu s článkem 5 odst. 3 Úmluvy.

Záruka podle článku 5 odst. 3 Úmluvy se neomezuje na záruku peněžitou. Může spočívat též v uložení povinnosti mít stále bydliště, hlásit každou jeho změnu, hlásit se u soudu v pravidelných intervalech apod.¹⁵⁾ Nic nebrání tomu, aby vnitrostátní právo upravilo i další možnosti nahrazení vazby nepeněžitou zárukou. O vyloučení přijetí takové záruky platí obdobně to, co bylo řečeno o záruce peněžité.

¹²⁾ Rozsudek z 27. 6. 1968, A č. 7, s. 7, § 15.

¹³⁾ Rozsudek Velkého senátu z 8. 2. 2000.

¹⁴⁾ Rozsudek z 19. 6. 2001.

¹⁵⁾ Rozsudek **Stögmüller v. Rakousko** z 10. 11. 1969, A č. 9, s. 44, § 15; rozhodnutí Komise **Schmid v. Rakousko** z 9. 7. 1985, DR, 44, s. 195.

ČLÁNKY

3. ROZHODOVÁNÍ STÁTNÍHO ZÁSTUPCE O VAZBĚ

Tzv. velká novela trestního řádu (zákon č. 265/2001 Sb.) svěřila rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení státnímu zástupci (§ 73b odst. 2 tr. ř.). Stalo se tak prý v souvislosti s posílením jeho role v přípravném řízení.¹⁶⁾ Tato souvislost tu podle mého názoru není, neboť nejde o posílení úlohy státního zástupce ve vztahu k policii, ale na úkor soudní garance práva na osobní svobodu.

Rozsah pravomoci státního zástupce se odlišuje podle toho, zda rozhoduje o žádosti obviněného o propuštění na svobodu (§ 73b odst. 3 tr. ř.),¹⁷⁾ nebo o dalším trvání (prodloužení) vazby (§ 71 odst. 3 a 4 tr. ř.). Odlišné pravomoci kladou i odlišné problémy z hlediska Úmluvy i z hlediska Listiny základních práv a svobod.

Je-li v přípravném řízení podána žádost obviněného o propuštění na svobodu, státní zástupce jí může jen vyhovět. Nevyhoví-li jí, je povinen do pěti pracovních dnů od doručení předložit ji k rozhodnutí soudu. Ten musí rozhodnout neodkladně, nejpozději do pěti pracovních dnů (§ 72 odst. 3 tr. ř.). Obě tyto lhůty jsou pořádkové. Jen na okraj je třeba poznamenat, že lhůta „urychleně“, v níž musí soud rozhodnout podle článku 5 odst. 4 Úmluvy, se počítá od podání žádosti, nikoli od jejího předložení soudu.

Na toto rozhodování se vztahuje článek 5 odst. 4 Úmluvy. Z hlediska tohoto ustanovení se klade otázka, zda není obviněnému odepřen přímý přístup k soudu, jestliže musí žádost podat prostřednictvím jiného orgánu nesoudního typu. Zdá se, že zejména francouzská verze tohoto ustanovení takový postup vylučuje, když stanoví, že obviněný

„má právo podat u soudu návrh, aby urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody“ („a le droit d'introduire un recours devant un tribunal“).

Soud řešil tuto otázku ve věci **Sanchez-Reisse v. Švýcarsko**.¹⁸⁾ Na rozdíl od Komise, která ve své zprávě vyslovila názor, že takovým postupem byl porušen článek 5 odst. 4 Úmluvy, Soud porušení tohoto ustanovení nezjistil, když uvažoval takto: „Poté, co p. Sanchez-Reisse prohlásil, že nesouhlasí se svým vydáním, jediné Federální soud byl příslušný rozhodnout o jeho propuštění na svobodu. Právně byl jediným adresátem žádosti, ale v praxi – nyní posvácené zákonem – se žádost předkládá Federálnímu policejnímu úřadu, aby provedl předběžné šetření a vyjádřil se k žádosti. Podle názoru Soudu taková intervence nenarušila přístup stěžovatele k soudu, ani neomezila kontrolní pravomoc soudu. Kromě toho může takový postup odpovídat legitimní potřebě. Už vzhledem ke své povaze se extradice týká mezinárodních vztahů států a lze proto pochopit, že výkonná moc by měla mít možnost vyjádřit se k opatření, které může zasáhnout do tak citlivé oblasti.“

Intervence státního zástupce je jiná. Nikoli soud, ale státní zástupce, orgán nesoudního typu, je adresátem žádosti. Ten také může o ní rozhodnout, i když jen tak, že jí vyhoví. Pokud žádosti nevyhoví, předloží ji soudu se svým vyjádřením, na které má jako strana v řízení o vazbě před soudem právo. Přesto nemyslím, že by tento postup, i když se odlišuje od postupu ve věci Sanchez-Reisse, byl v rozporu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy. Pokud je mi známo, Soud případ tohoto druhu dosud nerozhodoval. Byl řešen odlišný případ, kdy žádost o propuštění na svobodu byla postoupena prokurátorovi k vyjádření předtím, než o ní soud rozhodl.¹⁹⁾ Takovým postupem

¹⁶⁾ Komentář, s. 399.

¹⁷⁾ Rozhodování státního zástupce o propuštění na svobodu bez žádosti obviněného neklade žádný problém z hlediska Úmluvy.

¹⁸⁾ Rozsudek z 21. 10. 1986, A č. 107, § 44 a § 45. Rozsudek se týká vydávací vazby, ale stejné principy platí i pro vazbu v trestním řízení.

¹⁹⁾ Rozsudek **Sabeur Ben Ali v. Malta** z 15. 6. 2000.

ČLÁNKY

samozejmě není porušeno právo obviněného na přístup k soudu.

Z tohoto hlediska však představuje problém, jestliže obviněný musí podat žádost nikoli u soudu, ale u prokurátora (státního zástupce), který o ní také rozhoduje a obviněný má jen možnost podat stížnost k soudu proti rozhodnutí prokurátora, jestliže tento žádosti nevyhoví. To byl případ **G. B. a M. B. v. Švýcarsko**. Obvinění podali žádost o propuštění u federálního prokurátora. Ten ji zamítl a obvinění podali stížnost k obžalovací komoře Federálního soudu. Štrasburský Soud však rozhodoval jen o tom, zda o žádosti bylo rozhodnuto „urychleně“, takže otázka přímého přístupu k soudu zůstala otevřena.²⁰⁾

Mnohem závažnější otázky klade rozhodování státního zástupce o dalším trvání vazby (jejím prodloužení) podle § 71 odst. 3 a 4 tr. ř. Státní zástupce tu má pravomoc nejen propustit obviněného na svobodu, ale též ponechat jej ve vazbě, i když proti tomuto rozhodnutí má obviněný stížnost k soudu (§ 74 odst. 1 tr. ř.). Rozhodování o žádosti o propuštění na svobodu a rozhodování o dalším trvání vazby je z hlediska práv obviněného rozhodování o tomtéž, tj. o tom, zda obviněný bude propuštěn na svobodu nebo nadále ponechán ve vazbě. Proč potom tak rozdílný přístup k uplatnění soudní záruky?

Podle článku 8 odst. 5 Listiny nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a **na základě rozhodnutí soudu** (podtrženo autorem). Tato ústavněprávní záruka se samozejmě netýká jen vzetí do vazby, ale i dalšího trvání vazby. Nelze vážně uvažovat o tom, že by Listina dovolovala, aby jakákoli část pobytu obviněného ve vazbě nebyla založena na rozhodnutí soudu, ale jen na rozhodnutí jiného orgánu nesoudního typu. Z hlediska práv obviněného nelze činit rozdíly mezi vzetím do vazby

a trváním vazby. Ústavní soud řekl: „Rozhodování o prodloužení vazby je rozhodováním, na které nutno vztáhnout vyšší požadavky než na rozhodování o vazbě. Pro takové rozhodování, z hlediska principu rovnosti, musí proto platit vše, co platí o rozhodování o vazbě samotné.“²¹⁾

Stejně základní garance, tj. jasný zákonný základ a platné rozhodnutí soudu, vyžaduje Úmluva.

Soud mnohokrát opakoval, že jakékoli zbavení svobody občana v trestním řízení musí mít nejen zákonný základ, ale musí se zakládat na rozhodnutí soudu. „(..) z hlediska článku 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy vazbu, která nebyla nařízena soudem nebo soudcem nebo jinou úřední osobou zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci,²²⁾ nelze považovat za zákonnou ve smyslu tohoto ustanovení. I když není tento požadavek výslovně formulován v článku 5 odst. 1, lze jej vyvodit z článku 5 jako celku, zvláště ze znění odstavce 1 písm. c) („za účelem předvedení před příslušný soudní orgán“) a odstavce 3 („musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci“). Kromě toho záruka *habeas corpus*, kterou obsahuje článek 5 odst. 4, také podporuje myšlenku, že vazba, která byla prodloužena nad počáteční dobu předvídanou v odstavci 3, vyžaduje intervenci soudu jako záruku proti svévoli. Podle názoru Soudu ochrana poskytovaná článkem 5 odst. 1 proti svévolnému zbavení svobody by byla vážně ohrožena, kdyby osoba mohla být držena ve vazbě jen na základě vykonatelného rozhodnutí učiněného při jejím předvedení před soudní orgán podle článku 5 odst. 3.“²³⁾

Kromě toho, že tu není zaručen přímý přístup k soudu, je soudní záruka zákonnosti vazby v některých situacích ohrožena i přímo ve své podstatě.

²⁰⁾ Rozsudek z 30. 11. 2000.

²¹⁾ Nález z 12. 10. 1994, zn. Pl ÚS 4/94.

²²⁾ Státní zástupce není takovou osobou pro nedostatek nezávislosti na stranách, když je sám stranou.

²³⁾ Rozsudek **Baranowski v. Polsko** z 28. 3. 2000, § 57.

ČLÁNKY

Nepodá-li obviněný stížnost proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání ve vazbě, bude se vazba opírat, v rozporu s Listinou i s Úmluvou, jen o rozhodnutí orgánu, který nemá soudní charakter. Lze namítat, že nepodáním stížnosti se obviněný vzdal práva na soudní ochranu osobní svobody a v důsledku i práva na osobní svobodu. Může se však obviněný vzdát tohoto práva? V rozsudku **De Wilde et al. v. Belgie** Soud řekl: „Právo na osobní svobodu má v demokratické společnosti příliš velký význam (...), aby někdo mohl ztratit nárok na jeho ochranu jen proto, že se sám dostaví, aby byl vzat do detence. Tato může porušovat článek 5, i když ji jednotlivec akceptuje.“²⁴⁾ Není tedy stát povinen zajistit, aby k rozhodnutí soudu o ponechání obviněného ve vazbě došlo vždy obligatorně, např. postupem, jaký se uplatňuje při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na svobodu?

Ke kratším nebo delším obdobím vazby nepokrytým rozhodnutím soudu může za určitých okolností dojít po podání obžaloby, a to i když o dalším trvání vazby v přípravném řízení rozhodl soud ke stížnosti obviněného. Nerozhodne-li soud po podání obžaloby, popř. návrhu na potrestání podle § 192 nebo § 314c odst. 3 tr. ř., může rozhodnout až ve lhůtě 30 dnů od podání obžaloby (§ 71 odst. 5 tr. ř.). Uplyne-li lhůta, na kterou byla vazba prodloužena, dříve než soud po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání rozhodne o vazbě, na čem se zakládá vazba trvající od uplynutí lhůty do rozhodnutí soudu, je-li lhůta propadná? Rozhodl-li jen státní zástupce, tj. nepodal-li obviněný stížnost proti jeho rozhodnutí, může lhůta podle § 71 odst. 3 nebo 4 tr. ř. vůbec pokračovat po podání obžaloby, jestliže státní zástupce nemá pravomoc rozhodovat o dalším trvání vazby v řízení před soudem? Po-

dání obžaloby (návrhu na potrestání) nemůže sloužit jako základ pro prodlužování vazby a nahradit platné rozhodnutí soudu v tomto směru.²⁵⁾

Podle mého názoru už samotné *ratio legis* této úpravy rozhodování o dalším trvání vazby v přípravném řízení je pochybné. Neznám statistická data, pokud vůbec existují, ale lze předpokládat, že obvinění zpravidla využívají opravný prostředek proti rozhodnutí státního zástupce o ponechání ve vazbě. Pak se ale řízení spíše komplikuje, než zjednodušuje, neboť státní zástupce musí vydat rozhodnutí, namísto toho, aby věc jen předložil soudu se svým vyjádřením, což dostatečně respektuje úlohu státního zástupce v přípravném řízení. Není vidět vážný důvod, proč se tu má postupovat jinak než při rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na svobodu.

4. ZÁRUKY PŘI ROZHODOVÁNÍ SOUDU O DALŠÍM TRVÁNÍ VAZBY

Pro potřeby tohoto článku rozumím rozhodováním o dalším trvání vazby každé rozhodování o vazbě krom prvostupňového rozhodování o vzetí do vazby. Na toto poslední se vztahuje článek 5 odst. 3 Úmluvy. Na každé další rozhodování o již existující vazbě se vztahuje článek 5 odst. 4 Úmluvy.

Podle článku 5 odst. 4 Úmluvy každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.

Toto ustanovení Úmluvy se vztahuje (v terminologii Soudu je aplikovatelné) především na rozhodování o žádosti obviněného o propuštění na

²⁴⁾ Rozsudek z 18. 6. 1971, A č. 12, § 65. V této věci se stěžovatelé sami dostavili na policii, když byli bez prostředků a střechy nad hlavou, a byli jako tuláci umístěni v útulku.

²⁵⁾ Rozsudek **Baranowski v. Polsko**, cit. shora. Viz též rozsudky **Ječius v. Litva** z 31. 7. 2000 a **Grauslys v. Litva** z 10. 10. 2000.

ČLÁNKY

svobodu,²⁶⁾ na rozhodování o prodloužení vazby,²⁷⁾ ať soud rozhoduje na návrh státního zástupce (prokurátora),²⁸⁾ nebo *ex officio*,²⁹⁾ na rozhodování soudu *ex officio* v určitých intervalech, jak je tomu v některých právních řádech, a také na rozhodování o opravném prostředku proti rozhodnutí o vzetí do vazby, pokud vnitrostátní právo takový opravný prostředek připouští.

Rozsah aplikovatelnosti článku 5 odst. 4 Úmluvy tedy přesahuje jeho slovní znění, které se omezuje jen na rozhodování na návrh obviněného. Důvod rozšíření aplikovatelnosti tohoto článku se Soud ani nenamáhal vysvětlit, tak je zřejmý. Záruky článku 5 odst. 4 nelze obejít tím, že vnitrostátní zákonodárce poskytne soudu oprávnění rozhodovat z úřední moci nebo z jiného podnětu než na návrh obviněného. Ve znění článku 5 odst. 4 tedy nelze najít důvod pro odlišný přístup k soudní garanci zákonnosti vazby podle toho, zda se rozhoduje na návrh (žádost) obviněného, nebo z úřední moci.

Jako všechny právní pojmy Úmluvy má i pojem návrh autonomní význam. Rozumí se jím jakýkoli právní prostředek, jímž může obviněný vyvolat rozhodnutí soudu o zákonnosti vazby. Může to být návrh, žádost, stížnost atd. Ustanovení článku 5 odst. 4, jak již bylo řečeno, se vztahuje i na rozhodování o opravném prostředku, zpravidla stížnosti, proti rozhodnutí o vzetí do vazby, pokud vnitrostátní právo takový opravný prostředek připouští.³⁰⁾

Rozhodování o zákonnosti vazby podle článku 5 odst. 4 Úmluvy musí kromě institucionálních

záruk (nezávislost a nestrannost soudu nebo soudce, pravomoc přezkoumat všechny hmotněprávní a procesní podmínky vazby a pravomoc závazně rozhodnout o ponechání ve vazbě nebo o propuštění na svobodu, nejsou-li tyto podmínky splněny)³¹⁾ poskytovat také garance procesní povahy. V tomto bodě se judikatura Soudu vyvíjela směrem k požadování stále účinnějších procesních záruk. V jednom ze svých prvních rozsudků **Neumeister v. Rakousko** Soud řekl, že článek 5 odst. 4 zaručuje pouze to, aby o zákonnosti vazby rozhodl soud, nepředepisuje však žádné zvláštní řízení ani nevyžaduje žádné procesní garance, zejména nikoliv rovnost zbraní a kontradiktornost řízení, neboť tu není aplikovatelný článek 6 Úmluvy.³²⁾ Soud brzy změnil toto stanovisko a rozsudkem pléna ve věci **De Wilde et al. v. Belgie** vyslovil, že řízení podle článku 5 odst. 4 musí mít soudní charakter a poskytovat osobě zbavené svobody přiměřené procesní záruky, jejichž rozsah se může měnit podle povahy zbavení svobody.³³⁾ Jde-li o vazbu, požadavky na procesní záruky se nyní přibližují požadavkům na spravedlivý proces podle článku 6 odst. 1 Úmluvy.

„Soud připomíná, že podle článku 5 odst. 4 osoba zatčená nebo jinak zbavená svobody má právo na to, aby bylo přezkoumáno respektování procesních a hmotněprávních podmínek zákonnosti jejího zbavení svobody. Řízení podle článku 5 odst. 4 nemusí být vždy doprovázeno stejnými zárukami, jako jsou ty, které předepisuje článek 6 odst. 1 v občanských nebo trestních

²⁶⁾ Viz např. rozsudky **Assenov v. Bulharsko** z 28. 10. 1998, **Toth v. Rakousko** z 12. 12. 1991, **Trzaska v. Polsko** z 11. 7. 2000 aj.

²⁷⁾ Např. rozsudky cit. v pozn. 25 a dále **Grauzinis v. Litva** z 10. 10. 2000, **Wloch v. Polsko** z 19. 10. 2000 aj.

²⁸⁾ Např. rozsudek **Wloch v. Polsko**, cit. shora.

²⁹⁾ Např. rozsudek **Grauzinis v. Litva**, cit. shora.

³⁰⁾ Viz rozsudky **Lamy v. Belgie** z 30. 3. 1989, **Nikolova v. Bulharsko** z 25. 3. 1999, **Niedbala v. Polsko** ze 4. 7. 2000, **Grauzinis v. Litva** z 10. 10. 2000 aj.

³¹⁾ Např. rozsudek **Assenov v. Bulharsko**, cit. shora, § 162.

³²⁾ Rozsudek z 27. 6. 1968, A č. 8.

³³⁾ Rozsudek z 18. 6. 1971, A č. 12, § 76.

ČLÁNKY

věcech, ale musí mít soudní charakter a poskytovat jednotlivci záruky přiměřené povaze zbavení svobody, o které jde.³⁴⁾ V rozsudku **Lietzow v. Německo** Soud dodal: „Tyto požadavky jsou odvozeny od práva na kontradiktorní proces, které je zaručeno v článku 6 odst. 1. S ohledem na dramatický dopad, jaký má zbavení svobody na základní práva osoby ve vazbě, by řízení podle článku 5 odst. 4 Úmluvy mělo zásadně vyhovovat – v nejvyšší možné míře dané okolnostmi probíhajícího vyšetřování – základním požadavkům spravedlivého procesu.“³⁵⁾

Soud vyžaduje následující procesní garance:

„Jde-li o osobu, jejíž detence je založena na článku 5 odst. 1 písm. c) (tj. jde-li o vazbu v trestním řízení, poznámka autora), musí se konat ústní jednání“³⁶⁾ (*audience*,³⁷⁾ *hearing*).

Nejde jen o to, že obviněný má být osobně slyšen soudem nebo soudcem a že jeho přítomnost na jednání je sama o sobě významnou zárukou jeho práv ve vazbě (Soud považuje záruku podle článku 5 odst. 4 za záruku *habeas corpus*).³⁸⁾ Nestačí proto jen přítomnost obhájce, nikoli však obviněného.³⁹⁾ Jde také o to, že řízení musí kromě toho poskytovat základní záruky spravedlivého procesu, tj. „musí být kontradiktorní a v každém případě zaručovat rovnost zbraní mezi stranami, tj. mezi prokurátorem a vězněnou osobou. Neexistuje rovnost zbraní, jestliže je obhájce odepřen přístup k vyšetřovacímu spisu, jehož prostudování je nezbytné, aby bylo

možno účinně popírat zákonnost detence klienta“.⁴⁰⁾

Pokud jde o právo nahlížet do spisu v řízení o vazbě v přípravném řízení, ustanovení § 65 odst. 2 tr. ř. ho sice nevylučuje, ale toto ustanovení není vždy aplikováno v souladu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy, jak to vyžaduje článek 10 Ústavy. Je na místě upravit zvláště toto právo v této situaci.

Ani právo obviněného být přítomen jednání soudu, být osobně slyšen a vyjádřit se ke všem okolnostem, které jsou uváděny na odůvodnění jeho vazby, není respektováno.

Podle trestního řádu jestliže soud nerozhoduje o dalším trvání vazby, v tom i o žádosti obviněného o propuštění na svobodu, v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání o odvolání, rozhoduje v neveřejném zasedání (§ 240 tr. ř.), jehož se obviněný a jeho obhájce nemohou zúčastnit (§ 242 odst. 2 tr. ř.). Ustanovení § 240 tr. ř., pokud se podle něho rozhoduje o dalším trvání vazby, však není v souladu s článkem 5 odst. 4 Úmluvy tak, jak jej interpretuje Soud. Se zřetelem k článku 10 Ústavy by tedy nemělo být aplikováno a soudy by měl být aplikován článek 5 odst. 4 Úmluvy.⁴¹⁾ Ty však dosud slepě aplikují vnitrostátní právo, ačkoli odporuje Úmluvě a postupují tak v rozporu s článkem 10 Ústavy.

Nerespektování článku 5 odst. 4 Úmluvy nenapravil ani Ústavní soud, který usnesením z 27. února t. r. zn. III ÚS 22/03 odmítl ústavní stížnost, již obviněný kromě jiného namítal, že v řízení o jeho

³⁴⁾ Rozsudek **Wloch v. Polsko**, cit. shora, § 125, a řada jiných.

³⁵⁾ Rozsudek z 13. 2. 2001.

³⁶⁾ Rozsudek **Nikolova v. Bulharsko** z 25. 3. 1999, § 58, a řada jiných.

³⁷⁾ Larousse definuje „*audience*“ jako zasedání soudu, při kterém soud vyslýchá strany, vyslechne jejich vyjádření a návrhy a vynese rozhodnutí. Obsahu pojmu patrně nejlépe odpovídá překlad „ústní jednání“ (ve francouzštině se někdy namísto „*audience*“ používá i termín „*débat oral*“ – ústní jednání).

³⁸⁾ Viz shora rozsudek **Baranowski v. Polsko**.

³⁹⁾ Rozsudky **Grauzinis v. Litva** z 10. 10. 2000 a **Wloch v. Polsko** z 19. 10. 2000.

⁴⁰⁾ Viz rozsudek **Nikolova v. Bulharsko**, cit. shora, **Wloch v. Polsko**, cit. shora, a řadu jiných. K právu obviněného nahlížet do spisu v řízení o vazbě v přípravném řízení viz podrobněji **Štěpán, J.**, op. cit. v pozn. 1, **Repič, B.**: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac, Praha 2002, s. 233 n., Komentář, s. 343 n. aj. Proto se tu touto otázkou podrobněji nezabývám.

⁴¹⁾ Viz Komentář, s. 424–425.

ČLÁNKY

žádosti o propuštění z vazby na svobodu byl porušen článek 5 odst. 4 Úmluvy, když zasedání soudu prvního stupně nemohl být přítomen a nemohl být slyšen a když odvolací soud jeho stížnost zamítl, aniž by se vůbec o této jeho námitce zmínil.

Ústavní soud k této části ústavní stížnosti uvedl: „Pokud jde o tvrzení, že obviněný stěžovatel nebyl ‚veřejně slyšen‘, je třeba poukázat na ustanovení § 69 odst. 5 trestního řádu, kde povinnost obviněného neprodleně vyslechnout je vázána k rozhodnutí o vazbě, tj. o jeho vzetí do vazby. V předmětné věci však bylo rozhodováno o žádosti o propuštění z vazby a o přijetí jeho nabídky slibu a peněžité záruky, s čímž povinnost ‚veřejného slyšení‘ zákon nespojuje (§ 240 trestního řádu)“. Tedy také Ústavní soud ignoroval námitku ústavní stížnosti, že bylo porušeno právo obviněného zaručené článkem 5 odst. 4 Úmluvy. Z tohoto hlediska je to, co ustanovuje domácí zákon, tj. trestní řád, irelevantní vzhledem k článku 10 Ústavy.

Jednání soudu podle článku 5 odst. 4 Úmluvy patrně nemusí být veřejné. V rozsudku **Neumeister v. Rakousko** Soud řekl, že veřejnost v této oblasti (tj. při rozhodování o vazbě) neodpovídá zájmu obviněného, jak je tento zájem obecně chápán.⁴²⁾ Také ve věci **Bezicheri v. Itálie**⁴³⁾ jednal a rozhodoval vyšetřující soudce ve své kanceláři, tedy neveřejně, ale otázka veřejnosti nebyla předmětem rozhodování Soudu.

Článek 5 odst. 4 Úmluvy nevyžaduje, aby se o zákonnosti vazby rozhodovalo ve dvou nebo více stupních řízení (v řadě západních zemí je přípustná i kasační stížnost). Stačí jediná soudní instance.⁴⁴⁾ „Článek 5 odst. 4 nezavazuje smluvní státy zřídit dvoustupňové soudní řízení pro rozhodování o žádostech o propuštění na svobodu.⁴⁵⁾ Nicméně stát, který zřídí takový systém, musí v zásadě přiznat osobám ve vazbě stejné záruky v opravném řízení jako v řízení v první instanci.“⁴⁶⁾

Pokud však jde o přítomnost obviněného na jednání soudu opravné instance, judikatura Soudu není zcela jednoznačná.⁴⁷⁾ Je-li zasedání soudu opravné instance přítomen státní zástupce (prokurátor), princip rovnosti zbraní samozřejmě vyžaduje také přítomnost obviněného a jeho obhájce.⁴⁸⁾ Podle současné úpravy trestního řádu tato alternativa v České republice nepřichází v úvahu (§ 242 odst. 2 tr. ř.). Rozhodují-li soud opravné instance o opravném prostředku proti rozhodnutí o vzetí do vazby, Soud také vyžaduje přítomnost obviněného.⁴⁹⁾ Jde totiž o první rozhodování podle článku 5 odst. 4 Úmluvy, při kterém má obviněný poprvé právo nahlížet do spisu. Ostatní případy nejsou jasny. Přítomnost obviněného bude patrně nutná jen za určitých okolností, např. jestliže se uplatňují nové skutečnosti k odůvodnění vazby, jestliže se mezitím změnila důkazní situace apod. (analogie článku 6 odst. 1 Úmluvy).

⁴²⁾ Rozsudek cit. v pozn. 32, § 23.

⁴³⁾ Rozsudek z 25. 10. 1989.

⁴⁴⁾ Pokud Ústavní soud vyžaduje stížnost i proti rozhodnutí odvolacího soudu, když rozhoduje o vazbě v první instanci, nelze tento požadavek opřít o článek 5 odst. 4 Úmluvy. Srov. náleží z 22. 10. 1998, zn. III. ÚS 162/98.

⁴⁵⁾ Totéž řekl Soud ohledně rozhodování o prodloužení vazby a o vzetí do vazby. Viz rozsudek **Grauzinis v. Litva** z 10. 10. 2000.

⁴⁶⁾ Rozsudek **Toth v. Rakousko**, cit. shora, § 84. Stejně rozsudky **Ječius v. Litva** z 31. 7. 2000, **Grauzinis v. Litva**, cit. shora.

⁴⁷⁾ Podle komentáře, s. 425, přítomnost obviněného na tomto jednání se nevyžaduje. Komentář se odvolává na rozhodnutí Komise **X. v. Švýcarsko** ze 17. 3. 1981, DR, sv. 22, s. 131. Rozhodnutí Komise je však překonáno novější judikaturou Soudu.

⁴⁸⁾ Rozsudek **Toth v. Rakousko**, cit. shora.

⁴⁹⁾ Rozsudky **Grauzinis v. Litva**, **Niedbala v. Polsko** aj.

ČLÁNKY

I když přítomnost obviněného na jednání opravné instance nebude nutná, musejí být respektovány principy rovnosti zbrání a kontradiktornosti. Obviněnému musí být v každém případě poskytnuta možnost, aby se vyjádřil ke všem podáním státního zástupce apod.⁵⁰⁾

5. VAZBA PO VYHLÁŠENÍ ZPROŠTŮJÍCÍHO ROZSUDKU

Podle judikatury Soudu vazba opírající se o článek 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy končí dnem vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně bez ohledu na jeho právní moc. Je-li vyhlášen odsuzující rozsudek, zbavení svobody po tomto dni se z hlediska Úmluvy opírá o ustanovení článku 5 odst. 1 písm. a), nikoli písm. c) tohoto odstavce, a to bez ohledu na to, zda z hlediska vnitrostátního práva zbavení svobody se zakládá na odsuzujícím rozsudku, třeba nepravomocném, nebo na zvláštním rozhodnutí o vazbě.⁵¹⁾ Po vyhlášení zprošťujícího rozsudku však aplikace článku 5 odst. 1 písm. a) nepřichází v úvahu a další vazba tak vůbec ztrácí jakýkoli základ v Úmluvě.

V rozsudku **Labita v. Itálie** Soud řekl: „(...) vazba založená na článku 5 odst. 1 písm. c) končí dnem, kdy bylo rozhodnuto o oprávněnosti trestního obvinění, a proto vazba osoby po jejím zproštění už nemůže být kryta tímto ustanovením“ a obviněný musí být propuštěn na svobodu.⁵²⁾

Pokud tedy trestní řád (§ 74 odst. 2) připouští vazbu i po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, je z hlediska Úmluvy taková vazba nezákonná.

6. PRÁVO NA ODŠKODNĚNÍ ZA NEZÁKONNOU VAZBU

Podle článku 5 odst. 5 Úmluvy kdo byl obětí zatčení nebo zadržení⁵³⁾ v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.

Otázka odškodnění se vymyká z předmětu tohoto příspěvku, ale jde o Úmluvou upravený důsledek rozhodnutí o vazbě, jímž bylo porušeno některé ustanovení článku 5 odst. 1 až 4 Úmluvy.

Nárok na odškodnění podle článku 5 odst. 5 Úmluvy se nekryje s nárokem na odškodnění za vazbu podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Bylo-li porušeno kterékoli ustanovení článku 5 odst. 1 až 4 Úmluvy, bez ohledu na to, zda porušené ustanovení je hmotněprávní nebo procesní povahy,⁵⁴⁾ a vznikla-li z porušení materiální nebo morální škoda, je podle článku 5 odst. 5 Úmluvy založen nárok na náhradu škody bez ohledu na výsledek trestního stíhání. Nárok tedy vzniká i tehdy, jestliže obviněný byl odsouzen nebo trestní stíhání skončilo způsobem, který podle cit. zákona nárok na náhradu škody vylučuje. Naopak, Úmluva nezakládá nárok na náhradu škody, jestliže nebylo porušeno žádné ustanovení Úmluvy, i když byl obviněný obžaloby zproštěn, trestní stíhání bylo zastaveno nebo věc byla postoupena jinému orgánu.⁵⁵⁾ V tomto směru jde cit. zákon nad požadavky Úmluvy. Rozdíl bude také v obsahu

⁵⁰⁾ Např. rozsudek **Kawka v. Polsko** z 9. 1. 2001, **Niedbala v. Polsko**, cit. shora, aj.

⁵¹⁾ Rozsudky **Wemhoff v. Německo** z 27. 6. 1968, A č. 7, **B. v. Rakousko** z 28. 3. 1990, A č. 175, **I. A. v. Francie** z 23. 9. 1998, **Punzelt v. Česká republika** z 25. 4. 2000 aj.

⁵²⁾ Rozsudek ze 6. 4. 2000, § 171.

⁵³⁾ Český překlad slova „*détention*“ jako „zadržení“ není přesný. Pojem „*arrestation*“ (v angličtině „*arrest*“) znamená jak zatčení, tak zadržení a slovo „*détention*“ v dané souvislosti znamená vazbu.

⁵⁴⁾ Rozsudek **Brogan et al. v. Spojené království** z 29. 11. 1989, A č. 145-B, § 67, aj.

⁵⁵⁾ Rozsudek **Masson a Van Zon v. Holandsko** z 28. 9. 1995, A č. 327-A, § 49.

ČLÁNKY

nároku, neboť podle Úmluvy se odškodňuje i tzv. morální škoda.⁵⁶⁾

Ustanovení článku 5 odst. 5 je tzv. normativním ustanovením Úmluvy. Přiznává vůči státu právo, jehož porušení může být předmětem samostatné stížnosti u Evropského soudu. Nejde o speciální ustanovení ve vztahu k článku 41, který opravňuje Soud přiznat stěžovateli spravedlivé zadostiučinění, jestliže zjistil porušení Úmluvy. Článek 5 odst. 5 tedy nevylučuje použití článku 41, právě naopak, Soud může přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 i v případech, že byl porušen článek 5 odst. 5 Úmluvy.⁵⁷⁾

Stížnosti adresované Soudu z České republiky namítající porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy v případech, kdy stěžovatel byl odsouzen,⁵⁸⁾ neuplatňují současně porušení článku 5 odst. 5, přestože vnitrostátní právo není v tomto směru v souladu s Úmluvou. Možnost soudu aplikovat přímo článek 5 odst. 5 Úmluvy (se zřetelem k článku 10 Ústavy) sama o sobě ještě nevylučuje konstatovat porušení Úmluvy. Pro Soud nestačí, že stát se odvolává na možnost přímé aplikovatelnosti Úmluvy, musí také prokázat dostatečně jasnou a ustálenou judikaturou soudů, že Úmluvu v tomto směru soudy skutečně aplikují a přiznávají náhradu škody na tomto základě.⁵⁹⁾ Taková judikatura, pokud je mi známo, však v České republice neexistuje. Proto např. Belgie, kde je Úmluva přímo aplikovatelná, doplnila zákon o vazbě o ustanovení, které přiznává nárok na odškodnění každému,

kdo byl zbaven svobody s porušením článku 5 Úmluvy.⁶⁰⁾

ZÁVĚRY

Z judikatury Soudu, popř. Komise lze jednoznačně dovodit, že řada ustanovení právního řádu České republiky týkající se vazby není v souladu s Úmluvou. K jiným otázkám (rozhodování státního zástupce) zatím není k dispozici jednoznačná judikatura Soudu. Podle mého názoru pravomoc státního zástupce rozhodovat o dalším trvání vazby ponecháním obviněného ve vazbě věci zbytečně komplikuje a vytváří mezery při naplnění soudní ochrany osobní svobody zaručené jak Úmluvou, tak Listinou.

Je sice pravda, že po novele Ústavy mohou vnitrostátní orgány přímo aplikovat Úmluvu, nikoli domácí zákon (článek 10 Ústavy). Setrvačnost praxe soudů je však taková, že nezaručuje respektování Úmluvy. Je tedy nezbytné uvést vnitrostátní právní řád do souladu s Úmluvou.

Do té doby by to měli být advokáti, kteří by měli důsledně trvat na uplatnění všech práv obviněných zaručených Úmluvou, a to i cestou ústavní stížnosti, popř. stížnosti k Evropskému soudu lidských práv. Kromě jiného by tak donutili dosud poněkud inertního zákonodárce k potřebným změnám právního řádu.

Autor je emeritním soudcem Soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

⁵⁶⁾ Např. rozsudek **Wassink v. Holandsko** z 27. 9. 1990, A č. 185-A, § 38. V novější judikatuře Soud dost omezuje přiznávání této škody v případech porušení článku 5, odst. 3 a 4. Viz rozsudek **Nikolova v. Bulharsko**, § 76.

⁵⁷⁾ Rozsudek **Brogan et al. v. Spojené království**, cit. shora, **Neumeister v. Rakousko** ze 7. 5. 1974, A č. 17, aj.

⁵⁸⁾ Viz např. rozsudek cit. v pozn. 51.

⁵⁹⁾ Rozsudek **Ciulla v. Itálie** z 22. 2. 1989, A č. 148, § 44.

⁶⁰⁾ Viz **Velu J. a Ergec R.**: La Convention européenne des droits de l'homme, Bruylant, Bruxelles, 1990, s. 312.

NEPLATNOST PRÁVNICKÝCH OSOB

JUDr. TOMÁŠ DVOŘÁK

I. ÚVODEM

Problematika neplatnosti právnické osoby patří v právu mezi mimořádně závažné, byť poněkud paradoxně nepřilíš frekventované.¹⁾

Pojem neplatnosti je v právní doktríně tradičně chápán v souvislosti s problematikou neplatnosti právních úkonů. Ve spojení s právnickými osobami jej přinesla do českého právního řádu až povinnost implementace První směrnice ES²⁾ v právu obchodních společností, a to konkrétně její čl. 10 až 12.

O co se tu jedná? Jedním ze základních principů právního státu je totiž zásada *ochrany práv nabytých v dobré víře*, a s tím související princip *ochrany dobré víry třetích osob vůbec*. Nelze proto dost dobře akceptovat takový stav, aby společnost byť v rozporu se zákonem vznikla, a poté co byla do obchodního rejstříku zapsána, byla její existence pro rozpor společenské smlouvy s kogentním ustanovením zákona prohlášena za protiprávní a společnost za neexistující. Společenská smlouva je bezpochyby právním úkonem. Pokud by se však na společenskou smlouvu aplikovala ust. § 34 a násl. obč. z. o právních úkonech v plném rozsahu, znamenalo by to, že pokud je společenská smlouva absolutně neplatná, pak by společnost platně nebyla vůbec založena a tudíž ani platně nevznikla a bylo by možno kdykoliv již zapsanou společnost z ob-

chodního rejstříku vymazat; neboť by byly uzavřeny s non-subjektem. Praktické důsledky z toho plynoucí pro třetí osoby by byly katastrofální.

Nelze přitom přehlédnout, že nejméně v jednom případě se tendence k takovému výkladu v soudní judikatuře objevily. Nejvyšší soud ČR v konkrétní věci judikoval,³⁾ že zápis společnosti do obchodního rejstříku sám o sobě není překážkou, která by bránila určení neplatnosti společenské smlouvy pro její rozpor se zákonem podle § 39 obč. z. To by tedy znamenalo, že společnost, ač řádně zapsána, vlastně vůbec nevznikla.

Jak správně poznamenala *I. Pelikánová* ve svém komentáři k obchodnímu zákoníku, „*základem problému je skutečnost, že obchodní společnost je nejenom právnickou osobu, ale současně i smlouvou*“.⁴⁾

Jakkoliv jsou mnohé protesty vůči nekritickému přijímání evropských směrnic mnohdy oprávněné, v daném případě byl evropský zákonodárce mnohem chápavější než český. První směrnice ES v čl. 10–12 přinesla následující úpravu, která je jednoduchá a efektivní zároveň; obsahuje totiž dvě základní myšlenky:

1. jestliže jednou společnost vznikne, nelze ji následně prohlásit za neexistující proto, že nebyly splněny právem stanovené podmínky jejího založení a vzniku, a

¹⁾ Je poněkud zvláštní, že i nejvýznamnější teoretické práce posledních let o právnických osobách [Knapp, V. O právnických osobách. Právník, 1995, č. 10–11, s. 980 a násl.; Hurdík, J. Právnické osoby. (Obecná právní charakteristika.) Brno: Masarykova univerzita, 2000; Hurdík, J. Právnické osoby a jejich typologie. Praha: C. H. Beck, 2003] tento problém zcela ignorují.

²⁾ Směrnice Rady ES z 9. 3. 1968 č. 68/151/ES, o koordinaci ochranných opatření za účelem dosažení jejich rovnocennosti ve Společenství, která jsou vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, na ochranu zájmů společníků a třetích osob.

³⁾ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 2. 1996, sp. zn. 1 Odon 2/95, Právní rozhledy, 1996, č. 6, s. 275 a násl.

⁴⁾ *Pelikánová, I.* Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl, 2. vydání, Praha: Linde, 1999, s. 203.

ČLÁNKY

2. pokud přesto v rozporu se zákonem společnost vznikla, pak je třeba ji zrušit s likvidací, a to jen na základě některého z taxativně vymezených důvodů.

Český zákonodárce tak chápavý nebyl.⁵⁾ Nicméně již novela č. 142/1996 Sb. doplnila do obchodního zákoníku nové ust. § 69b, které, ač se jednalo o nepochybný krok kupředu, slučitelné s evropskou úpravou nebylo a bylo (celkem oprávněně) kritizováno. A tak se o čtyři roky později harmonizovalo znovu. Napodruhé to dopadlo lépe; novela č. 370/2000 Sb. dosavadní úpravu zrušila a do obchodního zákoníku vložila nové ust. § 68a. V tomto stavu setrvává právní úprava dodnes.⁶⁾

II. STAV PLATNÉ ÚPRAVY⁷⁾

Evropská úprava se týká pouze kapitálových obchodních společností. V tomto ohledu byl český zákonodárce poněkud přísnější a zcela správně upravil neplatnost ve vztahu ke všem druhům obchodních společností, a také ve vztahu k družstvům;⁸⁾ nadále bude proto používán pro účely tohoto článku pro obchodní společnosti a družstva obecný termín „korporace“.

Jestliže je společenská nebo zakladatelská smlouva nebo zakladatelská listina (dále jen „zakladatelský dokument“) z jakéhokoliv právního důvodu neplatná⁹⁾ a nebo sice platná je, ale ne-

jedná se o zakladatelský dokument ve smyslu příslušného zákonného ustanovení, pak je rejstříkový soud povinen v řízení o *prvozápis* společnosti do obchodního rejstříku přezkoumat obsah dokumentu a návrh na provedení zápisu zamítnout pro rozpor smlouvy se zákonem.

Pokud však jednou korporace byla do obchodního rejstříku (byť v rozporu se zákonem) zapsána, nelze toto rozhodnutí zrušit, pokud toto rozhodnutí nabylo právní moci.¹⁰⁾ O neplatnosti založení korporace může rozhodnout pouze soud, avšak pouze do doby, než bude korporace zapsána do obchodního rejstříku; potom již nikoliv. Není-li totiž dán některý z důvodů neplatnosti korporace taxativně vypočtených v ust. § 68a odst. 2 obch. z. a není-li možno rozhodnout o zrušení korporace podle obecných ust. § 32 nebo § 68 odst. 6 obch. z.,¹¹⁾ pak bude existovat i taková korporace, jejíž zakladatelský dokument bude absolutně neplatný, a to bez jakéhokoliv časového omezení.

Ustanovení § 68a obch. z. stanoví zvláštní důvody, kdy je možno rozhodnout o neplatnosti společnosti; tato úprava existuje paralelně jak s obecným předpisem § 68 obch. z., tak i se speciálními důvody zrušení korporace podle obchodního zákoníku, a popř. též zvláštních zákonů stanovených pro ten který konkrétní druh korporace.

Toto řízení je možné zahájit i bez návrhu. Účastníkem řízení je vždy korporace, o jejíž ne-

⁵⁾ Tento nevyhovující stav věci byl oprávněně kritizován. Viz *Eliáš, K.* Obchodní společnosti. Základní otázky. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 148 a násl.

⁶⁾ Došlo pouze k dílčí úpravě novelou č. 501/2001 Sb.

⁷⁾ K některým interpretačním problémům s tím spojeným viz *Doležil, T.* K některým důvodům neplatnosti společnosti. Právní rozhledy, 2002, č. 3, s. 136 a násl.

⁸⁾ Viz § 260 obch. z. (a také § 1 odst. 2 obch. z.).

⁹⁾ Např. obsahuje ustanovení, které je v rozporu s kogentní dikcí zákona, anebo v ní chybí některá z obligatorních náležitostí, anebo nemá předepsanou formu atp.

¹⁰⁾ Jediným oprávněným prostředkem proti prvoinstančnímu rozhodnutí rejstříkového soudu, kterým byl vznik společnosti povolen, je odvolání. Žádné jiné opravné prostředky tedy nejsou přípustné; to platí i o ústavní stížnosti. Pokud by však soud pravomocně zamítl zápis společnosti do obchodního rejstříku, je podání mimořádných opravných prostředků přípustné, neboť tomu ust. § 68a odst. 1 obch. z. nebrání.

¹¹⁾ Popř. též jednotlivé druhy korporací ze zvláštních důvodů podle zvláštních ustanovení obchodního zákoníku nebo podle ustanovení zvláštních zákonů.

ČLÁNKY

platnost se jedná, a dále navrhovatel, pokud bylo řízení zahájeno na návrh. Neplatnost korporace může prohlásit pouze soud z důvodů stanovených zákonem; ty jsou taxativně vypočteny v ust. § 68a odst. 2 obch. z.

Prvým důvodem je, že nebyla uzavřena společenská nebo zakladatelská smlouva nebo pořízena zakladatelská listina anebo nebyl dodržen zákonný požadavek jejich pořízení ve formě notářského zápisu nebo v písemné formě s úředně ověřenými podpisy. Druhým důvodem neplatnosti je, že předmět podnikání nebo činnosti korporace je nedovolený nebo odporuje veřejnému pořádku.¹²⁾ Třetím je, že ve společenské nebo zakladatelské smlouvě nebo zakladatelské listině chybí údaje o obchodní firmě, vkladech společníků nebo členů, předmětu podnikání nebo činnosti nebo o výši základního kapitálu. Čtvrtým důvodem je nerespektování zákonných předpisů o povinném minimálním splacení vkladu každého společníka nebo člena. Pátým důvodem je, že všichni zakladatelé jsou nezpůsobilí k právním úkonům. Konečně šestým a posledním důvodem neplatnosti je, že v rozporu se zákonem byla korporace založena pouze jednou osobou.

K rozhodování v řízení o neplatnosti korporace jsou věcně příslušné *krajské soudy* [§ 9 odst. 3 písm. b) o. s. ř.]. Místně příslušným je soud, u něhož je korporace zapsána v obchodním rejstříku (§ 200e odst. 1 o. s. ř.). Dnem právní moci rozhodnutí soudu o neplatnosti korporace vstupuje tato do likvidace. O likvidaci již není dále samostatně rozhodováno, tento důsledek rozhodnutí o neplatnosti nastupuje *ex lege*.

Právní vztahy, do nichž neplatná korporace vstoupila, nejsou určením neplatnosti korporace dotčeny. Povinnost společníků k splacení vkladů trvá, pokud to vyžaduje zájem věřitelů na splnění závazků neplatné korporace.

Chceme-li výše řečené shrnout obecným způsobem, lze konstatovat, že ust. § 68a obch. z. neguje koncepci absolutní i relativní neplatnosti právních úkonů (zakladatelských dokumentů korporaci) a vytváří koncepci omezené přezkoumatelnosti jejich platnosti, a to pouze do vzniku korporace. Po vzniku korporace již neexistuje žádný zákonný důvod prohlášení její neexistence, existují pouze taxativně určené důvody její neplatnosti vedoucí k jejímu zrušení s likvidací.

III. POZNÁMKY K NEEEXISTENCI OBEČNÉ ÚPRAVY

1. Z výše řečeného je zjevné, že zákonná úprava má (i přes určitou stylistickou neobratnost) rozumný důvod, vyhovuje požadavkům První směrnice ES a není žádného důvodu ji odmítat. Jak plyne z již zveřejněného návrhu první části nového občanského zákoníku, racionálně se počítá s tím, že tato konstrukce bude zobecněna a napříště se bude vztahovat na všechny právnické osoby, nestanoví-li zvláštní zákon něco jiného.¹³⁾

Až potud nelze mít prakticky žádné výhrady, snad kromě jediné. Termín „neplatnost“ byl a je chápán pravidelně ve vztahu k právním úkonům (resp. dříve právním jednáním). Hovořit proto o neplatnosti subjektu práva, o neplatnosti právnické osoby, je přinejmenším nestandardní a mnozí se proti tomu budou ohrazovat. Proti tomu lze ovšem vznést protinámitku, totiž že zatím nikdo lepší výraz pro tuto problematiku nevymyslel a že termín neplatnost je převzat z již cit. První směrnice ES.

2. Zásadní problém ovšem představuje fakt, že přinejmenším do přijetí nového občanského zákoníku (a jistě i dosti dlouho poté, neboť zákony nepůsobí nazpět,¹⁴⁾ a proto právní úkony

¹²⁾ V rozporu s veřejným pořádkem by byla např. výroba a distribuce pornografické literatury.

¹³⁾ Ust. § 96 návrhu obč. z. (Justiční praxe, 2002, č. 8, s. XVIII). Srovnej k tomu též důvodovou zprávu (Justiční praxe, 2002, č. 9, s. XXI).

¹⁴⁾ Jak správně zakončil již § 5 ABGB.

ČLÁNKY

učiněné přede dnem účinnosti nového občanského zákoníku bude třeba posuzovat podle právní úpravy platné v době, kdy k těmto právním úkonům došlo) žádnou obecnou úpravu neplatnosti právnických osob nemáme.¹⁵⁾ Na druhé straně však nejsme v tomto směru jedini.¹⁶⁾

3. V daném kontextu též vzniká *de lege ferenda* otázka, zda je vhodné a účelné dnešní režim neplatnosti korporací rozšiřovat na obecný režim neplatnosti každé právnické osoby, ledaže by zvláštní zákon stanovil něco jiného. Proti koncepci osnovy nového občanského zákoníku se v tomto směru již objevily námitky.¹⁷⁾ Ve prospěch koncepce lze uvést závažný argument, a to nutnost ochrany dobré víry třetích osob. Jestliže určitá právnická osoba (a to dokonce s ingerencí rejstříkového soudu) vznikla, pak nelze akceptovat, aby po uplynutí určité doby (mnohdy i celých let nebo desetiletí) ji bylo možno prohlásit za neexistující a právní úkony jí učiněné za nulitní (nicotné). Tím by totiž bylo nejen fatálním způsobem zasaženo do právního postavení třetích osob, ale především by se nutně zhroutil jeden ze základních sloupů právního státu, totiž princip právní jistoty a důvěry v právní řád, což nelze akceptovat.

Na druhé straně však nelze režim neplatnosti paušálně aplikovat na jakoukoliv právnickou osobu. Neplatnost právnické osoby může připadat v úvahu pouze u těch subjektů, jejichž právní existence je založena právním úkonem – zakladatelským dokumentem. Právnické osoby zakladané či zřizované zákonem, popř. na základě jiné právní skutečnosti pod tento režim zcela evidentně spadat nemohou.

4. Přesto však dle mého soudu existuje racionální řešení, které je s to částečně vyřešit pro-

blém neexistence obecné úpravy neplatnosti právnických osob, ovšem pouze některých. Hned v úvodu je ovšem třeba dodat, že toto řešení je v podstatě nouzové, snažící se výkladem překlenout neexistenci právní úpravy. Proto je zároveň následující text polemikou s judikátem Nejvyššího soudu¹⁸⁾ a závěry z něho vyvozovanými.

Nosným důvodem rozhodnutí je myšlenka, že: „*Pravomocné soudní rozhodnutí o povolení zápisu společnosti do obchodního rejstříku nepředstavuje v řízení o určení neplatnosti společenské smlouvy, kterou byla společnost založena, překážku věci pravomocně rozhodnuté.*“ Nejvyšší soud má v tomto směru nepochybně pravdu. Samotné provedení zápisu určité skutečnosti do obchodního rejstříku není nepochybně skutečností, která by bez dalšího bránila, aby bylo např. rozhodnuto o neplatnosti usnesení valné hromady nebo členské schůze (dnes s výjimkami danými v § 131 odst. 3 obch. z.), a na základě toho pak došlo např. k výmazu určité, již zapsané skutečnosti z obchodního rejstříku apod.

Nesprávný je ovšem dle mého soudu závěr, který z tohoto byl dovozován, totiž že určil-li soud v řízení podle § 200e o. s. ř. [popř. podle § 80 písm. c) o. s. ř.] neplatnost společenské smlouvy, má tato skutečnost za následek neplatnost založení korporace a tudíž i její výmaz z obchodního rejstříku s účinky *ex tunc* jakožto korporace nikdy právoplatně nezaložené a tudíž i nevzniklé.

Jestliže došlo k založení korporace, avšak zakladatelský dokument je absolutně neplatný podle § 39 obč. z. pro rozpor se zákonem nebo dobrými mravy, byl rejstříkový soud v řízení o povolení prvozápisu korporace do obchodního rejstříku povinen přezkoumat, zda byly splněny

¹⁵⁾ Rozdílně oproti jiným právním řádům [např. v Nizozemí je taková úprava obsažena v tamním občanském zákoníku (NBW), kniha druhá, čl. 4; nebo ve Francii – čl. 1844-10 Code civil].

¹⁶⁾ Např. Německo nemá obecnou úpravu neplatnosti právnické osoby; pouze parciální pro akciové společnosti a akciové komandity (§ 275 – § 277 AktGG) a pro společnosti s ručením omezeným (§ 75 – § 77 GmbH).

¹⁷⁾ Srovnej k tomu pochybnosti *Pelikánové, I.* Několik poznámek k prvním paragrafům návrhu občanského zákoníku. Justiční praxe, 2002, č. 5, s. 526.

¹⁸⁾ Cit. v pozn. 3.

ČLÁNKY

podmínky požadované právními předpisy pro povolení vzniku korporace (§ 200b odst. 1 o. s. ř.).¹⁹⁾

Jestliže by poté, co bylo rozhodnuto o prvozápisu korporace do obchodního rejstříku, se někdo domáhal v řízení podle § 200e o. s. ř. nebo § 80 písm. c) o. s. ř. určení neplatnosti zakladatelského dokumentu a tudíž i neexistence korporace, není možné bez dalšího prohlásit právnickou osobu za neexistující. Důvody pro to jsou dle mého soudu následující.

Za prvé: Podle § 27 odst. 3 třetí věty obch. z. jsou skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku účinné vůči každému ode dne jejich zveřejnění; vůči tomu, komu bylo známo provedení zápisu v obchodním rejstříku, jsou účinné již ode dne provedení zápisu. Tento princip se označuje jako *materiální právní moc* soudního rozhodnutí.²⁰⁾ Význam citovaného ustanovení je však dle mého soudu dalekosáhlejší, než by se na prvý pohled mohlo jevit.

Platná úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku váže provedení zápisu až na nabytí právní moci rozhodnutí soudu o povolení zápisu. To je zcela nepochybně správné. Ustanovení § 27 odst. 3 třetí věty obch. z. však konstruuje závaznost provedených zápisů vůči každému bez ohledu na to, že popř. rejstříkový soud povolil zápis v rozporu se zákonem. Jestliže tedy došlo

k provedení nezákonného rozhodnutí a tato nezákonnost nebyla zjevná a nepochybná,²¹⁾ pak je i takový zápis účinný vůči každému.

Za druhé: Podle § 27 odst. 2 obch. z. platí, že proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti, nestanovi-li zákon jinak.²²⁾ Jedná se o tzv. *materiální publicitu* rejstříkových zápisů. Tento princip je objektivní povahy a chrání třetí osoby, které jednají v důvěře v aktuální stav zápisu; *důvěra ve stav zápisu ovšem chrání pouze ty, jež skutečně věří zápisům v obchodním rejstříku.*²³⁾ Z toho plyne, že jestliže někdo jedná s právnickou osobou v obchodním rejstříku zapsanou, nemůže být následně vůči němu vznesena námitka, že jednal s někým sice v rejstříku zapsaným, nicméně však právoplatně neexistujícím.

Jinak řečeno, i když byla korporace do rejstříku zapsána v rozporu se zákonem, nemohou být následně důsledky nezákonného rozhodnutí rejstříkového soudu přenášeny na třetí osoby s argumentem, že sice soud povolil vznik korporace a do obchodního rejstříku ji zapsal, nicméně tato přesto nevznikla.

Za třetí: Z úpravy řízení ve věcech obchodního rejstříku ani před novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb., ani po ní neplynulo, že by snad bylo možno činit zápisy se

¹⁹⁾ Po novele č. 30/2000 Sb. se jedná o ust. § 200d odst. 1 o. s. ř.

²⁰⁾ Např. L. Drápal in Bureš, J. – Drápal, L. – Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 2001, s. 495. Výklad je ovšem poněkud nepřesný, neboť ust. § 27 odst. 3 třetí věty obch. z. nečiní všeobecně závazným „rozhodnutí soudu“ (to je pouze podkladem pro zápis), nýbrž až „zapsané skutečnosti“. Naproti tomu ust. § 131 odst. 7 obch. z. hovoří o „závaznosti výkonu rozhodnutí“, které se přitom nikam nezapisuje. Originály rozhodnutí soudu o neplatnosti usnesení valných hromad s.r.o. a a.s., kterými byla schválena některá z forem přeměny společnosti, se pouze zakládají do sbírky listin [§ 27a odst. 2 písm. f) obch. z.].

²¹⁾ Jestliže by např. rejstříkový soud povolil zápis typu: *předmět podnikání – organizování nájemných vražd*, pak se nikdo nemůže dovolávat závaznosti údajů v obchodním rejstříku, neboť nezákonnost takového zápisu je zcela nepochybná.

²²⁾ Dnes existuje celkem 6 výjimek, kdy zákon prolamuje materiální publicitu rejstříkových zápisů; jedná se o případy zavedení nucené správy (1) bank, (2) pojišťoven a zajišťoven, (3) družstevních záložen, (4) obchodníků s cennými papíry, (5) investičních společností a investičních fondů a (6) zaměstnaneckých zdravotních pojišťoven podle zvláštních zákonů.

²³⁾ Shodně Eliáš, K. Kurs obchodního práva – Úvodní a obecná část. Soutěžní právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 154.

ČLÁNKY

zpětnou účinností. Jinak řečeno, jestliže korporace např. 12. 1. 1995 byla do obchodního rejstříku v rozporu se zákonem zapsána, je sice možné v roce 2003 rozhodnout o neplatnosti jejího zakladatelského dokumentu (a tudíž i neplatnosti založení), není ovšem možné její zápis z obchodního rejstříku opět vymazat se zpětnou účinností tak, jako kdyby nikdy neexistoval.

(V praxi se určité obdobné problémy občas objevovaly před novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. Stávalo se, že vykonatelné, avšak nepravomocné usnesení soudu, na základě kterého byl zápis proveden, bylo napadeno odvoláním, kterému odvolací soud vyhověl a došlo tak k výmazu již provedeného zápisu se zpětnou účinností; takový postup měl nutně velmi závažné praktické důsledky z hlediska dobré víry třetích osob. Z toho důvodu proto novela č. 30/2000 Sb. předepsala, že zápis bude prováděn až na základě pravomocného usnesení.²⁴⁾²⁵⁾

Existující legislativa neumožňuje rejstříkovému soudu vymazat jednou provedený zápis se zpětnou účinností třeba i 5 nebo více let. Takový postup by byl možný pouze tehdy, jestliže by to zákon výslovně určoval; z pouhého mlčení zákona nelze s přihlédnutím k tradičnímu principu *enumerace státní pretenze* nic takového dovodit. Tudíž nepřiznává-li zákon pravomoc soudu něco takového učinit, pak ji prostě nemá (čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR, čl. 2 odst. 2 LPS).

Argumentovat tu nelze ani tehdejšími ust. § 200a odst. 2 o. s. ř.,²⁶⁾ podle něhož má-li být dosažena shoda mezi stavem zápisu a skutečným stavem, může soud zahájit řízení i bez návrhu. Skutečnost, že i bez návrhu může soud v určitých případech zahájit rejstříkové řízení, ještě neznamená, že mohl vymazat zápis starý třeba 10 let se zpětnou účinností. Ostatně i Nejvyšší soud v odůvodnění²⁷⁾ inkriminovaného rozhodnutí konstatoval, že určení absolutní neplatnosti společenské smlouvy nemá za následek neexistenci nebo automatický výmaz korporace z obchodního rejstříku, nýbrž vyžaduje další řízení podle občanského soudního řádu.

Za čtvrté: Bez významu tu není ani skutečnost, že Nejvyšší soud v dotčeném rozhodnutí nepředpokládal apriorní neexistenci společnosti, nýbrž právě to, že dojde k zániku korporace v důsledku absolutní neplatnosti jejího zakladatelského dokumentu. Závěr o neexistenci korporace podle mého soudu nelze z cit. judikátu dovodit.

Poté, co by rozhodnutí o absolutní neplatnosti společenské smlouvy nabylo právní moci, byl rejstříkový soud povinen zahájit řízení podle tehdejšího ust. § 200a odst. 2 o. s. ř. Před rozhodnutím o výmazu společnosti by však musel podat návrh obchodnímu soudu podle § 68 odst. 6 písm. c) obch. z. v tehdy platném znění. Obchodní soud by společnost musel zrušit s likvidací. Po dobu, než by obchodní soud rozhodl

²⁴⁾ Tím se sice problém zcela neodstraní, neboť je možné prolomení právní moci usnesení soudu v důsledku úspěšného uplatnění mimořádného opravného prostředku, z praktického hlediska se však bude jednat o spíše výjimečné případy. Kromě toho s použitím obecných principů zákazu zneužití práva, ochrany dobré víry a povinnosti jednat v souladu s dobrými mravy existují právně relevantní způsoby, jak v těchto situacích postupovat, pokud se vyskytnou.

²⁵⁾ Nutno ovšem poznamenat, že ani dnes není tento problém beze zbytku odstraněn. To lze nejlépe demonstrovat na příkladu. Jestliže usnesení soudu o povolení změny zápisu nabude právní moci 10. 1. 2002 a soud jej v zákonné lhůtě do rejstříku zapíše 14. 1. 2003, není vyloučeno, že nic netušící třetí osoba 11. 1. 2003 získá výpis z obchodního rejstříku se starými údaji, o jejichž změně již soud pravomocně rozhodl. Soud přitom 14. 1. 2003 provede zápis se zpětnou účinností ke dni právní moci rozhodnutí. Je nepochybné, že to přilíží k ochraně dobré víry třetích osob nepřipívá.

²⁶⁾ Po novele č. 30/2000 Sb. se jedná o ust. § 200b odst. 2 o. s. ř.

²⁷⁾ Op. cit. v pozn. 3, s. 276.

ČLÁNKY

o zrušení korporace s likvidací a vlastní likvidace byla vykonána a skončena, by rejstříkový soud musel přerušit řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Teprve po skončení likvidace by rejstříkový soud dokončil řízení a provedl výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Za páté: Při posuzování neplatnosti zakladatelských dokumentů korporací nebylo podle všeho možno opomenout ani předpis § 267 odst. 1 obch. z. o relativní neplatnosti obchodněprávních právních úkonů, když druhou větu vylučující jeho aplikaci doplnila do cit. ustanovení až právě novela č. 142/1996 Sb.

Za šesté: Podle všeho by nebyl vyloučen ani ten postup, že by společnosti byla rejstříkovým, popř. obchodním soudem dána možnost k nápravě protiprávního stavu, tzn. že by jí byla poskytnuta lhůta k takové změně zakladatelského dokumentu, která by měla za následek jeho uvedení do souladu se zákonem.

V tomto kontextu se dostáváme k dosti zásadní otázce, totiž zda je takovýto postup vůbec možný. Dnešní koncepce absolutní neplatnosti právních úkonů je postavena na premise, že je-li právní úkon jednou neplatný, pak je neplatný „od počátku až na věčnost“. Toto pojetí ovšem naráží na existující koncepci zakladatelských dokumentů korporací. Jestliže by např. společenská smlouva s.r.o. byla absolutně neplatná proto, že by v ní chyběl údaj o předmětu podnikání společnosti, a rejstříkový soud by přesto společnost do obchodního rejstříku zapsal, nelze ze znění obchodního zákoníku od jeho přijetí v roce 1991 dovodit, že by následně nebylo možno přistoupit ke změně smlouvy, která by tento údaj doplnila. Tím by ovšem odpadl zákonný důvod pro určení neplatnosti smlouvy a prohlášení společnosti za non-subjekt. Dost dobře by tedy nemohl ani obchodní soud přistoupit k jejímu zrušení pro neplatnost společenské smlouvy a následně ani rejstříkový soud k jejímu výmazu z obchodního rejstříku.

Obdobně by tak jen stěží bylo možno najít důvody pro zrušení a zánik korporace tehdy, jestliže by v průběhu řízení podle ust. § 68 odst. 6 písm. c) obch. z. vyšlo najevo, že korporace (resp. společníci nebo jejich orgán) důvod, pro něž bylo zrušení navrženo, byl odstraněn.

Již sama tato možnost následného odstranění důvodu absolutní neplatnosti zakladatelského dokumentu názorně ilustruje, jak dalece jednak nevyhovovalo a nevyhovuje pojetí absolutní neplatnosti potřebám moderního obchodního práva, zejména práva obchodních korporací, a dále, jak sice nepřimo, leč přesto zcela zřetelně obchodní zákoník toto rigidní pojetí prolamuje od samého počátku své existence.

5. Konečně si lze představit i obrácený model. Co když byla korporace na základě platného zakladatelského dokumentu do obchodního rejstříku zapsána, nicméně poté došlo k takové změně zakladatelského dokumentu, která by měla za následek jeho rozpor se zákonem a tudíž i neplatnost zakladatelského dokumentu? Znamenalo by to, že se ze subjektu řádně vzniklého stal následně non-subjekt? Osobně jsem názoru že nikoliv a že k takové změně zakladatelského dokumentu by nebylo možno přihlížet. Nicméně pokud bychom připustili, že je možné neplatný zakladatelský dokument uvést do souladu se zákonem, není nijak vyloučen ani postup opačný.

6. *K. Eliáš* v cit. práci²⁸⁾ zaujal názor, že jestliže nebyla korporace platně založena, pak ani nemohla platně vzniknout bez ohledu na zápis do obchodního rejstříku, a to bez zřetele na ust. § 27 odst. 2 obch. z. Zájmy třetích osob jsou podle něho chráněny ust. § 33 odst. 2 obč. z., přičemž ust. § 33 odst. 3 obč. z. tu dle jeho soudu nelze (právě se zřetelem k § 27 odst. 2 obch. z.) použít. Tento výklad však nebylo možno dost dobře akceptovat. Důvody jsou dvojího, resp. trojího rázu.

Za prvé: Ust. § 33 odst. 2 obč. z. se týká zastoupení; statutární orgán korporace však není

²⁸⁾ Cit. v pozn. 5, s. 152.

ČLÁNKY

jejím zástupcem, nýbrž statutárním orgánem korporace osobně jedná. Tudiž tu aplikace ust. § 33 odst. 2 obč. z. těžko může připadat v úvahu, jediné snad cestou analogie podle § 1 odst. 2 obch. z. a 853 obč. z.

Za druhé: Ust. § 33 odst. 2 obč. z. je obtížně aplikovatelné i vůči zástupcům neplatně vzniklé korporace jednajícím na základě jiného než smluvního zastoupení, neboť z obsahu i účelu normy, jakož i z jejího systematického zařazení je zjevné, že se týká pouze jednoho z druhů zastoupení, a to zastoupení smluvního (ledaže bychom opět šli cestou extenzivní interpretace, popř. analogie, což je nutně dosti problematické).

A dále, osoby jednající jménem neplatně založené korporace přece jednájí v dobré víře, že jednájí v souladu se zákonem, nikoliv protiprávně. Přičilo by se tudíž nutně dobrým mravům dovozovat vůči osobám řádně jednajícím v souladu se zákonem jejich odpovědnost, popř. závaznost právními jednáními, které učinily jako statutární orgán (jeho členové) nebo zástupci non-subjektu.

Za třetí: Ani argument, že ust. § 10 odst. 2 obch. z. poskytuje věřitelům výrazně vyšší míru ochrany než jaká by plynula z konstrukce, že neplatně založená korporace přesto vznikla, nelze přijmout. Primárně nelze přehlédnout, že ust. § 10 odst. 2 obch. z. (v tehdejší i dnešní znění) dopadá na situaci, kdy určité osoby podnikají – jsou tedy (oprávněnými nebo neoprávněnými) podnikateli. Avšak účast na korporaci není sama o sobě podnikáním a společník není proto pouze z titulu své účasti na korporaci podnikatelem.²⁹⁾ Sekundárně, povinnost společně podnikajících osob splnit své závazky společně a nerozdílně může být z hlediska věřitelů paradoxně kontraproduktivní. Co když takovéto osoby nemají jiný majetek než podíl na non-subjektu, který naopak „vlastní“ majetek vysoké hodnoty? Znamená to tedy, že věřitelé mohou požadovat k úhradě

svých závazků pouze podíl na neexistující korporaci?

7. Pokud bychom dospěli k závěru, že korporace jednou řádně zapsaná do obchodního rejstříku přesto po právu nevznikla, vzniká tu de lege lata problém výkladově dosti obtížně řešitelný, totiž otázka, komu vlastně náleží majetek, který non-subjekt přesto řádně nabyt. Česká právní úprava, jak známo, stojí na premise, že nemůže existovat majetek bez vlastníka, resp. majitele.

Jestliže vyjdeme z myšlenky, že non-subjekt nemůže mít ani žádný majetek, pak je zde otázka, komu vlastně tento majetek náleží. Logicky vzato, jestliže každý majetek musí mít svého majitele, pak z toho plyne, že někomu tento majetek patřit prostě musí. Jediné osoby, kterým můžeme po právu přiznat spoluvlastnictví, resp. spolumajitelství nabytého majetku, jsou proto zakladatelé neplatně založené korporace, kteří tedy patrně tento majetek nabyli do svého podílového spoluvlastnictví podle velikosti svých podílů dohodnutých v neplatném zakladatelském dokumentu.

Tento výklad, jakkoliv na prvý pohled logický, nás ovšem dostává k dalším zásadním problémům. Především, absolutně neplatný zakladatelský dokument nemá žádné právní účinky a tudíž ani nikoho nezavazuje; nelze z něj proto nic dovozovat, ani případné podíly zakladatelů na majetku nabytém non-subjektem.

Dále rovněž není zřejmé, jak postupovat, došlo-li k nějakým změnám ve struktuře společníků, typicky k převodu podílu na třetí osobu. Obecně vzato, neplatnost jedné smlouvy nemá automaticky za následek neplatnost smlouvy jiné. Nicméně závěr, že společník sice zapsaný, nicméně právoplatně nevzniklé korporace platně převedl svoji účast na třetí osobu, se jeví nutně podivným.

V tomto duchu by bylo možno pokračovat ještě dosti dlouho. To však není mým úmyslem.

²⁹⁾ Dovedeme-li tuto úvahu *ad absurdum*: znamenalo by to tedy, že by se společník non-subjektu stal neoprávněným podnikatelem se všemi důsledky z toho pro něj plynoucími?

ČLÁNKY

Právě naopak, jednalo se mi spíše o naznačení některých dalších možných problémů, které by mohl přinést závěr, že právnická osoba zapsaná do veřejného rejstříku i přes neplatnost zakladatelského dokumentu platně nevznikla.

8. Konečně nelze přehlížet ani ten aspekt věci, že pokud bychom dospěli k závěru, že před novelou č. 142/1996 Sb. nebylo ust. § 27 odst. 2 obch. z. s to ochránit dobrou víru třetích osob a že tedy případný zápis korporace i přes neplatnost jejího zakladatelského dokumentu nebyl s to zhojit její neexistenci, pak z toho logicky plyne, že rozhodnutí rejstříkového soudu bylo nezákonným rozhodnutím a třetí osoby poškozené neplatností právních úkonů učiněných s non-subjektem se mohly po státu domáhat náhrady způsobené škody podle tehdejšího zák. č. 58/1969 Sb.

9. V zájmu úplnosti je možno dodat, že tento aspekt věci byl předmětem pozornosti a nemalých sporů již starorakouské a později i československé komercialistiky. Nemalá část tehdejších významných komercialistů však upřednostňovala názor, že byla-li společnost jednou do obchodního rejstříku zapsána, připadá v úvahu (vzhledem k nutnosti ochrany dobré víry třetích osob v rejstříkový zápis) pouze neplatnost společenské smlouvy *ex nunc*, jejímž důsledkem musí být zrušení a zánik společnosti.³⁰⁾

[Tehdejší komercialisté rovněž často argumentovali analogií s ust. § 87 zák. č. 58/1906 ř. z., o společnostech s omezeným ručením. Tento zákon sice výslovně problematiku společenské smlouvy neřešil, jak však bylo z ust. § 87 nepochybné, bylo možno (na návrh finanční prokuratury) s.r.o. zrušit s likvidací (mimo jiné) tehdy, byla-li společenská smlouva v rozporu s tímto nebo jiným zákonem.]³¹⁾

10. Mám-li učinit lapidární shrnutí výše řečeného, platilo před účinností novely obchodního

zákoníku č. 142/1996 Sb. následující: Jestliže byla korporace založena zakladatelským dokumentem, který byl neplatným právním úkonem, pak bylo povinností rejstříkového soudu návrh na zápis zamítnout. Pokud však byla korporace v rozporu se zákonem do obchodního rejstříku zapsána, pak bylo sice možno vyslovit za podmínek určených zákonem v jiném řízení neplatnost zakladatelského dokumentu, rejstříkový soud však mohl přistoupit pouze k výmazu zanikající korporace *ex nunc*, tj. ke dni vykonatelnosti svého rozhodnutí o výmazu korporace, nikoliv k výmazu se zpětnou účinností. Předtím však muselo být rozhodnuto o zrušení společnosti s likvidací a likvidace mohla být provedena.

Pravomocné usnesení rejstříkového soudu o povolení zápisu korporace do obchodního rejstříku tu nepředstavovalo překážku *res iudicata* a nebránilo tak určení absolutní nebo relativní neplatnosti zakladatelského dokumentu, avšak vzhledem k ust. § 27 odst. 2 a odst. 3 třetí věty obch. z. byly třetí osoby jednající v dobré víře ve stav zápisu v obchodním rejstříku chráněny a nemohlo vůči nim být namítáno, že učinily právní úkony s non-subjektem, neboť jim nezákonné rozhodnutí rejstříkového soudu nemohlo být kládeno k tíži.

Po novele č. 142/1996 Sb. tento problém řešilo (byť způsobem částečně rozporným s První směrnicí ES) ust. § 69b obch. z., po novele č. 370/2000 Sb. je tento problém uspokojivým způsobem řešen v ust. § 68a obch. z. Ani z jednoho z těchto ustanovení, ani z přechodných ustanovení k zák. č. 142/1996 Sb. a č. 370/2000 Sb. však neplynulo, že by se měly vztahovat výhradně na posuzování platnosti zakladatelských dokumentů a právoplatnosti vzniku korporací vzniklých až po nabytí účinnosti těchto novel obchodního zákoníku. To samozřejmě nebránilo

³⁰⁾ Např. *Malovský-Wenig, A.* Příručka obchodního práva. Praha: Československý Kompas, 1947, s. 276; nebo *Randa, A.* Soukromé obchodní právo rakouské. Sešit III. 6. vydání, Praha: J. Otto, 1908, s. 111.

³¹⁾ K tomu viz např. *Patsch, H. – Nesý, P. C. – Kozáková, A.* Společnost s omezeným ručením. Praha: V. Linhart, 1934, s. 298.

ČLÁNKY

a nebrání posuzování platnosti zakladatelských dokumentů korporací. Platnost právního úkonu se vždy posuzuje podle normativní úpravy platné a účinné v době jeho vzniku, to ovšem nic nemění na skutečnosti, že byla-li jednou obchodní korporace do obchodního rejstříku zapsána, pak bylo možné rozhodnout o jejím zrušení a likvidaci pouze z důvodů zákonem výslovně stanovených v cit. ust. § 69b obch. z., resp. dnes ust. § 68a obch. z.

IV. K NĚKTERÝM DALŠÍM SOUVISEJÍCÍM OTÁZKÁM

1. Výše řečené závěry se přitom dají přiměřeně aplikovat i na některé další subjekty, které se zapisují do obchodního rejstříku, ovšem za současného splnění dvou podmínek:

1. právnická osoba byla založena právním úkonem (= zakladatelským dokumentem), a

2. zápis této právnické osoby byl podmínkou vzniku této právnické osoby.

Jestliže je právnická osoba zakládána nebo zřizována jiným způsobem (typicky zákonem), pak její existence a trvání nejsou závislé na platnosti zakladatelského dokumentu a zápisu do obchodního nebo jiného obdobného veřejného rejstříku. Princip materiální publicity zápisů v obchodním rejstříku totiž nemůže sám o sobě sanovat neexistenci právnické osoby, jestliže by určitý „útvár“ v obchodním rejstříku byl zapsán, ačkoliv by jeho existence byla závislá na splnění jiných, zákonem vyžadovaných podmínek.

Výše řečené závěry o neplatnosti obchodních společností a družstev se proto dají aplikovat i vůči následujícím kategoriím subjektů, které se zřizují zakladatelským dokumentem a vznikají zápisem do obchodního rejstříku, a to:

1. *státní podniky* (§ 5 odst. 1 zák. č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů), a

2. *zaměstnanecké zdravotní pojišťovny* (§ 5 odst. 3 zák. č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů).

2. Závěry o posuzování neplatnosti zakladatelských dokumentů a požadavky ochrany dobré víry třetích osob dané principem materiální publicity zápisů v obchodním rejstříku proto nutně dopadají i na další subjekty, u nichž jsou splněny dvě výše uvedené zákonné podmínky; tyto subjekty musí být založeny zakladatelským dokumentem a jejich vznik musí být odvislý konstitutivním zápisem do veřejného rejstříku, u něhož též platí účinky materiální publicity rejstříkového zápisu.

Do této kategorie spadají jednak *obecně prospěšné společnosti*, které se zakládají pořizováním zakládací smlouvy nebo zakládací listiny a vznikají zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností, a *nadace a nadační fondy*, které se zřizují závětí, nadační smlouvou nebo nadační listinou a vznikají zápisem do nadačního rejstříku. V obou případech přitom platí, že provedení rejstříku obecně prospěšných společností a nadačního rejstříku a řízení ve věcech rejstříku obecně prospěšných společností a nadačního rejstříku se použijí obdobně ustanovení obchodního zákoníku a občanského soudního řádu o obchodním rejstříku (§ 5 odst. 5 zák. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů, § 5 odst. 5 zák. č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, ve znění pozdějších předpisů).

Z toho tedy plyne, že chrání-li ust. § 27 odst. 2 obch. z. dobrou víru třetích osob ve stav zápisu v obchodním rejstříku, chrání i dobrou víru třetích osob ve stav zápisu v rejstříku obecně prospěšných společností nebo nadačním rejstříku. Jestliže tedy byl určitý subjekt do rejstříku zapsán, pak i když se tak stalo na základě absolutně neplatného zakladatelského dokumentu, není možno jej považovat za neexistující a zápis jednou provedený zrušit se zpětnou účinností. To samozřejmě nebrání komukoliv, kdo osvědčí náležitý právní zájem ve věci, v podání žaloby na určení neplatnosti zakladatelského dokumentu podle § 80 písm. c) o. s. ř.

Pravomocné rozhodnutí, kterým se určuje absolutní neplatnost zakladatelského dokumentu

ČLÁNKY

obecně prospěšné společnosti, nadace nebo nadačního fondu, je důvodem pro rejstříkový soud k zahájení řízení *ex officio* o výmazu dotčeného subjektu z příslušného rejstříku podle § 200b odst. 2 o. s. ř. Ještě předtím však musí dojít k likvidaci obecně prospěšné společnosti nebo nadace nebo nadačního fondu postupem podle § 70 a násl. obch. z. (§ 20a odst. 4 obč. z.); do této doby rejstříkový soud přeruší řízení o výmazu z rejstříku [§ 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř.].

4. Výše řečené ovšem neplatí ve vztahu k dalším subjektům zapisovaným do obdobného veřejného rejstříku, a to vůči *společenstvím vlastníků jednotek* (dále jen „s.v.j.“). Tyto právnické osoby sui generis jsou rovněž zapisovány do rejstříku společenství vlastníků jednotek, pro jehož vedení a řízení ve věcech tohoto rejstříku platí obdobně ustanovení obchodního zákoníku a občanského soudního řádu a obchodním rejstříku [§ 10 odst. 4 zák. č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví k bytům), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „byt. z.“)]. Oproti všem ostatním právnickým osobám výše zmiňovaným ovšem nemá prvozápis s.v.j. do rejstříku účinky konstitutivní, nýbrž *deklaratorní*, neboť společenství vzniká při splnění všech zákonných podmínek *ex lege* (§ 9 odst. 3 byt. z.).

Z této krajně nedomyšlené legislativní koncepce tedy vzniká reálné nebezpečí, že bude-li např. zápis s.v.j. do rejstříku učiněn na základě nepravdivých skutečností, s.v.j. přesto nevznik-

lo;³²⁾ na to se ovšem může přijít až po mnoha letech. Pak ovšem z toho logicky plyne, že třetí osoby budou jednat s non-subjektem. Tento problém přitom nelze překlenout výkladem jako u výše zmíněných právnických osob, protože s.v.j. vzniká *ex lege*, nikoliv zápisem do veřejného rejstříku na základě zakladatelského dokumentu.³³⁾

Otázkou je, zdali je možno dovodit z již vícekrát cit. ust. § 27 odst. 2 obch. z. ochranu dobré víry třetích osob. Podle mého soudu spíše nikoliv, neboť jestliže nebyly splněny zákonné podmínky pro vznik s.v.j., pak toto prostě nevzniklo bez zřetele k zápisu v rejstříku s.v.j. Tím zde tedy dochází doslova k „časované bombě“, protože třetí osoby prakticky nemohou efektivně důvěřovat ve stav zápisu v obchodním rejstříku za situace, kdy neví a vědět nemohou, zda s.v.j. po právu vzniklo čili nic.

Jakkoliv se to bude jevit paradoxní, rejstříkový soud rozhodující o prvozápisu s.v.j. do rejstříku může jen stěží ověřit, zda společenství opravdu vzniklo; to by bylo možné jen tehdy, jestliže by rejstříkový soud přezkoumával platnost všech nabývacích titulů vlastníků jednotek, kteří se stávají prvými členy s.v.j. při jeho vzniku. To se dnes ovšem v praxi neděje a z platné pozitivní úpravy ani nelze dovodit podle mého soudu povinnost rejstříkového soudu k takovému konání.

Lze proto dle mého soudu navrhnout, aby bylo do zák. č. 72/1994 Sb. vloženo speciální ustanovení, kterým bude určeno, že jestliže bylo s.v.j. do rejstříku jednou zapsáno, nelze se domáhat určení, že nevzniklo a nelze jej z rejstříku vymazat. Meritorně by se muselo jednat o kon-

³²⁾ Obdobná situace může nastat např. tehdy, jestliže s.v.j. bude zapsáno proto, že všichni zúčastnění byli v dobré víře, že podmínky zákona byly splněny, ačkoli tomu tak nebylo např. proto, že katastrální úřad povolil vklad vlastnického práva k jednotce na základě neplatné smlouvy [Podle platné legislativy totiž zkoumá katastrální úřad ve vkladovém řízení smlouvu jen z několika taxativně uvedených důvodů; rozpor s ust. § 39 obč. z. k nim ovšem nepatří, takže ačkoliv katastrální úřad zjistí, že smlouva je nepochybně neplatná, musí vklad povolit (civ. R 44/2000-II.)].

³³⁾ Za zakladatelský dokument tu nelze považovat ani notářský zápis osvědčující průběh a konání ustavující schůze s.v.j. podle § 9 odst. 8 byt. z., protože tato schůze společenství nezakládá, nýbrž toliko konstituuje jeho orgány a schvaluje stanovy.

ČLÁNKY

strukci obdobnou dnešnímu ust. § 68a odst. 1 obch. z., ovšem se zohledněním deklaratorních účinků prvozápisu s.v.j. do rejstříku.³⁴⁾

V. ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Vzhledem k výše řečenému lze, myslím, dospět k následujícím obecným závěrům.

Za první: Dnešní ust. § 68a obch. z. je racionální normativní konstrukcí, která vyhovuje požadavkům První směrnice ES.

Za druhé: Konstrukce obecného režimu neplatnosti právnických osob v návrhu nového občanského zákoníku je nepochybně krok správným směrem.

Za třetí: Dnes nelze předjímat, zda, popř. jakým způsobem dojde k úpravě režimu neplatnosti obchodních společností zakotveném v cit. čl. 10–12 První směrnice ES. Lze však důvodně předpokládat, že ať již bude vývoj v budoucnosti jakýkoliv, nedojde k odstranění této racionální konstrukce in merito, protože by se tak mohla otevřít Pandořina skříňka problémů ve výše uvedeném směru. Pravděpodobnějším se jeví spíše

možné rozšíření důvodů pro prohlášení společnosti za neplatnou, které umožní její soudní nebo úřední zrušení s likvidací.

Za čtvrté: Co se týče právnických osob zakladaných (resp. zřizovaných) jiným způsobem než právním jednáním zakladatele nebo zakladatelů vtělených do zakladatelského dokumentu, nelze dospět k nějakému paušalizujícímu závěru. U právnických osob vytvářených přímo zvláštními zákony tento problém pochopitelně nemůže vůbec vzniknout.³⁵⁾ A u jiných právnických osob vytvářených na základě jiných právních skutečností nelze vzhledem k jejich variabilitě dospět k nějakému zobecňujícímu závěru. Lze pouze de lege ferenda doporučit, aby zákonodárce vždy v každém konkrétním případě pečlivě uvážil, zda by neměly být právní vztahy ošetřeny takovým způsobem, který by odpovídajícím způsobem ochránil dobrou víru třetích osob důvěřujících v právoplatnost existence takovýchto subjektů.

*Autor je odborným asistentem
Katedry obchodního práva Právnické fakulty
Západočeské univerzity v Plzni.*

³⁴⁾ A podobných „výkladových lahůdek“ obsahuje platná úprava s.v.j. mnohem více. Jeden příklad za všechny: podle § 9 odst. 15 byt. z. zaniká s.v.j. z důvodu tam uvedených. To znamená, že výmaz z rejstříku s.v.j. má účinky toliko deklaratorní. Není přitom nijak dořešeno, zda je nutná, resp. vůbec možná likvidace majetku s.v.j., popř. jaký bude osud majetku zaniklého s.v.j. A tak by se dalo ještě hodně dlouho pokračovat.

³⁵⁾ Takovou právnickou osobou je např. Česká konsolidační agentura založená přímo zákonem č. 239/2001 Sb.

ŘÍZENÍ PODLE ZÁKONA O VEŘEJNÉ PODPOŘE

Mgr. MICHAEL KINCL

1. ÚVODEM

Zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění zákona č. 130/2002 Sb., nabyl účinnosti dne 1. 5. 2000. Jedná se o právní normu, která vedle zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, dotváří ucelenou koncepci ochrany hospodářské soutěže na území České republiky.

Proč k přijetí zákona o veřejné podpoře vůbec došlo? Podpisem Evropské – asociační – dohody¹⁾ se Česká republika mimo jiné zavázala, že bude považovat primárně za neslučitelnou jakoukoli veřejnou podporu, která narušuje soutěž nebo hrozí jejím narušením v důsledku zvýhodňování některých podnikatelských jednotek nebo výroby určitého zboží, v míře, již může být dotčen obchod mezi ČR a Společenstvím [čl. 64 odst. 1 písm. (iii) Evropské dohody]. ČR se taktéž zavázala, že při posuzování, zda určité opatření naplňuje znaky veřejné podpory, bude aplikovat pravidla práva ES platná pro oblast veřejné podpory, tedy pravidla aplikovaná orgány ES – konkrétně Evropskou komisí, Soudem I. instance a Evropským soudním dvorem. K provedení zmíněného článku 64 odst. 1 písm. (iii) Evropské dohody byla Radou přidružení přijata tzv. Prováděcí pravidla.²⁾ Tato pravidla konkretizují spolupráci mezi orgánem odpovědným za posuzování veřejné podpory poskytované na území ČR³⁾ a Evropskou komisí, která touto pravomocí disponuje v rámci ES, vzájemnou výměnu informací, právo konzul-

tací mezi těmito orgány apod. V praxi se ovšem ukázalo, že zakotvení zmíněného mechanismu na úrovni mezinárodní smlouvy a procedurálních pravidel k naplnění zmíněného závazku samo o sobě nedostačuje. Bylo tedy nezbytné přijmout vnitrostátní předpis, který by danou problematiku transparentně upravoval. Tímto předpisem je právě zákon o veřejné podpoře.

2. ROZSAH PRÁVNÍ ÚPRAVY

V § 1 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že tento zákon upravuje postup při posuzování slučitelnosti veřejné podpory se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody. Jde pochopitelně pouze o závazky v oblasti veřejné podpory zmíněné výše. Zákon o veřejné podpoře je tak především procedurálním předpisem upravujícím postup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „ÚOHS“) při posuzování, zda určité opatření zakládá veřejnou podporu a pokud ano, zda je tato slučitelná se závazky, které na sebe ČR převzala podpisem Asociační dohody. Zjednodušeně řečeno, ÚOHS posuzuje, zda určitá veřejná podpora vyhovuje příslušným normám práva ES v oblasti veřejné podpory.

Zákon o veřejné podpoře především reguluje poskytování veřejné podpory na území ČR. Zavádí do českého právního řádu stejná pravidla, která platí v rámci vnitřního trhu ES. Co se vlastně veřejnou podporou rozumí?

Podle § 3 písm. a) zákona o veřejné podpoře se veřejnou podporou rozumí jakákoliv forma

¹⁾ Sdělení č. 7/1995 Sb.

²⁾ Sdělení č. 225/1998 Sb. Přijetí Prováděcích pravidel předpokládá čl. 64 odst. 2 Evropské dohody.

³⁾ V Prováděcích pravidlech je jako orgán odpovědný za posuzování veřejné podpory na území ČR výslovně uvedeno Ministerstvo financí. Přijetím zákona o veřejné podpoře byla jeho pravomoc v oblasti veřejné podpory přenesena na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

ČLÁNKY

podpory, včetně programů veřejné podpory, nebo výhod zvýhodňujících podnikání nebo odvětví výroby poskytovaná Českou republikou, ministerstvem, jiným správním úřadem, orgánem samosprávy nebo poskytovaná z veřejných prostředků. Veřejnými prostředky podle § 3 písm. b) zákona o veřejné podpoře jsou prostředky státního rozpočtu včetně prostředků splatných a neuhrazených, prostředky státních finančních aktiv, státních fondů, Fondu národního majetku České republiky, veřejného zdravotního pojištění, České národní banky sloužící bezpečnému fungování a účelnému rozvoji bankovního systému, prostředky rozpočtů územních samosprávných celků, prostředky právnických osob vlastněných státem plně nebo v míře, která mu v nich umožňuje vykonávat přímou nebo nepřímou kontrolu, pokud jsou tyto prostředky používány způsobem neodpovídajícím principům trhu, především principu dosažení nejvyšší míry zisku, anebo prostředky vyplývající z poskytnuté výhody. Pro aplikaci zákona o veřejné podpoře je prakticky nejdůležitější jeho ustanovení § 2 odst. 1, které stanoví, že veřejná podpora poskytovaná způsobem narušujícím nebo hrozícím narušením hospodářské soutěže tím, že zvýhodňuje určité podnikání nebo odvětví výroby, v míře, již může být dotčen obchod mezi ČR a členskými státy Evropské unie, je neslučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody a je zakázána. Podle § 2 odst. 2 zákona o veřejné podpoře tento zákaz platí, pokud samotný zákon o veřejné podpoře nestanoví z tohoto zákazu výjimku, tj. půjde o tzv. obecné či skupinové výjimky vymezené v § 4 zákona o veřejné podpoře, nebo pokud ÚOHS nepovolí z tohoto zákazu výjimku. Pro aplikaci zákona o veřejné podpoře jsou rovněž důležité pojmy „*poskytovatel veřejné podpory*“ a „*navrhovatel veřejné podpory*“. Tyto pojmy jsou definovány v § 3 písm. c) a d) zákona o veřejné podpoře. Poskytovatelem veřejné podpory je ten subjekt, který rozhoduje o poskytnutí veřejné podpory a navrhovatelem veřejné podpory je orgán, v jehož čele stojí člen vlády ČR, který předkládá této vládě návrh na poskytnutí veřejné

podpory nebo návrh programu veřejné podpory. Je tedy zřejmé, že navrhovatelem veřejné podpory může být pouze příslušné ministerstvo, zatímco za poskytovatele veřejné podpory jsou považovány ostatní orgány veřejné správy či subjekty pod jejich kontrolou.

Z uvedených ustanovení lze vyvodit následující závěr. K naplnění znaků zakázané veřejné podpory vymezené v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře, na niž se bude vztahovat zákaz v tomto ustanovení zakotvený, dojde v případech, kdy určité opatření bude zakládat výhodu podnikatelskému subjektu či celému odvětví výroby z rozpočtu státu, státních fondů, orgánů samosprávy či subjektů pod jejich kontrolou, v jejímž důsledku bude narušena či bude hrozit narušení hospodářské soutěže s dopadem na obchod (obchodní výměnu) mezi ČR a členskými státy ES. Všechny uvedené znaky musí být splněny kumulativně. V případě absence, byť jediného z nich, by se o veřejnou podporu vymezenou v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře nejednalo. K nejznámějším formám veřejné podpory patří investiční pobídky, prodeje obecních pozemků za symbolickou cenu, státní záruky, prominutí odvodů sociálního a zdravotního pojištění, dotace na úhradu úroků z úvěrů, státní subvence, odkupy nebonitních pohledávek ze strany státem vlastněných bank či restrukturalizačních agentur apod.

Splnění znaků § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře lze velmi názorně demonstrovat na systému českých investičních pobídek. V jejich rámci má investor – ať český či zahraniční – pokud investuje částku 350 mil. Kč, možnost, například v případě výstavby nového výrobního závodu, získat daňovou úlevu na období 10 let. Tím, že jsou investiční pobídky omezeny pouze na investory, kteří vynaloží určitou částku, jsou selektivní neboli zvýhodňují jen určitou skupinu podnikatelů oproti těm – konkurentům –, kteří takovou částku především z důvodu nedostatku finanční hotovosti investovat nemohou. Tím dojde k možnému narušení hospodářské soutěže, neboť příjemcům investičních pobídek jsou v podstatě kompenzovány náklady na investiční projekt,

ČLÁNKY

kteří by museli vynaložit, kdyby investiční pobídky nezískali.⁴⁾ Rovněž je nepochybné, že poskytováním investičních pobídek dochází k zatížení veřejných rozpočtů, a to tak, že stát přichází v případě daňových úlev o povinné platby v podobě daně z příjmu. Navíc, pokud jsou investiční pobídky přiznány subjektu, který exportuje svou produkci do členských států ES, případně jim vyráběné výrobky či služby jsou předmětem obchodní výměny mezi ČR a těmito státy, může být jejich poskytnutím dotčen obchod mezi ČR a členskými státy ES.

3. ŘÍZENÍ PODLE ZÁKONA O VEŘEJNÉ PODPOŘE

Již jsem uvedl, že zákon o veřejné podpoře je především procedurální normou. Obsahuje úpravu dvou poměrně složitých správních řízení, kterými jsou řízení o povolení výjimky a řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory. Zákon o veřejné podpoře tvoří *lex specialis* k zákonu č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů. To znamená, že procedurální otázky zákonem o veřejné podpoře výslovně neupravené se podpůrně řídí ustanoveními správního řádu, s výjimkou těch, jejichž aplikace je v § 15 zákona o veřejné podpoře výslovně vyloučena.⁵⁾

Řízení o povolení výjimky

Jde o řízení upravené v § 6 zákona o veřejné podpoře. Svým charakterem jde o řízení stěžejní, v jehož rámci dochází k posouzení, zda určité opatření ze strany příslušných poskytovatelů či

navrhovatelů veřejné podpory zakládá veřejnou podporu či nikoliv, a pokud ano, zda je tato slučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody, příp. za jakých podmínek.

Již bylo uvedeno, že veřejná podpora vymezená v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je zakázaná, pokud ÚOHS svým rozhodnutím nepovolil výjimku, nebo pokud nesplňuje znaky obecných a skupinových výjimek vymezených v § 4 odst. 1, 2 zákona o veřejné podpoře. To znamená, i když to není v žádném ustanovení zákona o veřejné podpoře explicitně stanoveno,⁶⁾ že u takové veřejné podpory by měl poskytovatel či navrhovatel veřejné podpory podat ÚOHS návrh na zahájení řízení o povolení výjimky a vyčkat jeho souhlasného rozhodnutí. K tomuto závěru mě vede především skutečnost, že podle § 10 odst. 4 písm. b) zákona o veřejné podpoře, ÚOHS může zahájit řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory, byla-li tato poskytnuta před nabytím právní moci jeho rozhodnutí.

Řízení o povolení výjimky se zahajuje podáním „žádosti o povolení výjimky“, která tvoří přílohu zákona o veřejné podpoře, nebo z vlastního podnětu ÚOHS. Je-li řízení zahajováno podáním zmíněné žádosti, je podle § 18 odst. 2 správního řádu zahájeno dnem, kdy tato žádost byla doručena ÚOHS. Pokud je zahajováno z vlastního podnětu ÚOHS, je dle stejného ustanovení zahájeno dnem, kdy ÚOHS učinil vůči účastníkovi řízení první úkon. Účastníkem řízení o povolení výjimky je podle § 6 odst. 1 zákona o veřejné podpoře pouze příslušný poskytovatel či navrhovatel veřejné podpory. Účastníkem řízení není příjemce veřejné podpory, ani subjekt, který by mohl být poskytnutím určité veřejné podpory

⁴⁾ Obecně platí, že pokud určitý investor hodlá realizovat investiční projekt, měl by si náklady vynaložené na tento projekt hradit sám. Tím, že mu je v určitém období promíjena daňová povinnost, dochází ke snižování investo-rových povinných nákladů.

⁵⁾ Je třeba říci, že zákonodárce tím, jak koncipoval znění § 15 zákona o veřejné podpoře, zkomplikoval ÚOHS v některých fázích „život“. Například tím, že výslovně vyloučil použití § 30 správního řádu, znemožnil ÚOHS zastavit řízení v případech, kdy účastník řízení vezme svůj podnět k zahájení řízení zpět.

⁶⁾ Podotýkám, že v původních návrzích zákona o veřejné podpoře tato povinnost stanovena byla. Během legisla-tivního procesu byla vypuštěna.

ČLÁNKY

dotčen.⁷⁾ To samozřejmě těmto subjektům nebrání využít možností stanovených správním řádem a žádat ÚOHS podle § 23 odst. 2 o možnost nahlédnout do spisu vedeného v rámci příslušného řízení o povolení výjimky. Jistým problémem je, že takové subjekty musí prokázat odůvodněnost svého požadavku – důležitý právní zájem – a ÚOHS nemá zákonnou povinnost jim nahlédnutí do spisu povolit.⁸⁾ „Žádost o povolení výjimky“ tvoří univerzální formulář pokrývající všechny formy veřejné podpory. Na první pohled se tak může zdát jeho vyplnění poměrně složité. Předně, tato žádost je k dispozici v elektronické podobě na webové stránce ÚOHS.⁹⁾ To samo o sobě její vyplnění zjednodušuje. Praxe ÚOHS ukazuje, že v souvislosti s vyplňováním „Žádosti o povolení výjimky“ neuplatňuje přílišný formalismus, což lze označit za pozitivní přístup. Je tedy možné aplikovat ustanovení § 19 odst. 2 správního řádu, které vymezuje nezbytné náležitosti podání. Ten, kdo podává zmíněnou žádost, tak musí především vyplnit příslušného poskytovatele či navrhovatele veřejné podpory, formu veřejné podpory a její název. Žádost musí být podepsána osobou, která stojí v čele příslušného poskytovatele či navrhovatele, např. ministrem, starostou, primátorem či hejtmanem. Další údaje je možné doložit v přílohách.

V rámci zahájení řízení ÚOHS nejdříve posuzuje, zda opatření obsažené v „Žádosti o povolení výjimky“ vůbec zakládá veřejnou podporu vymezenou v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře. Musí tedy jednoznačně určit, zda jsou naplněny výše uvedené znaky. Pokud ne, ÚOHS řízení o povolení výjimky podle § 6 odst. 4 písm. a) zákona o veřejné podpoře zastaví. V tomto pří-

padě jde o meritorní rozhodnutí umožňující v žádosti obsažené opatření realizovat. Jistým paradoxem je, že proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podat rozklad. Rozklad je v tomto případě naprosto nadbytečný, neboť si lze stěžít představit situaci, kdy účastník řízení podává rozklad proti pozitivnímu rozhodnutí.

Pokud ÚOHS dospěje k závěru, že určité opatření uvedenou veřejnou podporu zakládá, posuzuje, zda pro ni lze povolit některou ze zvláštních výjimek vymezených v § 5 zákona o veřejné podpoře. Praxe ukazuje, že nejčastějšími výjimkami jsou výjimky vymezené v § 5 písm. a) a c) zákona o veřejné podpoře. Půjde tedy zpravidla o veřejné podpory vymezené v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře, které mají napomoci hospodářskému rozvoji oblastí s mimořádně nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností, tj. veřejné podpory regionálního charakteru a veřejné podpory, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských aktivit nebo oblastí, pokud nemění podmínky obchodu mezi ČR a členskými státy EU v míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem těchto subjektů. Do kategorie zmíněných výjimek patří především veřejné podpory malému a střednímu podnikání, vědě a výzkumu, veřejné podpory na záchranu a restrukturalizaci společnosti v obtížích, investiční pobídky, prodeje pozemků v průmyslových zónách za symbolickou cenu apod. Pokud ÚOHS dospěje k závěru, že určité opatření zakládá veřejnou podporu vymezenou v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře, která je slučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody, zjednodušeně řečeno, že splňuje podmínky příslušných předpisů práva ES pro oblast veřejné podpory,

⁷⁾ Mám na mysli především konkurenty příjemce veřejné podpory, příp. různé podnikatelské svazy či sdružení spotřebitelů. Není výjimkou, že v případě investičních pobídek u investic, které mohou být ekologicky náročné, nahlíží do spisu i představitelé rozličných ekologických iniciativ.

⁸⁾ Jiné subjekty než účastníci řízení podle současné úpravy správního řízení právní nárok na nahlédnutí do spisu nemají. Mohou ovšem využít postup podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů a požadovat po ÚOHS poskytnutí údajů, které tento zákon poskytnout umožňuje.

⁹⁾ www.compnet.cz.

ČLÁNKY

vydá rozhodnutí, kterým výjimku z obecného zá- kazu veřejné podpory povolí. V rozhodnutí může rovněž stanovit dodatečné podmínky. Tyto záležitosti na druhu veřejné podpory. U regionálních podpor budou nejčastějšími podmínkami zachování investice v příslušném regionu po dobu nejméně 5 let a zachování pracovních míst, na něž byla poskytnuta veřejná podpora po stejnou dobu. Pokud ÚOHS dospěje k závěru, že určitá veřejná podpora předpisům ES nevyhovuje – bude tedy neslučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody –, výjimku nepovolí. Řízení o povolení výjimky je jednoinstanční, tj. s výjimkou případů zastavení řízení nelze proti rozhodnutím v něm vydaným podat rozklad. Přípuštěn je pouze soudní přezkum.

Veřejná podpora je kategorií ekonomicko- právní. Z této skutečnosti vyplývá, že ÚOHS v rámci řízení o povolení výjimky posuzuje řadu faktorů a podkladů přesahujících pouze právní rovinu. Jako názorný příklad lze uvést veřejné podpory na restrukturalizaci společností v obtížích. Tyto je možné povolit pouze za předpokladu, že jsou začleněny do komplexního restrukturalizačního plánu předloženého ze strany účastníka řízení, který bude schopen zajistit dlouhodobou životaschopnost subjektu v obtížích. Rozhodnutí o povolení takové podpory plně leží na bedrech ÚOHS. Ten tedy musí rozhodnout o skutečnosti, zda je předložený restrukturalizační plán životaschopný či nikoliv. Může samozřejmě využít možností stanovených správním řádem a ustanovit k posouzení této otázky znalce. Tento postup lze v zájmu co největší objektivitě jedině doporučit.

Považuji za nutné zdůraznit skutečnost, že rozhodnutí ÚOHS musejí mimo jiné respektovat základní zásady správního řízení vytyčené v § 3 správního řádu. Základní zásady jsou aplikovatelné jak v řízení o povolení výjimky, tak i v řízení o zrušení veřejné podpory. Pokud by ÚOHS tyto

zásady nerespektoval, řízení před ním by byla zatížena vadou způsobující jejich napadnutelnost před správními soudy. Za jednu z nejdůležitějších zásad považuji tzv. zásadu materiální pravdy vymezenou v § 3 odst. 4 správního řádu. Ta stanoví, že rozhodnutí správních orgánů musí vycházet ze spolehlivě zjištěného stavu věci.

Již jsem uvedl, že ÚOHS v rámci řízení o povolení výjimky analyzuje velké množství podkladů. Je tedy především jeho povinností, aby si tyto podklady obstaral. Zákonodárce mu v tomto směru významně pomohl. Podle jeho § 6 odst. 2 totiž ÚOHS může v průběhu řízení o povolení výjimky vyzvat jeho účastníka k potřebné součinnosti, zejména k doplnění údajů potřebných k posouzení „žádosti o povolení výjimky“. Je povinností účastníka řízení tuto součinnost poskytnout, neboť pokud by tak neučinil, ÚOHS řízení o povolení výjimky podle § 6 odst. 4 písm. b) zákona o veřejné podpoře zastaví. Tim by se proces poskytnutí veřejné podpory značně prodloužil, neboť celá procedura by se musela opakovat.

Řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory

Jedná se o řízení upravené v § 10 zákona o veřejné podpoře. Svým charakterem jde o řízení sankční, neboť může být ze strany ÚOHS zahájeno až v momentě, kdy dojde k porušení zákonem o veřejné podpoře předvídaných povinností. Jedná se o povinnost vyčkat s poskytnutím veřejné podpory na právní moc rozhodnutí ÚOHS, povinnost využívat veřejnou podporu v souladu s podmínkami stanovenými v rozhodnutí ÚOHS a v neposlední řadě povinnost poskytovat veřejnou podporu v souladu s rozhodnutím ÚOHS.¹⁰⁾

Řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory je možné zahájit pouze z vlastního podnětu ÚOHS, a to podle § 10 odst. 1 zákona o veřejné podpoře, nejpozději ve lhůtě 10 let od poskytnutí

¹⁰⁾ Viz § 10 odst. 4 písm. a), b), c) zákona o veřejné podpoře.

ČLÁNKY

veřejné podpory. Pojem „poskytnutí veřejné podpory“ není zákonem o veřejné podpoře definován. Je tedy třeba si pomoci výkladem Evropské komise. Ta považuje za moment poskytnutí veřejné podpory okamžik přiznání veřejné podpory jejímu příjemci, nikoliv až její čerpání. Například, pokud je veřejná podpora formou kapitálové injekce schvalována usnesením vlády, je momentem poskytnutí veřejné podpory okamžik přijetí tohoto usnesení.

Řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory je ze strany ÚOHS zahajováno jakmile tento orgán z vlastní monitorovací činnosti či jiného podnětu zjistí, že došlo k porušení výše zmíněných povinností. Účastníkem tohoto řízení je jak poskytovatel či navrhovatel veřejné podpory, tak samotný její příjemce. V rámci zahájeného řízení má ÚOHS možnost požadovat po účastnících řízení veškeré relevantní údaje. Tito účastníci mají podle § 10 odst. 3 zákona o veřejné podpoře povinnost vyžádané údaje ÚOHS poskytnout.

V případě, že ÚOHS v řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory prokáže – samozřejmě na základě spolehlivě zjištěného stavu věci –, že došlo k porušení zmíněných povinností stanovených zákonem o veřejné podpoře, vydá podle § 10 odst. 4 zákona o veřejné podpoře rozhodnutí, kterým uloží poskytovateli nebo navrhovateli veřejné podpory povinnost neprodleně zastavit poskytování veřejné podpory. Zároveň podle § 10 odst. 5 písm. a) a b) ÚOHS vydá – jedná-li se o případy, kdy veřejná podpora byla poskytnuta v rozporu s jeho rozhodnutím, nebo případy, kdy veřejná podpora není příjemcem využívána v souladu s jeho rozhodnutím – rozhodnutí o povinnosti poskytovatele nebo navrhovatele veřejné podpory upravit podmínky poskytování veřejné podpory ve stanovené lhůtě, nebo o povinnosti příjemce odvést veřejnou podporu poskytovateli či navrhovateli ve stanovené lhůtě, a to ode dne, kdy veřejná podpora nebyla poskytnuta v souladu se zákonem o veřejné podpoře. V případech, kdy bude ze strany ÚOHS uložena příjemci veřejné podpory povinnost na-

vrátit poskytnutou veřejnou podporu, má tento podle § 10 odst. 6 zákona o veřejné podpoře zároveň povinnost uhradit poskytovateli či navrhovateli úrok za každý den ode dne, kdy veřejná podpora nebyla poskytnuta či využita v souladu s tímto zákonem, ve výši odpovídající diskontní úrokové sazbě České národní banky zvýšené o 4 procentní body platné vždy v první den příslušného kalendářního čtvrtletí.

Pokud ÚOHS v rámci řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory dospěje k závěru, že určité opatření nezakládá veřejnou podporu či veřejnou podporu zakládá, ale tato je slučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské dohody, vydá podle § 10 odst. 9 zákona o veřejné podpoře rozhodnutí, kterým toto řízení zastaví. Připomínám, že řízení o zrušení poskytnuté veřejné podpory je rovněž řízením jednoinstančním. V jeho rámci vydaná rozhodnutí jsou přezkoumatelná soudem ve lhůtě 10 měsíců od jejich doručení.

4. POSTAVENÍ ADVOKÁTA V ŘÍZENÍCH PODLE ZÁKONA O VEŘEJNÉ PODPĚŘE

Je nepochybné, že oba druhy řízení podle zákona o veřejné podpoře otevírají advokátům další pole působnosti. Podle § 17 odst. 1 správního řádu platí, že účastníci řízení se mohou dát zastupovat mimo jiné advokátem. V případech řízení podle zákona o veřejné podpoře tak advokát může zastupovat poskytovatele či navrhovatele veřejné podpory, jejího příjemce, ale i subjekt, který může být poskytnutím veřejné podpory dotčen. Pozice advokáta se bude odvíjet od pozice subjektu, kterého bude zastupovat.

V případech, kdy advokát bude zastupovat účastníka řízení, má řadu procesních práv. Především může nahlížet do spisu, vyjadřovat se k podkladům řízení, činit doplňující návrhy, navrhopvat doplnění důkazů. Advokát tedy může v řadě případů ÚOHS přesvědčit, že veřejná podpora poskytnutí či přijímaná jeho klientem je slučitelná se závazky ČR vyplývajícími z Evropské

ČLÁNKY

dohody, příp. že jde o opatření, které veřejnou podporu vůbec nezakládá.

Bude-li advokát zastupovat subjekt, který účastníkem uvedených řízení nebude, bude advokátova procesní pozice slabší. To mu ovšem nebrání v podání podnětu ÚOHS, že konkurent jeho klienta získal veřejnou podporu, aniž tato byla posouzena ze strany ÚOHS či využil veřej-

nou podporu v rozporu s ÚOHS vydaným rozhodnutím.

Každopádně jde v případě veřejné podpory o oblast, která bude stále více nabývat na svém významu, především v souvislosti se vstupem ČR do EU, ale i po něm.

Autor je asistentem soudce Nejvyššího soudu.

OPRÁVNĚNOST SPRÁVCE DANĚ K OPAKOVÁNÍ DAŇOVÝCH KONTROL

JUDr. ANTONÍN PROCHÁZKA

Zdravý cévní systém, umožňující nerušený oběh krve, je nezbytnou podmínkou funkce každého organismu. Je tomu tak i u států, kde však cévní systém nahrazuje daňová soustava a krev peníze. Otázka daní je tedy rozhodující pro ekonomiku každého moderního státu. Odpusťte toto úvodní klišé.

Daňový systém nemůže být ustrnulý a musí odpovídat potřebě společnosti. Prudký vývoj dnešních státních společenstev vyžaduje přizpůsobení se daňového systému nově vzniklým situacím. Toto přizpůsobování netkví jen ve změně zákonů, ale – pokud je to ústavně konformní – zvláště v jejich výkladu.

Dosud velmi sporný byl výklad ustanovení § 16 zákona č. 337/1992 Sb. Zavinil to nesprávný a restriktivní výklad nálezu Ústavního soudu č. III. ÚS 86/99 ze dne 4. listopadu 1999 (publ. in: Ústavní soud České republiky, Sběrka nálezu a usnesení, sv. 16, č. 155).

Jeho právní věta, zabývající se otázkou „jiného zásahu orgánu veřejné moci“ byla vyjádřena takto:

„Jestliže správce daně ústním jednáním zahájil u daňového subjektu další daňovou kontrolu a jestliže z vymezení jejího předmětu lze dovodit, že tato v pořadí druhá daňová kontrola se týká stejných otázek, které již předmětem daňové kontroly byly, a jestliže i časové období je iden-

tické s obdobím vymezeném v daňové kontrole předchozí, platí pro finanční orgán § 28 odst. 1 zák. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, a z hlediska běhu druhé daňové kontroly tak existuje *res iudicata* podle § 27 odst. 1 písm. e) citovaného zákona.“

Pro správné umístění funkce „daňové kontroly“ v daňovém systému je třeba tedy nejprve uvážit, že daňová kontrola je úkonem správce daně, není samostatným řízením a je možno ji provést v jakékoli etapě konkrétního daňového řízení. Z důvodu praktičnosti je však vhodné ji zahájit až po uplynutí zdaňovacího období, kterého se daňová kontrola týká. Rovněž tak, je-li daňová kontrola prováděna po uplynutí lhůty uvedené v ust. § 47, není to sice zákonem nikterak vyloučeno, avšak důsledkem je nemožnost případný nále z daňové kontroly doměřit.

Daňová kontrola je tedy úkonem správce daně a jejím cílem je zjistit či prověřit velikost daňového základu, popř. jiné okolnosti rozhodné pro správné stanovení daně. Samotná kontrola není v žádném případě rozhodnutím, je pouze obdobím shromažďování důkazních prostředků a jejich prověřováním a poté, co je řádným způsobem ukončena, zpráva z daňové kontroly projednána a podepsána, je tento soubor poznatků, zpracovaný ve zprávě z daňové kontroly podkladem pro

ČLÁNKY

vydání rozhodnutí v daňovém řízení, tedy pro vydání platebního výměru či dodatečného platebního výměru.

Ze systematiky zákona lze dovodit, že zpráva z daňové kontroly není samostatným rozhodnutím ve věci. Je pouze podkladem pro následné rozhodnutí o výši základu daně a dani, odvolat se lze až proti takovému rozhodnutí, jímž je platební výměr, popř. dodatečný platební výměr. V ustanovení § 46 zákona o správě daní a poplatků je pak přesně uveden postup, jakým způsobem se daňová povinnost vyměřuje, tedy jakým způsobem pouze lze o výši daňové povinnosti rozhodovat.

Doposud byl cit. nálezn III. senátu Ústavního soudu vykládán (nesprávně) tak, že každá provedená daňová kontrola zakládá překážku věci rozhodnuté ve smyslu § 28 odst. 1 zákona č. 337/1998 Sb.

Praxe však nutila finanční orgány fakticky provádět – ve své podstatě – opakované daňové kontroly. Správci daně „obcházejí“ uvedený nálezn a využívají jiných institutů za účelem prověření správnosti výše daňové povinnosti v případech, kdy již u daňového subjektu proběhla daňová kontrola. Jedná se o institut místního šetření (§ 15 daňového řádu), nebo dokonce vytykající řízení (§ 43 daňového řádu), kde jsou práva daňových subjektů omezena, není např. stanovena lhůta pro vrácení dokladů do 30 dnů, pozdržování vrácení nadměrného odpočtu DPH ve státní pokladně, průtahy apod. Další způsob, jak se správci daně vypořádávají s uvedeným náleznem je, že se snaží vymezovat předmět „další“ kontroly nejen zdaňovacím obdobím a označením daně, ale i nějakou další specifikací (např. dokladů od konkrétního dodavatele). To se jeví jako účelové, neboť se v zásadě kontroluje totéž, jenomže v případě první kontroly by bylo vymezení jejího předmětu širší, než v případě kontroly „další“ (v důsledku čehož je ovšem již první kontrolou zahrnuto to, co je kontrolováno později). Daný postup je v rozporu s § 1 odst. 2 a § 2 odst. 2 daňového řádu omezuje správce daně; zjistí-li totiž správce daně, že v průběhu takto vymezené kontroly takové skutečnosti, které by

mohly mít vliv na daňovou povinnost, zúžený rozsah kontroly by mu neumožňoval se jimi zabývat.

„Daňová kontrola“ patří mezi instituty, které jsou zařazeny v části první daňového řádu, v níž se nachází úprava institutů obecných, které najdou uplatnění v různých fázích konkrétního daňového řízení. Jak bylo řečeno výše, daňová kontrola není samostatným řízením, eventuálně samostatnou fází daňového řízení, ale úkonem správce daně (resp. souborem úkonů), a jejím cílem je zjistit či prověřit výši daňového základu, popř. jiné okolnosti rozhodné pro správné stanovení daně. Daňová kontrola je ukončena sepsáním a podepsáním zprávy o daňové kontrole, což je soubor relevantních poznatků, jež z daňové kontroly vyplynuly. Tuto písemnost nelze pokládat za rozhodnutí, neboť na jejím základě nejsou ukládány povinnosti nebo přiznáváno právo ve smyslu § 32 daňového řádu, nýbrž se jedná pouze o podklad pro případné vydání rozhodnutí v daňovém řízení, tj. platebního výměru nebo dodatečného platebního výměru. O tom svědčí i to, že proti zprávě o daňové kontrole nelze samostatně uplatnit opravné prostředky, je pouze možné proti postupu pracovníka správce daně vznášet námítky [§ 16 odst. 4 písm. e), odst. 6 daňového řádu]. Bez významu také není skutečnost, že zjistí-li v průběhu času správce daně, že daňová povinnost má být vyšší, než jak byla původně vyměřena, má povinnost zjištěný rozdíl doměřit dodatečným platebním výměrem; tím se doměřuje pouze onen rozdíl (a také odvoláním napadát lze pouze onen doměřený rozdíl), přičemž předchozí vyměření daně není jejím dodatečným doměřením na překážku (§ 46 odst. 7 daňového řádu); ani v takových případech se nejedná o *res iudicata*.

Ústavní soud ve svém nálezn ze dne 13. 5. 2003, sp. zn. II. ÚS 334/02 dospěl proto k závěru, že provedená daňová kontrola nezakládá překážku věci rozhodnuté ve smyslu § 28 odst. 1 zákona č. 337/1993 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů; správce daně je oprávněn provést „opakovanou“ daňovou kontrolu, tj. kontrolu téže daně za stejné období, kterou již předtím kontroloval, to však za

ČLÁNKY

předpokladu, že se objeví skutečnosti, jež správci daně v době předchozí daňové kontroly nebyly známy a kontrola bude provedena v rozsahu bezprostředně souvisejícím s těmito nově zjištěnými skutečnostmi (§ 2 odst. 2, § 16 odst. 1 věta druhá cit. zákona).

Opakovanost daňové kontroly je tedy podmíněna dvěma závažnými kautelami:

- a) zjištěním nových skutečností
- b) jejím omezením na rozsah těchto nových skutečností.

ad a) zde se bude jednat o skutečnosti, které v době provádění první kontroly neměl daňový orgán k dispozici a které by mohly mít vliv na správné ustanovení daňové povinnosti. Nové a dříve neznámé skutečnosti, rozhodné pro vyměření daně, mohou souviset např. s kontrolou jiných daňových subjektů, navazujících na činnost kontrolovaného.

ad b) rozsah kontroly musí být omezen pouze na zjištěné nové skutečnosti, a musí se projevit i ve výsledné kontrolní zprávě a v dodatečném platebním výměru.

Pro vyloučení svévolného jednání správce daní v opakovanosti daňové kontroly musí být daňovému subjektu sdělen její důvod a cíl, a to

zcela konkrétně tak, aby i nový subjekt měl možnost kontroly postupu správce daně.

Nutno si ale uvědomit, že již sama možnost opakované daňové kontroly může způsobit určitý stav právní nejistoty na straně daňového subjektu a na straně správce daně vyvolat možnost šikany.

Při dodržení hlediska správného a úplného zjištění daňového základu je proto třeba udržovat stav rovnováhy mezi zájmy státu a zájmy daňových subjektů.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. května 2003, sp. zn. II. ÚS 334/02 není v rozporu s citovaným nálezem Ústavního soudu ze dne 4. 11. 1999, sp. zn. III. ÚS 86/99, neboť i posléze citované rozhodnutí nikterak nevylučuje možnost „opakované“ daňové kontroly, pokud je zaměřena na nové skutečnosti, než které byly předmětem kontroly původní. O těchto možnostech tento nálezh nehovoří.

Jsem přesvědčen o tom, že vysvětlující výklad Ústavního soudu upevňuje právní postavení obou subjektů daňového řízení a zvláště u správce daně odstraňuje nutnost dosavadních improvizací.

Autor je emeritním soudcem Ústavního soudu.

ÚVAHA O PROCESU VYTVÁŘENÍ SMLUV A JEJICH VZNIKU

BORIS VRŠINSKÝ

Tento článek se zabývá, dle mého názoru, spornou a nejasnou problematikou týkající se procesu utváření a především okamžiku vzniku smlouvy v občanském právu.

Právní teorie i praxe shodně označují za okamžik vzniku smlouvy shodný projev vůle smluvních stran. Podle teorie jsou smlouvy děleny na konsensuální, u nichž je jejich vznik v souladu s výše uvedeným, a reálné, k jejichž vzniku je zapotřebí kromě smluvního konsensu i další právní

skutečnosti – poskytnutí věci. Toto pojetí není zcela srozumitelné a není z něj možno dovodit, kdy k samotnému vzniku smlouvy, neboli ke vzniku právních účinků vyplývajících ze smlouvy, dochází. Prakticky nastane v naprosté většině případů ono předání věci časově až po okamžiku konsensu smluvních stran. To by mohlo vést k mylné představě, že reálná smlouva vzniká, a tudíž se stává účinnou a závaznou pro obě strany, až samotným předáním věci.

ČLÁNKY

To by pak znamenalo, že jakékoli skutečnosti před tímto okamžikem nevyplyvají z uzavřené smlouvy, ale z jakéhosi předběžného ujednání smluvních stran, tj. z jiné „smlouvy“. Tak by bylo zapotřebí pro uzavření jedné reálné smlouvy minimálně jedné další smlouvy. Otázkou zůstává, zda lze předběžné ujednání považovat za smlouvu konsensuální, byť jde o výslednou smlouvu reálnou, a co je právním důvodem vzniku tohoto ujednání. Bylo-li by potřeba k uzavření reálné smlouvy ještě další smlouvy, celý proces uzavírání smluv by se teoreticky velmi zkomplikoval. K záležitosti týkající se „předběžného ujednání“ se vrátíme později.

Teorie výslovně nevypočítává, které smlouvy jsou konsensuální a které jsou reálné, přičemž jejich rozlišování není snadné. Příkladem takového nesnadného dělení může být darovací smlouva podle § 628 občanského zákoníku, která může být svou povahou jak konsensuální, tak reálná. Zaměříme se nyní na vybrané jednotlivé smluvní typy obsažené v občanském zákoníku.

Podle § 588 občanského zákoníku vznikne z kupní smlouvy prodávajícímu povinnost předmět koupě odevzdat kupujícímu a kupujícímu vznikne povinnost předmět koupě převzít a zaplatit za něj prodávajícímu dohodnutou kupní cenu. Kupní smlouva vzniká dvoustranným právním úkonem, kterým je založen závazkový vztah mezi prodávajícím a kupujícím. Ke vzniku smlouvy zákon vyžaduje, aby se účastníci dohodli na předmětu koupě a na kupní ceně. Bez těchto tzv. podstatných náležitostí kupní smlouva nevznikne. Protože zákon nepředepisuje ke vzniku smlouvy jiný úkon než „pouhé“ náležité projevy vůle obou stran uzavřít smlouvu, dojde k uzavření již okamžikem konsensu, tudíž smlouvu považujeme za konsensuální. Jinými slovy – smlouva je účinná (působí své právní následky) od okamžiku, kdy došlo ke shodnému projevu vůle obou smluvních stran ohledně předmětu koupě a kupní ceny, případně dalších ujednání upravujících jejich práva a povinnosti (např. doba a místo plnění, předkupní právo apod.).

Co se týče směnné smlouvy obsažené v § 611 občanského zákoníku, je zde situace obdobná

jako u smlouvy kupní. Sám zákon stanoví, že ustanovení o kupní smlouvě se přiměřeně použijí i na smlouvu, podle které si smluvní strany směňují věc za věc. Směnnou smlouvou se strany zavazují, že si vzájemně odevzdají věci určené ve smlouvě a umožní si vzájemně nabýt vlastnické právo k těmto věcem. Tzv. podstatnými náležitostmi této smlouvy jsou dostatečné určení věci, které mají být předmětem výměny, a vyjádření vůle stran, že má dojít k převodu vlastnického práva k těmto věcem. Z textu zákona plyne, že smlouva je konsensuální, neboť vzniká již setkáním shodných projevů vůle smluvních stran ohledně tzv. podstatných náležitostí, aniž by bylo zapotřebí jiného úkonu – předání věci. Smluvní strany se smlouvou teprve zavazují, že si někdy (dříve či později) v budoucnu podle smlouvy věci předají.

Specifickou povahu z hlediska našeho zájmu má smlouva darovací, o které pojednává § 628 a násl. občanského zákoníku. Touto smlouvou dárce něco bezplatně přenechává, nebo slibuje obdarovanému, a ten dar nebo slib přijímá. Forma smlouvy se liší podle toho, zda je předmětem darování věc movitá nebo nemovitá. Docházeli k darování nemovitosti, předepisuje zákon pro smlouvu písemnou formu. Písemná darovací smlouva pak je právním důvodem pro zápis změny vlastníka nemovitosti do katastru nemovitostí, jenž je právním způsobem vzniku závazkového právního vztahu. Až samotným zápisem (v tomto případě formou vkladu) působí darovací smlouva, jejímž předmětem je věc nemovitá, smluvními stranami zamýšlené právní účinky. Je-li předmětem smlouvy věc movitá, mohou nastat dva případy. Pokud dochází k předání věci dárce a k jejímu převzetí obdarovaným při uzavření smlouvy, nevyžaduje se písemná forma a smlouva zde má povahu smlouvy reálné. V této souvislosti bych rád připomněl, že v praxi nedojde vždy k předání a převzetí přesně v době, kdy budou projeveny patřičné projevy vůle smluvních stran. Bude tomu například v dále popsaném případě. Osoba A a osoba B sedí v místnosti v bytu osobě B. Osoba A (dárce) řekne osobě B (obdarova-

ČLÁNKY

nému): „Daruji ti svou knihu X, kterou jsem přinesl a nyní leží ve vedlejší místnosti na stole.“ Osoba B s tímto projeví souhlas kývnutím a poděkováním. Od tohoto okamžiku se obě strany mohou oprávněně domnívat, že došlo ke vzniku darovací smlouvy, a tudíž se obdarovaný stal vlastníkem výše zmíněné knihy X. Po několika minutách hovoru osoba A vstane, z vedlejší místnosti vezme ze stolu knihu X a hodlá s ní odejít. Obdarovaná osoba B se ohradí, že k tomu nemá právo, neboť na základě uzavřené darovací smlouvy osoba A pozbyla své vlastnické právo k dané knize. Může osoba A argumentovat tím, že smlouva nevznikla, neboť nedošlo k převzetí věci dárce při darování? A že by tudíž smlouva v tomto případě musela být uzavřena v písemné formě? Domnívám se, že nikoli. Znění § 628 odst. 2 občanského zákoníku však hovoří jednoznačně: nedojde-li k odevzdání a převzetí movité věci při darování, musí být darovací smlouva písemná. V životě dochází k mnoha podobným situacím, které jsou podle mého názoru ne snadno řešitelné, máme-li určit přesně okamžik vzniku smlouvy, a tedy dobu, od kdy smlouva zavazuje smluvní strany. Kdybychom považovali všechny smlouvy za konsensuální, tento problém by odpadl, neboť by každá smlouva působila své účinky již konsensem projevených vůlí stran, pokud by nebylo stanoveno jinak. Odchýlit se od tohoto pravidla by bylo možné buď dohodou stran, nebo stanovili by tak zákon (např. by vyžadoval navíc konstitutivní rozhodnutí státního orgánu). Druhý případ uzavření darovací smlouvy s předmětem, jímž je movitá věc, je situace, kdy k předání a převzetí daru nedojde přímo při darování. Pro tento případ, který nečiní výrazné potíže, předepisuje zákon smlouvu v písemné formě a právní účinky smlouvy váže na shodně projevené vůle obou smluvních stran. Zde se jedná o konsensuální smlouvu, předání daru obdarovanému bude až realizací práv a povinností z již vzniklé smlouvy.

Nyní se zaměříme krátce na smlouvu o úschově. Podle § 747 občanského zákoníku touto smlouvou vznikne složiteli právo, aby schovatel movitou věc od něj do úschovy převzal a převza-

tou věc řádně opatroval. Podstatnými náležitostmi je vedle označení smluvních stran určení předmětu úschovy a vyjádření závazku schovatele jej opatrovat. Výkladem § 747 odst. 1 občanského zákoníku docházíme k názoru, že smlouva o úschově má povahu reálné smlouvy, dojde-li k předání věci do úschovy v okamžiku shodného, byť i nevýslovného – konkludentně učiněného, projevu vůle obou smluvních stran. K takovému uzavření může dojít např. uložením věci v uzamykatelné skříňce na nádraží či v obchodě. Jiným případem je uzavření smlouvy o úschově konsensuálního typu, která je obdobná níže popsané smlouvě o výpůjčce. Smlouva o úschově je především uzavírána ve prospěch složitela, ovšem nemůžeme vyloučit, že strany tuto smlouvu uzavřou při oboustranném zájmu (např. úschova luxusního automobilu složitel v garáži schovatele, který tento vůz chce využít k prezentaci „svého“ majetku před třetí osobou apod.). O této problematice bude více zmíněno níže v souvislosti se smlouvou o výpůjčce.

Další pojmenovanou smlouvou, která je pro naši problematiku zajímavá, je smlouva o půjčce. Občanský zákoník v § 657 stanoví, že smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Pro posouzení, zda se jedná o smlouvu konsensuální nebo reálnou, je nutno vyložit, co zákonodárce míní slovem „přenechává“. Výkladem docházíme k závěru, že přenechání nastává v době, kdy smlouva právě vzniká, resp. právě vznikla. Zákon ovšem přímo neřeší, zda k tomuto vzniku dochází shodným projevem vůle smluvních stran, nebo až v okamžiku předání věci, jež má být předmětem půjčky. Přenechat tudíž podle mého názoru může věřitel dlužníkovi i věc, aniž by došlo k přímému předání. Bude tomu podobně jako v případě darování knihy, který byl popsán výše. Osoba A a osoba B se dohodnou, že osoba A (věřitel) půjčí osobě B (dlužníkovi) 10 000 Kč, které leží ve vedlejší místnosti na stole. Obě smluvní strany tedy projeví souhlasné vůli být smlouvou vázány. Podobně jako ve

ČLÁNKY

výše uvedeném případě darovací smlouvy zde osoba A peníze ze stolu vezme a hodlá s nimi odejít. Může tak učinit, protože k uzavření smlouvy nedošlo, neboť se neuskutečnilo převzetí věci, nebo svým jednáním věřitel poruší svou povinnost z již vzniklé smlouvy o půjčce? Pokud by byla smlouva o půjčce považována striktně za reálnou, museli bychom se přiklonit k první variantě. Zastávám ovšem opačný názor. Smlouva o půjčce platně vznikla a strany jsou jí vázány již od okamžiku – v našem případě – ústní dohody o jejím obsahu. Pro lepší srozumitelnost by bylo vhodnější použití zákonodárcem v § 657 občanského zákoníku slov „se zavazuje přenechat“ místo „přenechává“.

Poslední pojmenovanou smlouvou podle občanského zákoníku, kterou zmíníme v souvislosti s problematikou vzniku smluv, je smlouva o výpůjčce. O té se občanský zákoník zmiňuje v § 659 a násl. Podle něj vznikne vypůjčitelovi právo věc po dohodnutou dobu bezplatně užívat. A dále je podle § 660 vypůjčitel povinen předat vypůjčitelovi věc ve stavu způsobilém k řádnému užívání. Teorie tuto smlouvu označuje za typicky reálnou, tudíž že k jejímu vzniku je zapotřebí předání věci. Domnívám se však, že není možné, aby vznik smlouvy nastal až předáním věci, neboť pak by se stala neřešitelnou následující situace. Osoba A se dohodne s osobou B, že druhý den osoba B půjčí osobě A pro její cestu do nemocnice a zpět svůj automobil značky X. V tomto případě půjde o smlouvu o výpůjčce. Samotný vznik smlouvy podle právní teorie nastane okamžikem předání věci, neboli předáním automobilu, resp. klíčů a příslušných dokladů. Druhý den si přijde osoba A vyzvednout automobil, ale osoba B předání odmítne (např. automobil potřebuje sama), neboť se necítí být vázána žádnou smlouvou, neboť smlouva o výpůjčce jako smlouva reálná ještě nevznikla. V tomto případě nešlo ani o smlouvu o smlouvě budoucí, neboť nebylo možno osobu B žalovat pro porušení smlouvy o výpůjčce, ale pro porušení jakéhosi předběžného ujednání. Jakou závaznost (zda vůbec nějakou) má takové „předběžné ujednání“ a jaký charakter má? Jde

v tomto případě o nepojmenovanou smlouvu? Je možné „obejít“ zákon sjednáním inominátní smlouvy, která založí stranám stejná práva a povinnosti jako smlouva o výpůjčce, ovšem její vznik (účinnost) si smluvní strany určí tak, že nastane již při jejich shodném projevu vůle? „Pro“ hovoří § 51 občanského zákoníku, který stanoví, že účastníci mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště upravena; smlouva však nesmí odporovat obsahu nebo účelu tohoto zákona. Naopak „proti“ se vyjadřuje § 39 téhož zákona, který uvádí, že neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům. Jednoznačnou odpověď na položenou otázku nelze poskytnout. Domnívám se však, že, byť s velkým respektem k zákonu, má být v odvětví občanského práva, kde převažují dispozitivní normy, zajištěna co největší smluvní volnost stran.

Chápeme-li uzavření smlouvy jako déletrvající proces, nikoli jako časový okamžik, musíme z důvodu právní jistoty určit nějakým způsobem, od kdy smlouva působí své právní účinky. Ze samotné podstaty smluv plyne, že smlouva musí působit své právní účinky (byť jen některé, např. podle zásady *pacta sunt servanda* nemožnost jednostranných změn v obsahu smlouvy) od okamžiku jejího uzavření.

Podle mého názoru vzniká každá smlouva okamžikem shodného projevu vůle a v případě tzv. reálných smluv předáním věci dochází jen k realizaci práv a povinností na základě smlouvy. Jak u kupní smlouvy je jednou z povinností prodávajícího předat předmět koupě kupujícímu, tak u smlouvy o výpůjčce je povinen vypůjčitel předat věc vypůjčitelovi.

Autor je studentem 3. ročníku na Právnické fakultě UK v Praze.

Použitá literatura:

- Knappová, Marta – Švestka, Jiří: Občanské právo hmotné, svazek I. (druhé vydání), CODEX, Praha 1997.
 Knappová, Marta – Švestka, Jiří: Občanské právo hmotné, svazek I. (třetí vydání), ASPI, Praha 2002.
 Knappová, Marta – Švestka, Jiří: Občanské právo hmotné, svazek II. (třetí vydání), ASPI, Praha 2002.

1) INFORMACE O SCHŮZI PŘEDSTAVENSTVA ČAK, KONANÉ VE DNECH 9. – 10. 6. 2003

Schůze byla zahájena projednáváním pozastavení výkonu advokacie podle ust. § 9a ZA. Pokračovala pak jako vždy kontrolou zápisu z minulé schůze představenstva.

Nástin koncepce Bulletinu advokacie pro období do 4. sněmu advokacie patřil k nejdůležitějším bodům programu schůze. Ve stručném komentáři k materiálu JUDr. Balík a šéfredaktor BA JUDr. Mandák konstatovali, že je snahou redakční rady, aby byl Bulletin advokacie stále více především advokátním časopisem s advokátními tématy. Po diskusi představenstvo **schválilo koncepci Bulletinu advokacie pro období do 4. sněmu.**

JUDr. Balík informoval představenstvo o stavu příprav **novely zákona o boji proti praní špinavých peněz** a související **novely zákona o advokacii**, zejména o jednáních s FAÚ MF ČR. V této souvislosti upozornil na zásadní stanovisko Pařížské advokátní komory k této problematice. Jednání v této věci i nadále probíhají. Představenstvo uložilo předsedovi ČAK dát advokátní i neadvokátní veřejnosti na vědomí záporné stanovisko ČAK vůči připravované novelizaci příslušného zákona, který by měl zakotvit zákonnou oznamovací povinnost advokátů.

Představenstvo následně jednalo o organizační přípravě a programu **společného zasedání představenstev ČAK a SAK** a konání této společné schůze schválilo.

O stavu příprav nové právní úpravy **předpisů insolvenčního práva** informoval JUDr. Papež a jeho informaci doplnil JUDr. Vodička. Představenstvo ČAK rozhodlo po diskusi o tom, že se bude i nadále iniciativně podílet na přípravě těchto zákonů, včetně přípravy vlastních návrhů.

JUDr. Krym a JUDr. Mikš, kteří byli na schůzi představenstva přítomni, informovali o **schůzích KK ČAK a KR ČAK**; jejich informaci vzalo představenstvo na vědomí.

Na programu schůze pak bylo projednávání **návrhů stavovského předpisu**, který souvisí se zamýšlenou úpravou ověřování podpisů advokátů, **usnesení o zápočtu praxe advokátních koncipientů** a náměty členů představenstva, složení odvolacích senátů, termíny advokátních zkoušek, příspěvky na ohodnocení odborných prací studentů PF MU Brno aj.

*JUDr. Martin Vychopeň,
člen představenstva ČAK*

2) BULLETIN ADVOKACIE – NÁSTIN KONCEPCE PRO OBDOBÍ DO 4. SNĚMU

(přijato představenstvem ČAK na schůzi dne 10. 6. 2003)

I. ÚVOD

Bulletin advokacie je v současné době právnickým časopisem s největším nákladem, pravidelně bezplatně distribuovaným každému advokátovi a advokátnímu koncipientovi a dostupným – pokud jde o aktuální čísla – též na webových

stránkách. Bulletin advokacie byl opakovaně (dosud celkem pětkrát) oceňován v anketě Karlovarských právnických dnů jako nejlepší právnícký časopis v České republice.

Struktura časopisu odpovídá tradičnímu pojetí rubrik tak, jak byly nastaveny např. již v časopise Právník v letech 1861 – 1948. Odpovídá též

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

v podstatě současné struktuře většiny zahraničních advokátních časopisů.

Představenstvo České advokátní komory se koncepcí Bulletinu advokacie zabývalo naposledy v roce 2001, opakované zamyšlení nad koncepcí časopisu plyne z úkolů uložených sněmem, priorit představenstva pro rok 2003 i zájmem čtenářské obce v souvislosti s informační politikou Komory.

II. VÝVOJ OD ROKU 2001

II.1. Bulletin advokacie prošel od roku 2001 postupnými změnami, reflektujícími vesměs návrhy změny koncepce z roku 2001. Při použití metody nedeklarované změny tak oproti r. 2001 časopis:

a) zavedl s periodicitou 1x čtvrtletně úvodník obsahující aktuální informace o hlavních otázkách souvisejících s prioritami advokacie,

b) zařazuje materiály ze seminářů či konferencí pořádaných ČAK i Komorou alespoň spoluorganizovaných k tématům advokacie, reformy justice apod. (správci konkurzních podstat, obchodní rejstřík, protokol z veřejného slyšení v Senátu),

c) přináší články a referáty z oblasti advokacie a advokátního práva.

Lze tedy shrnout, že je zde dostupná tendence profilovat Bulletin advokacie více jako časopis advokátský.

II.2. Bulletin advokacie změnil formát, přibývá obrazových příloh. Periodicita Bulletinu je de facto 10x ročně, kromě toho vycházejí monoteematické sborníky v původním formátu (naposledy Předpisy o advokacii v květnu 2003).

II.3. Prohloubila se spolupráce s vedením odborů kanceláře Komory. Při výběru příspěvků je částečně rozlišováno z hlediska aktuálnosti, které informace jsou natolik aktuální, aby byly určeny toliko na webové stránky a které jsou trvalejšího rázu. Stabilizovala se i spolupráce mezi redakcí Bulletinu a internetovou radou.

III. NÁMĚTY DO BUDOUCNA

Bulletin advokacie by měl pokračovat v nastoupeném trendu a propracovat následující oblasti:

a) zavedení přeloženého obsahu (angl., něm.) vedle obsahu českého, který bude požadován po autorech odborných článků,

b) zavedení cizojazyčných (angl. a něm.) resumé odborných článků; resumé by mělo odpovídat shrnutí článku v českém jazyce,

c) zařazování stručných výňatků v českém jazyce v rozsahu 3–4 normostrany z příspěvků, jež by byly uveřejněny na webových stránkách v jazyce originálu (fr., angl., něm.). Tím by bylo zlevněno vydávání některých důležitých referátů, obstaraných na mezinárodních konferencích,

d) upozornění autorů na možnost redakčního či vyžádaného krácení příspěvků „učebnicového typu“ s odkazem na plné znění na webových stránkách. Honorář by byl vyplácen pouze za text v tištěném Bulletinu advokacie,

e) uvážit zvýšení počtu výtisků na 11 čísel ročně s jediným dvojitým číslem 6–7,

f) zavedení dalších více či méně pravidelných rubrik z jednotlivých odborů (mezinárodní, legislativa, výchova atd.) s přenesením odpovědnosti za náplň jednotlivých rubrik v přiměřeném rozsahu na stále spolupracovníky Bulletinu advokacie z řad zaměstnanců ČAK,

g) prohloubení spolupráce se zahraničními advokátskými časopisy, umožňující snazší přetištění či recenze článků s aktuálními advokátskými tématy,

h) fakultativní zavedení komentářů k judikatuře zpracovaných buďto tím, kdo judikát zaslal redakci, nebo redakci vyzvaným odborníkem. Rozšířit publikaci též problematických rozhodnutí soudů všech instancí.

IV. DALŠÍ POSTUP

Představenstvo ČAK není redakční radou Bulletinu advokacie, je však do jisté míry statistické

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

kým vzorkem čtenářů Bulletinu. Za předpokladu, že bude s náměty do budoucna (III.) i s celým tímto nástinem koncepce vysloven souhlas, bude na redakci a redakční radě, aby přijatou koncepci uvedly v život. Pokud jde o složení redakční rady, je možné vzít stávající redakční radu za základ i pro další období, rozšíření o 4 až 5 členů podle volby ad hoc je možno provést kdykoliv v průběhu vymezeného období.

S ohledem na uvedené skutečnosti představenstvo ČAK přijalo toto usnesení na schůzi dne 10. 6. 2003:

Představenstvo

1) schvaluje koncepci Bulletinu advokacie pro období do 4. sněmu popsanou v materiálu „Bulletin advokacie“ – nástin koncepce pro období do 4. sněmu“,

2) vyslovuje souhlas se stávajícím personálním složením redakční rady a redakce Bulletinu advokacie,

3) ukládá dr. Balíkovi informovat členy redakční rady o přijatém usnesení (body 1, 2) a zajistit uvedení námětů popsanych v čl. III. písm. a – h) nástinu koncepce pro období do 4. sněmu do praxe.

3) STANOVISKO PŘEDSTAVENSTVA ČAK VE VĚCI ZPROŠTĚNÍ POVINNÉ MLČENLIVOSTI ADVOKÁTA LIKVIDÁTOREM SPOLEČNOSTI

Dopisem z 21. 5. 2003 požádal advokát mj. o následující stanovisko ČAK:

Žádám o sdělení stanoviska České advokátní komory, zda je likvidátor společnosti oprávněn zprostit advokáta povinnosti mlčenlivosti, když z legálního vymezení působnosti a pravomoci likvidátora provedeného ust. § 70 odst. 3 ve spojitosti s ust. § 72 odst. 1 obchodního zákoníku vyplývá, že ten je oprávněn činit toliko úkony směřující k likvidaci společnosti. Pokud by bylo možno dojít k právnímu závěru, že likvidátorovi svědčí oprávnění zprostit advokáta povinnosti mlčenlivosti, pak prosím o sdělení stanoviska, zda je likvidátor společnosti povinen rozsah zproštění mlčenlivosti vůči advokátovi vymežit tak, aby bylo zřejmé, že zproštění povinnosti mlčenlivosti se týká záležitostí souvisejících s likvidací společnosti.

Představenstvo ČAK ve smyslu § 7 odst. 1 písm. f) organizačního řádu ČAK na schůzi konané dne 10. června 2003 zaujalo toto stanovisko:

Ustanovení § 70 odst. 3 a § 72 odst. 1 obchodního zákoníku jednoznačně vymezuje rozsah působnosti likvidátora v tom směru, že je oprávněn jen k těm právním úkonům, které ve svých důsledcích směřují k likvidaci společnosti a které souvisejí s ukončením již uzavřených a nevyřízených obchodních vztahů. Proto likvidátor nemůže advokáta zprostit povinnosti mlčenlivosti, neboť zproštění mlčenlivosti není takovým úkonem, který vymezují shora uvedená ustanovení obchodního zákoníku.

Advokáta proto může zprostit mlčenlivosti jen statutární orgán společnosti, který i po vyhlášení likvidace stále existuje.

4) ZAHRANIČNÍ ČASOPISY V KNIHOVNĚ ČAK

Alkoholismus a drogové závislosti

Antitrust Reports

Anwaltsblatt

BRAK Mitteilungen

Bulletin slovenskej advokácie

Commercial Laws of Europe

Common Market Law Reports

Duševné vlastníctvo

European Commercial Cases

European Current Law

European Human Right Rep.

Human right information bull.

International Business Lawyer

International Legal Practitioner

International Litigation Procedure

Journal du droit international

Journal of Business Law

Juriste International

Justičná revue

Neue Justiz

Neue juristische Wochenschrift

Odvetnik

Otrosi

Österreichisches Anwaltsblatt

Palestra

Podnikateľ a právo

Právny obzor

Rabels Zetschrift für ausländisches und int. Privatrecht

Revue internationale de droit comparé

Revue critique de droit int. privé

Strafverteidiger

Zbierka rozhodnutí a stanovisk

Zbierka zákonov

Časopisy jsou volně k nahlédnutí v knihovně Komory.

5) WWW.CAK.CZ

V minulém čísle Bulletinu advokacie jste našli vložený anketní lístek s otázkami na to, **jakým způsobem používáte při své práci počítač**. Anketní lístek je k dispozici ke stažení také na internetových stránkách ČAK. Vyplněním anketního lístku pomůžete při tvorbě internetových stránek ČAK a při rozhodování o způsobu distribuce informací od nás k vám a naopak. Anketní lístky zašlete **do konce října** na adresu ČAK nebo e-mailem na adresu: sekr@cak.cz.

Opětovně informujeme o tom, že u regionálních představitelů jsou k dispozici CD se seznamem advokátů s vyhledáváním podle jména nebo sídla kanceláře za částku 50 Kč.

JUDr. Daniela Kovářová

Z K Á R N Ě P R A X E

Jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže předá klientovi podání, aniž by ho jasně poučil o lhůtě, ve které je nutno podání odeslat nebo doručit.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl dne 18. 1. 2002 v kárné věci K 13/02, že kárně obviněný JUDr. P. S. je vinen,

že dne 12. 12. 2000 převzal právní zastoupení N. P. ve věci určení neplatnosti dohody o skončení pracovního poměru, dle níž měl jeho klientce skončit pracovní poměr dne 4. 12. 2000 a poté, co vypracoval žalobu adresovanou OS pro Prahu 1, tuto své klientce předal s pokynem odeslat ji k tomuto soudu, aniž by ji včas poskytl vysvětlení o délce lhůty k podání žaloby ve smyslu § 64 zákoníku práce, v důsledku čehož byla žaloba doručena soudu po uplynutí lhůty a rozsudkem OS pro Prahu 1 ze dne 16. 7. 2001, č. j. 27 C 17/2001 zamítnuta.

Tedy při výkonu advokacie nepostupoval svědomitě, neboť své klientce neposkytl vysvětlení, čímž porušil ustanovení § 16 odst. 2, § 17 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění v spojení s článkem 9, odst. 1 Pravidel profesionální etiky advokátů ČR a dopustil se tak kárného provinění.

Za to mu kárný senát uložil kárné opatření podle § 32 odst. 3 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění, a sice pokutu ve výši 10 000,- Kč, a zároveň uložil nahradit náklady kárného řízení ve výši 3 000,- Kč.

Z o d ů v o d n ě n í :

Kárný senát na základě uskutečněného jednání a důkazů v něm provedených učinil následující skutková zjištění a právní posouzení věci.

Z obsahu stížnostního spisu a z výpovědi kárně obviněného bylo zjištěno, že se dne 12. 12. 2000 na kárně obviněného obrátila stěžovatelka, která ho navštívila v advokátní kanceláři spolu se svou matkou. Požadovala poskytnutí právní služby, sepsání žaloby na určení neplatnosti dohody o skončení pracovního poměru. Stěžovatelkou poskytnuté informace byly pro podání žaloby neúplné, proto se kárně obviněný se stěžovatelkou dohodl, že budou z její strany doplněny.

Dne 12. 12. 2000 rovněž převzal kárně obviněný zmocnění k zastupování klientky a zálohu ve výši 3 000,- Kč.

Pro doplnění informací, nezbytných ke zpracování žaloby, zpracoval kárně obviněný žalobu dne 29. 1. 2001 a stěžovatelka si ji vyzvedla v advokátní kanceláři. Poté klientka požadovala doplnění žalobního návrhu a po jejím dopracování do definitivní podoby si ji osobně vyzvedla s tím, že žalobu zašle soudu sama. Zda byla klientka ze strany kárně obviněného či zaměstnance advokátní kanceláře řádně poučena

o lhůtě, v níž je nezbytné žalobu podat, si kárně obviněný neuvědomuje, je však přesvědčen, že byla poučena o nezbytnosti žalobu odeslat okamžitě. Současně s žalobním návrhem převzala stěžovatelka rovněž vyúčtování poskytnuté právní služby a doklad na převzetí úhrady.

Kárně obviněný uvedl, že k vyškrtnutí jeho jména jako právního zástupce ze žaloby nedošlo, neboť se domníval, že se na něho klientka obrátí v dalším zastupování. Další vyrozumění od soudu neobdržel, od soudu obdržel až zamítnutí žaloby.

V průběhu ústního jednání kárně obviněný připustil, že se jednalo o nestandardní záležitost při poskytování právních služeb, neboť klientkou byla dcera jeho známé, a v tomto případě nedošlo k písemnému ujednání o rozsahu poskytování právních služeb tak, jak je to v jiných případech obvyklé. Tento nestandardní postup vedl k určitým nedorozuměním a v důsledku toho nebyl žalobní návrh odeslán včas.

Kárný senát na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že kárná žaloba byla na kárně obviněného podána důvodně.

Kárný senát se ztotožňuje s právní kvalifikací porušení povinností kárně obviněného obsažené

Z KÁRNÉ PRAXE

v kárné žalobě a spatřuje též porušení povinnosti advokáta podle § 17 zákona o advokacii.

Při úvaze o druhu a výši uloženého kárného opatření kárný senát vzal v úvahu, že se kárně obviněný na jedné straně dopustil závažného pochybení svým nezodpovědným přístupem, na straně druhé pak přihlédl ke skutečnosti, že kárně obviněný uznal své pochybení, kterého se dopustil

především tím, že písemnou formou nedohodl rozsah poskytování právních služeb a následující okolnosti, které vedly k nesprávnému postupu ze strany klientky. Za přiměřené postižení kárně obviněného pak považoval kárný senát uložení pokuty ve výši 10 000,- Kč.

*Připravil JUDr. Jan Syka,
vedoucí odboru předsedy kárné komise ČAK*

ODPOVĚDI NA DOTAZY

ODPOVĚDI ČAK NA DOTAZY VE VĚCI
POVINNÉ MLČENLIVOSTI ADVOKÁTA1) SVĚDECKÝ VÝSLECH ADVOKÁTA
V DĚDICKÉM SPORU

Dotaz: Ve složitém dědickém sporu zastupují manželku a syna zůstavitele, protistranou je jeho dcera z předchozí manželství. V průběhu řízení vyšlo najevo, že ještě za života zůstavitele byly v jednom období spory mezi ním a jeho manželkou, tedy mojí nynější klientkou. Zastupoval jej tehdy jeden náš kolega a moje klientka je přesvědčena, že jeho služby zprostředkovala zůstaviteli jeho dcera, tedy dnešní naše protistrana, protože se jejich rodiny znají.

Nyní se v aktuálním sporu domáhá protistrana toho, aby tento náš kolega byl vyslechnut jako svědek. Protože moji klienti mají vážné pochybnosti o pravém smyslu jeho svědectví, uvedli soudy, že nesouhlasí s jeho výslechem a nezba-

vují jej jako dědicové zůstavitele a zároveň advokátova někdejšího klienta povinnosti mlčenlivosti. Soud tedy uvedl, že odmítá advokáta v pozici svědka za tohoto stavu vyslechnout.

Protistrana pak opakovala svůj důkazní návrh s tím, že uvedený advokát nebude svědčit o aspektech svého zastupování, ale že bude hovořit o věcech rodinných a jiných, protože byl také přítelem zůstavitele. Moji klienti vědí nejlépe o tom, že to není pravda a o to více brojí proti možnosti takového výsledku. Namítají, že advokát byl se zůstavitelem v kontaktu jen krátký čas jako jeho právní zástupce a že vůbec nelze odlišit, co se snad mohl dozvědět při poskytování právní pomoci a o čem by mohl hovořit tak, že se to dozvěděl jakoby mimo rámec svého zastupování. Soud je rovněž v rozpacích a uvažuje nyní o tom, že se zeptá našeho kolegy jako svědka,

ODPOVĚDI NA DOTAZY

zda má o čem svědčit a podle toho se pak procesně zachová.

Zajímalo by mne, zda se s takovým problémem Komora už někdy setkala a zda mi není možno poradit v tom, jak celou věc řešit.

Odpověď: Ve všech případech, kdy má být advokát vyslechnut jako svědek, je třeba především znát přesně obsah a rozsah jeho potenciální svědecké výpovědi. To proto, že ve smyslu § 21 odst. 1 zák. o advokacii je advokát povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dověděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, nikoliv však mimo tento rámec. Pokud by se o takové skutečnosti nejednalo, platí zde obecná a pořádkovými předpisy soudu vynutitelná povinnost svědčit.

K tomu, zda pro případ svědecké výpovědi advokáta je třeba souhlasu právních nástupců jeho zemřelého klienta, je tedy nezbytné, aby ten, kdo jeho svědecký výslech navrhuje, zcela přesně obsahově vymezil skutečnosti, o nichž má být advokát vyslechnut. Sdělení obsahu navrhovaného svědectví je ostatně obecnou povinností každého účastníka řízení, který takový důkaz navrhuje, jinak by soud nemohl rozhodnout o tom, zda jej připustí a provede, a v daném případě též aby uvážil, zda provedením důkazu nemůže být dotčena státem uznávaná povinnost mlčenlivosti, konkrétně povinnost mlčenlivosti advokáta (§ 124 o. s. ř.).

Sdělení zamýšleného obsahu svědecké výpovědi v návrhu na jeho provedení je nutné navíc z toho důvodu, aby ve smyslu § 123 o. s. ř. ostatní účastníci měli možnost se k tomuto návrhu vyjádřit jak z hlediska jeho relevantnosti, tak v daném případě i z hlediska povinnosti mlčenlivosti.

Pokud by se podle obsahu důkazního návrhu povinnost mlčenlivosti advokáta na svědectví nevztahovala, mohl by soud svědka vyslechnout i bez zproštění povinnosti mlčenlivosti dědici. Správně ve svém dotazu vycházíte z toho, že v opačném případě ke zproštění povinnosti mlčenlivosti by bylo třeba souhlasu *všech dědiců*, což je zásada, která je obecně v literatuře i judikatuře zastávána.

Pokud by se tedy podle detailně konkretizovaného důkazního návrhu byl i jen zčásti na skuteč-

nosti, které by měly být předmětem svědecké výpovědi, vztahovala povinnost mlčenlivosti, bylo by v této části třeba, aby advokát byl této povinnosti zproštěn všemi dědici; v opačném případě by platil zákaz jeho výslechu, soud by jej nemohl provést, a pokud by jej provedl, byl by v této části procesně neúčinný a soud by k němu nemohl přihlížet.

Pokud by podle podrobně zdůvodněného návrhu na provedení důkazů sice nebylo třeba svědka – advokáta – zprostit povinnosti mlčenlivosti, ale v průběhu jeho výslechu by spontánní část výslechu nebo položený dotaz zasahovaly do sféry povinné mlčenlivosti, bylo by třeba vznést námitku nepřipustnosti této části svědecké výpovědi, přičemž by o této námitce musel nepochybně soud rozhodnout.

Pro úplnost ještě uvádíme, že Komora zastává názor, že i když se někdo obrací na advokáta jako na svého přítele nebo např. na souseda apod., jsa si vědom, že jde o advokáta, nutno dovodit, že i na takto zjištěné skutečnosti v rámci poskytnuté rady či jiné právní služby je třeba pohlížet tak, že jde o skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti ve smyslu § 21 odst. 1 zák. o advokacii.

V dané situaci byste měl podle našeho názoru jako zástupce dvou dědiců přímo požádat soud, aby vyzval protistranu, aby přesně vymezila předmět navrhované svědecké výpovědi. O druhém postupu (výzva soudu, adresovaná advokátovi, aby sdělil, co jako svědek může uvést) máme pochybnosti, protože svědek musí být před podáním svědecké výpovědi náležitě poučen a jeho písemná odpověď by nemohla být učiněna na základě takového řádného poučení.

K poslední větě Vašeho dotazu sdělujeme, že ani Komora se s touto problematikou dosud nsetkala a odpověď na Váš dotaz je prvou tohoto druhu.

2) PODÁNÍ VYSVĚTLENÍ ADVOKÁTEM PODLE TRESTNÍHO ŘÁDU

Dotaz: Dovoluji si požádat o laskavé vyjádření k otázce, zda zproštění mlčenlivosti klientem pro

ODPOVĚDI NA DOTAZY

účel podání vysvětlení Policie ČR může být provedeno tak, že policejní orgán předloží advokátovi listinu nazvanou „Zproštění mlčenlivosti“ s úředně neověřeným podpisem klienta (se kterým v současné době advokát nemá žádný kontakt a poskytování právní služby již skončilo) s tím, že na základě takto formulované listiny požaduje, aby advokát podal příslušné vysvětlení dle § 158 odst. 5 trestního řádu.

Osobně se domnívám, že listina by neměla obsahovat slova „zprošťuji – nezprošťuji“, ale jasné vyjádření, zda klient advokáta zprošťuje mlčenlivosti či nikoliv, ani slova „dávám – nedávám souhlas“, ale jasné vyjádření, zda klient takový souhlas dává či nikoliv. Navíc ve slově „nezprošťuji“ je přeškrtnuto pouze písmeno „o“ a ve slově nedávám je přeškrtnuto pouze písmeno „á“. Kdo uvedená písmena, popř. text přeškrtl, není známo.

Domnívám se, že takto formulované „Zproštění mlčenlivosti“ advokáta mlčenlivosti ve skutečnosti zprostit nemůže. Pokud by však bylo formulováno jednoznačně a náležitě a obsahovalo datum a úředně neověřený podpis klienta, prosím o laskavé stanovisko, zda v takovém případě, byť není podpis úředně ověřen a klient sám zproštění mlčenlivosti před advokátem nepodepsal, lze na základě takové (ovšem řádně sepsané) listiny vyhovět žádosti Policie ČR o vysvětlení dle § 158 odst. 5 trestního řádu.

Odpověď (podstatná část): Souhlasíme s Vámi, že „Zproštění mlčenlivosti“, tak jak je formulováno v předtisku Policie ČR, podepsané R. B., nemá potřebné náležitosti, protože vykazuje nedostatky, které ve svém dopise konkrétně zjete.

Již to samo o sobě by i podle našeho názoru muselo vést k pochybnostem o právní účinnosti takového prohlášení.

Navíc však Česká advokátní komora vychází z názoru, že projev zproštění povinné mlčenlivosti advokáta musí být klientem adresován přímo advokátovi, že nestačí, aby mu byl tlumočen třetí osobou (např. též policejním orgánem) byť i ve formě písemného projevu, učiněného však bez projednání s advokátem, pouhým oznámením adresovaným advokátovi.

Z povahy věci totiž vyplývá, že zproštění povinnosti mlčenlivosti má být vždy uvážlivým úkolem klienta v situaci, kdy může náležitě posoudit jeho i případné nepříznivé důsledky pro sebe. Dříve, než se rozhodne, musí mít možnost s advokátem otázku projednat a nechat se od něho všestranně poučit.

V podrobnostech poukazujeme na pojednání otištěné v Bulletinu advokacie č. 10/1998 na str. 47–49.

Doporučujeme proto, abyste buď osobně nebo – není-li to dost dobře možné – korespondenčně učinil dotaz u klienta, zda, vůči komu a v jakém rozsahu Vás zprošťuje povinnosti mlčenlivosti (s přihlédnutím k údajně klientem podepsanému „zproštění mlčenlivosti“ bez data) s poučením o celém obsahu § 21 odst. 2 zák. o advokacii, včetně části věty za středníkem; případně se jej lze s příslušným poučením dotázat, zda bezvýhradně souhlasí se zproštěním mlčenlivosti v rozsahu textu, zasláného Vám policejním orgánem.

Teprve na základě Vám adresovaného projevu klienta budete moci postupovat podle jeho vůle, vyjádřené písemnou formou přímo vůči Vaší osobě.

ČASOVĚ NAVAZUJÍCÍ ČI NIKOLIV – ANEB NAD JEDNÍM SOUDNÍM ROZHODNUTÍM

Mgr. IVO TICHOVSKÝ

Nejeden z nás, advokátů poskytujících trestní obhajobu, se při rozhodování soudů o odměně za ni v případě ustanovení obhájcem soudem dle ust. § 39 tr. ř. setkal s nestejnorodou rozhodovací praxí jednotlivých soudů v otázce odměny za obhajobu poskytnutou v rámci jednoho dne, zejména s rozličným výkladem pojmů „časově navazující úkon obhajoby“. Situace, kdy výslechy jednotlivých svědků či jednotlivé části hlavního líčení se konají např. od 8.00 do 8.30 hod., poté od 10.00 do 10.45 hod., a poté ještě např. od 13.00 do 13.30 hod. a advokát, pokud nesídlí v bezprostřední blízkosti objektu, ve kterém se tyto úkony obhajoby konají, má tak prakticky celý den blokován pro účely obhajoby v dané trestní věci a na jinou, souvisejší a z hlediska potřeby myšlenkové koncentrace náročnější právní službu nemůže mít ani pomyšlení, je mnohým z nás důvěrně známa. Přesto málokoho potěší, že soud mnohdy v takovém případě posoudí toto úsilí jako účast u jednoho úkonu obhajoby, neboť jde o tzv. „časově navazující úkony obhajoby“, jejichž čistý čas nepřekročil dobu dvou hodin. Co naplat, pro sebe si zamumláte něco o dobrých mravech, na další bitvu rezignujete a jediné, co s rozhodnutím uděláte, že je založíte do příslušného spisu.

V jednom případě mi to nedalo, a proti takovému rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě jsem – snad z principu – podal stížnost. Pro pořádek dodávám, že v daném případě šlo o odměnu za obhajobu u hlavního líčení, které se konalo v jednom dni od 8.30 do 9.30 hod. a poté od 13.00 do 13.30 hod. a ve druhém dni od 8.30 hod. do 9.20, kdy bylo pro nedostavení se svědků bez jednání přerušeno do 12.30 hod., kdy bylo z téhož důvodu přerušeno do dalšího dne. V obou případech soud přiznal odměnu toliko za jeden úkon obhajoby, resp. toliko jednu náhradu za zmeškaný čas.

Jistě nepřekvapím, pokud uvedu, že stížnostní soud (Vrchní soud v Olomouci) tuto stížnost jako nedůvodnou v podstatě zamítl. Nejde o to, zda rozhodnutí bylo věcně správné. Avšak argumentace, kterou soud mj. použil, mně a kolegům, které jsem s tímto rozhodnutím seznámil, doslova vyrazila dech.

Soud se zabývá mj. otázkou, zda za dobu přerušení hlavního líčení lze obháji případně přiznat náhradu za zmeškaný čas. A zde nezbývá, než citovat: „(...) Nelze navíc vyloučit (byť v praxi nepůjde o častý případ), že i v době přerušení na dobu 30 a méně minut může vykonat obhájce úkon právní služby v jiné věci [např. první poradu s klientem, včetně převzetí a přípravy obhajoby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu v případě, kdy v blízkosti soudu, u kterého bylo původní jednání přerušeno, se nachází vazební věznice, kde je umístěn obviněný v jiné věci, jehož obhájcem byl příslušný advokát ustanoven], nebo v době přerušení jednání v původní věci může u téhož soudu proběhnout veřejné zasedání v jiné věci, kde je advokát rovněž ustanoven obhájcem apod. V takových případech by došlo k situaci, kdy obhájce by jednu a tutéž dobu účtoval jako úkon právní služby ve dvou různých trestních věcech a soud by dobu přestávky zahrnul jak do doby jednání v jedné věci, tak by za stejnou dobu přiznal advokátovi i odměnu za úkon ve věci jiné. Tím by docházelo nepochybně k neoprávněnému zvýhodňování advokáta.“

Nevěřte vlastním očím? Já ani kolegové, které jsem s tímto rozhodnutím seznámil, také nevěřili.

Po prvotním zalapání po dechu mne napadlo následující: Předně nutno konstatovat, že odhlížím od vyslovené presumpce, že co advokát, to potenciální nepoctivec snažící se za každou cenu vytěžit maximum ze státních prostředků. Dále nutno konstatovat, že patrně mezi námi advokáty – naštěstí

SBÍRKA ÚTĚCHY

– nebude obvyklou praxí, aby advokát v době několika málo, nejvýše desítek minut přerušení hlavního líčení, vyhledal v přílehlé vazební věznici (pokud nějaká opravdu soudu přiléhá) nějakého nového klienta a absolvoval s ním úvodní poradu. Pakliže ano, nemusí se přece omezovat jen na věznici, ale může vyrazit do přílehlých ulic, neboť i zde se může pohybovat spousta lidí, ze kterých může rázem udělat své klienty a provést s nimi úvodní poradu ve věci. Rovněž nepředpokládám, že by mnoho advokátů v případě kolize více jednání si na jedno z nich nezajistilo substituci a spoléhalo, že nahodile vzniklé přerušení hlavního líčení se bude časově kryt s termínem jiného jednání před soudem. A konečně pozornosti by neměla uniknout i důležitost, kterou stížnostní soud klade úkonu první porada s klientem včetně převzetí a přípravy obhajoby, je-li klientovi obhájce ustanoven soudem ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu, která se dle názoru vrchního soudu dá zvládnout během 30minutové a kratší přestávky v hlavním líčení.

Možná, že můj podiv nad těmito úvahami Vrchního soudu v Olomouci přece jenom není na místě a že takové intenzivní poskytování právní služby je naopak běžné, či je dokonce znakem profesionálního advokáta. V tomto případě uvítám polemické příspěvky těch kolegů, kteří by mi poradili, jak na to.

Autor je advokátem v Ostravě.

Poznámka redakce:

Doslova i do písmene byla Vrchním soudem v Olomouci převzata kritizovaná argumentace i do později vydaného usnesení, jímž byla rovněž zamítnuta stížnost jiného obhájce proti rozhodnutí prvostupňového soudu (usnesení z 20. 3. 2003, sp. zn. 5 To 29/2003). Toto usnesení však obsahuje (stejně jako i dnes kritizované) v obsáhlém odůvodnění i další úvahy, o nichž lze sice diskutovat, které však přinášejí na řešenou problematiku některé nové pohledy. Rozhodnutí otiskneme v příštím čísle v rubrice „Z judikatury“.

VÝNĚTKY Z PÍSEMNÝCH ZPRÁV NĚKTERÝCH EVROPSKÝCH ADVOKACIÍ ZA ROK 2002

(určeno pro 31. evropskou prezidentskou konferenci ve Vídni – 27. 2. až 1. 3. 2003)

[řazeno abecedně]

ANGLIE A WALES

Postavení advokáta – „Barrister“ je v poslední době ohroženo z několika stran. Za prvé vláda na základě enormních potíží s kriminalitou a lidskými právy má tendenci přesunout selhání na straně státního zástupce na advokáta, který by nesměl jako zástupce klienta využít slabin v podání státního zástupce nebo opominutí během řízení.

K tomu ještě vláda navrhuje množství změn v našem trestním právu, které by patrně velmi zmenšily ochranu obžalovaného a také mohou vést k chybným rozhodnutím soudu. Naše advokátní komora proti těmto návrhům bojuje všemi silami.

Dalším negativním aspektem je ze strany státu stále se zmenšující poskytování bezplatné právní pomoci pro ty, kteří si ji nemohou dovolit zaplatit.

V květnu 2001 byla vydána Generálním ředitelstvím pro poctivou hospodářskou soutěž v Anglii zpráva o hospodářské soutěži svobodných povolání. Tato zpráva zahrnovala více svobodných povolání. V kapitole určené advokátům byly kritizovány tyto body předpisu o advokacii:

- ustanovení, že advokát nesmí vykonávat své povolání ve sdružení,
- ustanovení, že advokát se nesmí starat o formální záležitosti ve sporné věci, tzn. administrativní ošetření případu klienta a s tím spojenou korespondenci, stejně tak podání a zvláště převzetí peněžních částek od klienta,
- náklady za přímý přístup od ne-právníků k advokátovi,
- ustanovení, které advokátovi zakazuje uvádět v reklamě (a) honorář na srovnatelné úrovni a (b) honorář závisející na úspěchu na srovnatelné úrovni,
- systém čestných titulů (Queen's Counsel) a „hedvábných rób“ pro advokáty, které však sta-

novilo Ministerstvo spravedlnosti (Lord Chancellor), nikoli advokátní komora.

Dále byla v této zprávě položena otázka, zda právo advokáta na odepření výpovědi není již samo o sobě proti pravidlům hospodářské soutěže.

Úřad pro hospodářskou soutěž dal stavovským organizacím, jejichž pravidla byla kritizována, dvanáctiměsíční lhůtu ke sjednání „pořádku ve vlastním domě“. Představenstvo advokátní komory ustavilo výbor, který se má dotázat členů a doporučit představenstvu další postup. Zpráva tohoto výboru musí být přijata představenstvem advokátní komory jednomyslně.

FRANCIE – NÁRODNÍ RADA ADVOKÁTNÍCH KOMOR

Situace francouzské advokacie ke dni 15. ledna 2003

Tato situace francouzské advokacie po 30. evropské prezidentské konferenci může být posuzována podle následujících statistik a údajů:

Statistické údaje:

Francouzských advokátů je 40 000, z toho 46 % žen.

V roce 2000 činil globální příjem advokátů 1,9 miliardy EUR. V roce 2000 průměrný příjem činil 55 680 EUR.

Francouzští advokáti poskytují právní služby z 2/3 v podnikové právní agendě a zaměstnávají více než 43 % osob.

Rozdělení advokátů podle výkonu služby:

- individuálně: 45,77 %

ZE ZAHRANIČÍ

- ve sdružení: 37,06 %
- spolupracovníci: 17,18 %

Vývoj advokátní profese ve Francii

Normativní pravomoc Národní rady komor

Podle článku 21-1 zákona z 31. prosince 1971 Rada národních komor je pověřena, aby „bděla nad harmonizací pravidel a zvyků advokátní profese“.

Návrh zákona o reformě některých právních a soudních profesí předložený senátu dne 12. února 2003 chce objasnit výklad výše jmenovaného článku 21-1, aby Rada národních komor byla nadána normativní pravomocí ve věci pravidel a zvyků tak, aby tato reglementace byla zahrnuta do zákonných opatření.

Reforma disciplinárního řízení

Návrh zákona výše jmenovaného přizpůsobuje chování advokátů základům vytyčeným Evropskou konvencí lidských práv a zejména přizpůsobeným požadavkům spravedlivého procesu.

Aby byla zajištěna nestrannost rozhodování, případy vyřizované u Rady komory budou napříště svěřeny Disciplinární radě zřízené u každého odvolacího soudu. Tato Disciplinární rada je složena z představitelů Rady komory, kteří jsou jmenováni na jeden rok podle počtu zapsaných advokátů.

Bezplatná právní pomoc

Již déle než dva roky francouzští advokáti žádají o reformu systému bezplatné právní pomoci a aby se advokátům dostalo skutečné odměny a tím byl usnadněn přístup občanů k právu.

HOLANDSKO

Implementace Směrnice o praní špinavých peněz nebyla zatím uskutečněna. Brzká implementace se bude, navzdory protestům advokátů,

notářů a daňových poradců, vztahovat v nepříznivém smyslu i na advokáty a podobná povolání. Ani právní poradenství není z tohoto režimu osvobozeno od oznamovací povinnosti. Jediné, co pod tuto povinnost nespadá, je první schůzka advokáta s klientem k objasnění právního stavu.

IRSKO

V dubnu roku 2002 obdržela Law Society obsáhlou studii od tamního Úřadu pro hospodářskou soutěž, která zpracovávala odpovědi na otázky vztahující se k svobodným povoláním jako jsou architekti, advokáti, zubní lékaři, inženýři, lékaři aj.

Law Society uvítala závěr této zprávy, ze které vybírá:

- advokát má důležitou funkci v demokratické společnosti jako spojovací článek a zprostředkovatel mezi silnými kompetencemi státu a relativně slabým občanem;
- skutečnost, že Evropský soudní dvůr rozhodl nově v kauze NOVA, že není třeba ani souhlas, který je dle pravidel hospodářské soutěže potřebný, není ho tedy potřeba, pokud je to nutné pro řádný výkon právního povolání;
- v Irsku nejsou dány žádné kvóty nebo umělé překážky pro výkon povolání „solicitor“;
- Law Society nevydává žádná doporučení ani předpisy upravující výši tarifů a honorářů, podle kterých by se „solicitor“ při své práci řídil;
- osoby, které nejsou „solicitory“, mohou poskytovat ve věcech irského práva porady a také tak čini;
- neexistují žádná omezení pro reklamu, kromě těch, která jsou dána zákonem a která odpovídají všeobecně uznávaným zásadám;
- každý praktikující „solicitor“ přispívá do kompenzačního fondu a má uzavřené pojištění na povinné ručení pro výkon povolání pro ochranu veřejnosti proti nedbalostnímu jednání;
- určité oblasti činnosti jsou „solicitorovi“ ze zákona vyhrazeny. Je tomu například především u zpracování listin opravňujícím k převodu ne-

ZE ZAHRANIČÍ

movitostí, dědictví a sporných věcí, a to z důvodu ochrany spotřebitele a zabránění střetu zájmů;

– na trhu poskytování právních služeb vládne v Irsku velmi živá a aktivní volná soutěž.

150 let Law Society

Irská Law Society slaví 150. jubileum od vzniku zakládající Charty. K této příležitosti připravila Law Society zpětný exkurz po své pestré historii, kterým promítá vývoj tohoto povolání v předchozích 150 letech.

LITVA

15. března roku 2002 se konala konference, jejímž cílem byla volba představitelů litevské advokacie: předsedy advokacie, rady, revizní komise a tří členů čestného soudu advokacie, kteří jsou zvoleni na tříleté období.

Hlavní novinkou je příprava nového návrhu zákona o advokacii. Oproti předchozí úpravě je zde již zohledněna změna postavení zástupce v občanském procesu, nově přijatého zákona o zdanění příjmů obyvatel, který změnil postavení advokáta jako daňového subjektu. Dále je projednáváno, zda bude moci být advokátní kancelář právníčkou osobou. V návrhu tohoto zákona je garantováno právo privátních právníků poskytovat právní poradou včetně zastoupení v civilním i trestním řízení.

Rozdíl mezi advokátem a privátním právníkem je, že:

- privátní právníci jsou podnikatelé,
- advokáti musí splňovat vyšší požadavky na profesní kvalifikaci,
- privátní právník nemá povinnost uzavřít pojištění z odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání,
- privátní právníci nemají žádný kodex upravující etická pravidla pro výkon povolání,
- privátní právníci nemají samosprávu a samosprávné instituci, která by je mohla disciplinárně postihnout.

POLSKO

V Polsku vedle sebe stojí dvě povolání – právní poradce a advokát; jejich postavení se liší různými kompetencemi. Právní poradci neposkytují žádné právní služby související s rodinným právem a opatrovnickými právy a právem trestním s výjimkou případů, kdy zastupují v trestním řízení jen vedlejšího účastníka řízení nebo poškozeného, kterým je veřejná instituce nebo i firma.

V současnosti je v zemi 20 226 právních poradců, z toho 16 733 činných a 7 455 advokátů, z toho 5 415 činných.

Jednotlivé komory, které tyto dvě povolání zastupují, mají vlastní právní způsobilost, plní své veřejnoprávní povinnosti vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost. Při své činnosti jsou plně nezávislé a podléhají pouze zákonným ustanovením.

K plněním poskytovaným právními poradci a advokáty patří poskytování právních informací, právní poradenství, vypracování právního názoru, zastoupení před soudy včetně Nejvyššího soudu, zastoupení před ústavním soudem, nejvyšším správním soudem a před správními úřady.

SKOTSKO

Elektronický podpis a kódování

Skotská advokátní komora v současnosti usiluje o možnost nabídnout svým členům kódovací systém k elektronické komunikaci. Ten by měl umožnit nejen bezpečnou komunikaci mezi advokáty – „solicitors“ a jinými právními povoláními, ale i styk se státními úřady, se kterými je nutně často komunikovat.

Za tímto účelem byl vytvořen projekt pod názvem „Public Key Infrastructure“, který má umožnit jejím členům a jiným účastníkům bezpečně poskytování služeb přes internet pomocí podepisovaných a kódovaných e-mailů. V současné době je projekt ve fázi testování a certifikování.

ZE ZAHRANIČÍ

SLOVENSKO

Na posledním sněmu slovenské advokacie 13. – 14. prosince 2002 v Bratislavě byly přijaty nové interní předpisy, které precizují práva a povinnosti slovenského advokáta. Podle nich advokát:

- je oprávněn k poskytování právní pomoci jen v rámci výkonu svobodného povolání. To neplatí pro členství v politické straně, politickém hnutí, zájmových sdruženích občanů a z toho vyplývajících povinností, pokud jsou vykonávány bezplatně;

- nesmí se podílet na činnosti osob, které poskytují právní pomoc bez zákonného oprávnění, ani takovou činnost podporovat;

- má právo odmítnout poskytnutí právní pomoci ve věci, ve které nemá dostatečné zkušenosti;

- má jednat se vší svědomitostí a pečlivostí ve věcech, ve kterých je ustanoven soudem nebo určen komorou, jako ve věcech jiných mandantů;

- není oprávněn zkoumat pravdivost nebo úplnost údajů mandanta, které mu poskytl bez jeho souhlasu. Pokud má advokát pochybnosti o úplnosti nebo pravdivosti údajů poskytnutých mandantem, poučí jej o možných právních následcích;

- smí používat získané informace o mandantovi nebo od mandanta související s poskytnutím právní pomoci jen tak, aby mandantovi či sobě nezpůsobil nějakou škodu nebo třetí osobě nepřivodil prospěch na úkor mandanta;

- smí veřejnost informovat o poskytování právních služeb a o výkonu svého povolání při splnění taxativně stanovených podmínek.

Po dvanácti letech vydalo konečně Ministerstvo spravedlnosti novou vyhlášku o advokátním tarifu, která vstoupila v platnost dne 1. března 2002. Tento předpis je velmi liberální a umožňuje advokátovi při uzavření smlouvy o poskytnutí právních služeb sjednat druh a výši smluvní odměny, přičemž výše této odměny musí být v souladu s dobrými mravy.

Smluvní honorář je určován:

1. podle přiměřeného počtu výkonů pro vyřízení dané věci s ohledem na počet hodin,
2. podle paušální smlouvy,
3. z podílu na ceně věci,
4. dohodnutou tarifní sazbou, která je upravena na základě základní sazby z tarifního honoráře.

Pro stanovení honoráře mohou být výše uvedené body i kombinovány.

Velký vliv na výkon advokacie mají bezesporu změny ve slovenské legislativě, které Slovenská advokátní komora sleduje a snaží se je ovlivňovat. Bohužel, ne vždy úspěšně. Např. Ministerstvo spravedlnosti připravuje novelu trestního zákona, kde chce zakotvit tzv. „princip třikrát a dost“, což by znamenalo, že u určitých trestných činů by již první udělení trestu znamenalo doživotní odnětí svobody.

Pracovní překlad a úprava textu Mgr. Simona Sonnewendová, LL.M., ČAK

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

AD NOTAM

Číslo 2/2003

Spáčil, J.: Relativní neplatnost v občanském zákoníku z roku 1950

Baudyš, P.: Stará věcná břemena

Nejvyšší soud ČR: K dokazování v případě ztracené smlouvy o převodu nemovitostí. Okruh osob vázaných rozhodnutím vydaným v dědic-kém řízení

Nejvyšší soud ČR: Povaha lhůty k podání žaloby na určení dědickeho práva a důsledky opožděného podání této žaloby

Nejvyšší soud ČR: Výklad dohody spoluvlastníků o nájmu spoluvlastnického podílu. K účasti spoluvlastníků na rozhodování o společné věci

Nejvyšší soud ČR: Zřízení věcného břemene pro oprávněného v rozsahu „jako by byl vlastníkem nemovitosti“

Městský soud v Praze: Datum podpisu závěti, určitost v označení závětních dědiců a obsah závěti porízené podle § 476b ObčZ jako náležitosti platné závěti

Městský soud v Praze: Spor o aktiva a pasiva dědictví podle § 175k odst. 3 OSŘ

Krajský soud v Hradci Králové: Výše ceny daru pro účely započtení na dědickeý podíl

ČASOPIS PRO PRÁVNÍ VĚDU
A PRAXI

Číslo 1/2003

Kysela, Jan – Kühn, Zdeněk: Kreace ústavních soudů ze srovnávací perspektivy

Hajn, Petr: Výhodné smluvní podmínky jako varovné signály

Marek, Karel: Smlouva mandátní a smlouva komisionářská

DANĚ

Číslo 5/2003

Matyášová, Lenka: Zdaňování příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2002 – přehled všech schválených novel

Mirčevská, Dalimila: Nájem podniku

Číslo 6/2003

Hudcová, Zdenka: Právní aspekty zdaňování neziskových organizací

Kolman, Petr: Část výtěžku podle zákona o loteriích aneb o jednom zajímavém judikátu

DHK

Číslo 7/2003

Kuba, Bohumil: Zápisy práv do katastru nemovitostí

Kuba, Bohumil: Důkazní břemeno při uznání závazku

Číslo 8/2003

Obrysy daňové reformy v ČR (1. část)

Bělohávek, J. Alexander: Vydávání hromadných listin a „tzv. hromadných akcií“

Číslo 9/2003

Obrysy daňové reformy v ČR (2. část)

Burda, Zdeněk: Je možno opakovat daňovou kontrolu?

Kořínek, Miloš: Poplatník silniční daně

Číslo 10/2003

Kaniová, Lenka: K některým aspektům vytýkačského řízení

Deutsch, Erich – Deutsch, Radek: Příprava nového zákona o úpadku

Číslo 11/2003

Nutil, Jan: Ještě jednou k možnosti spolupráce manželů při podnikání

Drbohlav, Josef: Škody na majetku způsobené neznámým pachatelem a daňové výdaje (náklady)

Kincl, Michael: Spotřebitelské smlouvy

Číslo 12/2003

Denkstein, Ondřej: Nový zákon o spotřebních daních

Kořínek, Miloš: Zdaňování prodeje obchodního podílu společností s ručením omezeným

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

KRIMINALISTICKÝ SBORNÍK

Číslo 2/2003

- Nečas, Petr – Malý, Karel – Skála, Bohumil:
K problematice odběrů krve
Malý, Karel: Možnosti získání vzorku k analýze
DNA od osob, které jej odmítnou poskytnout
Šulc, Viktorin: Trest: doživotí – Sexuální vrazi

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 4/2003

- Lisse, Luděk: Přistoupení nuceného správce
k návrhu na prohlášení konkurzu
Nad směnečným právem: Komentář k čl. I zá-
kona směnečného a šekového § 43 až § 46
Z rozhodovací praxe
I. Převod směnečné pohledávky
II. Konflikt zájmů
Z judikatury EU
Volný pohyb osob a podnikání – uznávání
akademických diplomů a praxe v rámci vý-
konu povolání
Informace
Další novelizace obchodního zákoníku
Úprava katastru nemovitostí

Číslo 5/2003

- Bartošíková, Miroslava: Obchodní firma společ-
nosti v likvidaci
Kovařík, Zdeněk: Některé problémy směneč-
ných podpisů

PRÁVNÍK

Číslo 4/2003

- Blahož, Josef: Rovnoprávnost mužů a žen ve
sjednocující se Evropě se zvláštním zřetelem
na tuto otázku v České republice
Šišková, Naděžda: Vývoj doktríny základních
práv v judikatuře Evropského soudního dvora
Tóthová, Marta: Vztah hlavy státu k zákonodarnéj
moci

Číslo 5/2003

- Karásek, Tomáš: Problém subjektivity Evropské

unie z pohledu společné zahraniční a bez-
pečnostní politiky

- Král, Richard: Obrácená diskriminace v komuni-
tárním kontextu
Seltenreich, Radim: Soudce a jeho král – Ed-
ward Coke ve sporu s Jakubem I.

Číslo 6/2003

- Malenovský, Jiří: „Právo na restituci“ ve státech
střední a východní Evropy ve světle judikatury
Evropské komise a Evropského soudu pro lid-
ská práva
Hanuš, Libor: Několik glos k ochraně nabytých
práv (s přihlédnutím k judikatuře Ústavního
soudu ČR)
Šišková, Naděžda: Formální základy evropského
unijního práva lidských práv

PRÁVNÍ RÁDCE

Číslo 4/2003

- Mrázek Josef: Uznání a výkon soudních rozhod-
nutí
Pejšek, Vít: Odpovědnost státu za škodu
Chalupa, Luboš: Vznik společného jmění jednot-
ky za trvání manželství
Mates, Pavel: Omezení osobní svobody ve
správním právu
Sokol, Tomáš: Přezkumné povinnosti soudu
a státního zástupce
Marek, Karel: Smlouva mandátní a smlouva ko-
misionářská
Czige, Jana: Smlouva o úschově, smlouva o skla-
dování

Číslo 5/2003

- Veselík, Jiří: Doručování soudních písemností
Večera, Ivo: Procesní nástupnictví u právnických
osob
Škorpil, P. Michael: Pojištění veřejných dražitelů
Hrbková, Pavlína – Vlčková, Jana: Leasing a soft-
ware
Růžička, Miroslav: Nakládání s majetkem v trest-
ním řízení
Vantuch, Pavel: Prolomení mlčenlivosti advokáta

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

Bartošíková, Miroslava: Vzory s komentářem: Zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným nepeněžitým vkladem třetí osoby

Číslo 6/2003

Kasíková, Martina: Exekuce u soudu prvního stupně

Chalupa, Luboš: Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům

Hudcová, Zdenka: Institut podpojištění ve vztahu k pojistnému plnění

Hansel, Martin: Kritika pojmu „statutární zástupce“

Mates, Pavel: Nahlížení do spisů ve správním řízení

Mrázek, Josef: Restituční omezení

Vondruška, František: Citlivé údaje v trestním řízení

Veselý, J.: Právní úprava „time-sharingu“ v občanském zákoníku a její úskalí – 2. část

Mates, P.: Ochrana korespondence a telekomunikace ve správním právu

Fiala, J.: Zánik zástavního práva jako důsledek zániku obligačního dlužníka

Baudyš, P.: Zástavní právo k podniku

Nejvyšší soud ČR: Vymezení pojmu „dobré mravy“

Nejvyšší soud ČR: Vztah bezpodílového spoluvlastnictví manželů a společného jmění manželů a případ jejich transformace

Nejvyšší soud ČR: K převodu listinných cenných papírů, které jsou součástí podniku

Vrchní soud v Praze: K přípustnosti vedlejšího účastenství v rejstříkovém řízení

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 5/2003

Kadečka, S.: Nařízení obcí s rozšířenou působností – nový pramen českého práva

Veselý, J.: Právní úprava „time-sharingu“ v občanském zákoníku a její úskalí – 1. část

Pihera, V.: Veřejné nabídky cenných papírů

Doležil, T., Salač, J.: Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností

Švehlík, M.: K pojmu vlastního kapitálu v obchodním právu

Mikulcová, L.: Neúplná apelace podle občanského soudního řádu ve světle občanského práva hmotného

Nejvyšší soud ČR: K rozsahu úpravy hospodaření s věcí v podílovém spoluvlastnictví soudem

Nejvyšší soud ČR: Ke snížení počtu jednatelů společnosti s ručením omezeným

Nejvyšší soud ČR: K možnosti přezkoumat rozhodnutí správce nucené správy o snížení základního jmění

Číslo 6/2003

Králičková, Z.: Předmanželská smlouva de lege lata a rekodifikace českého rodinného práva

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 5/2003

Matocha, Josef: Reforma veřejné správy – ministerstvům peníze, městům povinnosti?

Číslo 6/2003

Mates, Pavel – Smejkal, Vladimír: K ochraně soukromí a osobních údajů v telekomunikacích

Urban, Bohdan: Technická a právní opatření v boji proti porušování autorských práv v oblasti šíření televizního vysílání

PRÁVO A RODINA

Číslo 5/2003

Dvořáková Závodská, Jana: Společný nájem bytu manželé (2. část)

Kučera, Robert: Dluhy tížící dědictví

Kuba, Bohumil: Geometrický plán chrání vlastnická práva k nemovitostem

Číslo 6/2003

Příb, Jan: Důchodové pojištění muže pečujícího o dítě

Kořínek, Miloš: Spolupráce manželů a daňové souvislosti

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

PRÁVO A ZAMĚŠTNÁNÍ

Číslo 5/2003

- Matejka, Ján: K oprávnění zaměstnavatele kontrolovat práci zaměstnance pomocí moderních technologií
- Vašíček, Milan: Několik poznámek ke konkurenční doložce a smluvní pokutě z pohledu advokáta

Číslo 6/2003

- Bognárová, Věra: Pracovní poměr založený jmenováním – nejčastější praktické problémy
- Jarošová, Marta: Placení pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti osobami samostatně výdělečně činnými v roce 2003

PRŮMYSLOVÉ VLASTNICTVÍ

Číslo 3–4/2003

- Kupka, Petr: Několik aktuálních poznámek k řízení a rozhodování v přihlašovacím a námitkovém řízení u ochranných známek
- Rýdl, Jan: Rozdělení hromadné přihlášky průmyslového vzoru

SOUDECE

Číslo 5/2003

- Sváček, Jan: Mediální prezentace justice
- Ůjtěch, Jan: Účinky transformace trestního zákonodárství a vybraných trestněprávních institutů ve světle názorů expertů
- Hansel, Martin: Zákon o nejvyšším správním soude a o řešení kompetenčních konfliktů v posledním roce své existence

Číslo 6/2003

- Jirsa, Jaromír: Soudcovská kůže na mediálním trhu
- Šťastný, Aleš: Úvaha nad novelizací zákona o soudech a soudcích
- Emmert, Frank: Soudcovská nezávislost – často nepochopený pojem ve střední a východní Evropě

SOUDNÍ INŽENÝRSTVÍ

Číslo 1/2003

- Zuzaňáková, P.: Náležitosti posudku znalce vypracovaného na základě § 59 Obchodního zákoníku
- Švancarová, Š. – Hába, J.: Úloha znalce při oceňování nemovitosti pro účely zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

Číslo 2/2003

- Ptáček, P. – Kaplánek, A.: Uložení a upevnění nákladu v silniční dopravě – vybrané aspekty
- Bradáč, A.: K problematice znaleckého stanovzení nájemného z bytu

SOUDNÍ ROZHLEDY

Číslo 4/2003

- Nejvyšší soud ČR: K naléhavému právnímu zájmu věřitele na určení, že vlastníkem určité nemovitosti je jeho dlužník
- Nejvyšší soud ČR: K určitosti smlouvy o zřízení věcného břemene z hlediska vymezení jeho rozsahu
- Nejvyšší soud ČR: K rozhodování o zmocnění ke svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti z hlediska možnosti posouzení předběžné otázky řádného svolání jiné valné hromady. K přerušení řízení o zmocnění ke svolání mimořádné valné hromady akciové společnosti v důsledku prohlášení konkurzu
- Nejvyšší soud ČR: K povaze zadržení a k jeho odlišení od rozhodnutí o vazbě. K zadržení v případě zkráceného přípravného řízení a zjednodušeného řízení před samosoudcem. K tomu, kdy jde o pokračování v trestné činnosti z hlediska rozhodování o vazbě
- Nejvyšší soud ČR: K nepřipustnosti stížnosti proti rozhodnutí soudu druhého stupně o ponechání obviněného ve vazbě
- Nejvyšší soud ČR: K možnosti opětovného rozhodování o vazbě obviněného po zrušení rozhodnutí odvolacího soudu nálezem Ústavního soudu

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

Vrchní soud v Praze: K rozhodnutí o stížnosti opřené o novou skutečnost

Číslo 5/2003

Uzsák, M.: Poznámky nad judikaturou k předběžným opatřením ve věcech obchodních

Nejvyšší soud ČR: Nesplnění poučovací povinnosti jako dovolací důvod. K poučení o petitu určovací žaloby

Krajský soud v Ústí nad Labem: K podmínkám nařízení předběžného opatření po zahájení řízení

Nejvyšší soud ČR: K určení vlastnictví ke studni

Nejvyšší soud ČR: Výkon práva hospodaření s majetkem státu a držba státu. Stát jako subjekt vydržení

Krajský soud v Hradci Králové: Poplatek z prodlení z doplatku za služby poskytnuté nájemci v souvislosti s užíváním bytu

Nejvyšší soud ČR: K významu podpisu zápisu o předání díla pro vznik práva na zaplacení díla

Nejvyšší soud ČR: K žalobě věřitele vůči úpadci o určení pravosti pohledávky. Ke stavení hmotněprávních lhůt (včetně lhůty podle § 24 KV) při postoupení do soudního řízení. K poučení žalobce o tom, kdo by měl být ještě žalován

Vrchní soud v Praze: K věcné legitimaci u prvozápisu společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku

Nejvyšší soud ČR: K otázce „jiného nesprávného hmotně právního posouzení“ jako dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) TrŘ

Vrchní soud v Praze: K formálním náležitostem písemných podání učiněných obhájcem

Nejvyšší soud ČR: K trestnému činu poškozování cizích práv. Uvedení nepravdivých údajů v trestním oznámení

Vrchní soud v Praze: Ke zneužití závislosti jiného

Číslo 6/2003

Nejvyšší soud ČR: K vázanosti soudu určovací žalobou

Vrchní soud v Praze: K absenci identifikačního čísla v označení žalovaného v žalobě

Krajský soud v Hradci Králové: K rozsahu postižení majetku patřícího do společného jmění manželů výkonem rozhodnutí

Krajský soud v Ústí nad Labem: K naléhavému právnímu zájmu na určení průběhu vlastnické hranice pozemku

Nejvyšší soud ČR: K možnosti ochrany vlastnického práva k honebnímu pozemku proti výkonu práva myslivosti

Krajský soud v Hradci Králové: Promlčení práva odmítnout plnění z pojistné smlouvy

Krajský soud v Ústí nad Labem: K otázce absolutní neplatnosti kupní smlouvy uzavřené podnikatelem, který k prodeji zboží neměl příslušné živnostenské oprávnění

Nejvyšší soud ČR: K zákonným podmínkám pro konání veřejného zasedání v nepřítomnosti obviněného

Vrchní soud v Praze: K rozhodnutí soudu, že peněžitá záruka připadá státu, opakuje-li obviněný trestnou činnost. K prohlášení obviněného, že trvá na projednání věci

Nejvyšší soud ČR: Osoba státního zástupce jako orgánu činného v trestním řízení může být předmětem trestného činu útoku na státní orgán

Vrchní soud v Praze: K aktivní legitimaci k podání správní žaloby. K postupu stavebního úřadu v případě umístění stavby na jiném pozemku, než na kterém byla povolena

SPRÁVNÍ PRÁVO

Číslo 1/2003

Frumarová, Kateřina: Nezákonná nečinnost ve veřejné správě a význam institutu „přiměřené lhůty“ ve vztahu k nezákonné nečinnosti veřejné správy

TRESTNĚPRÁVNÍ REVUE

Číslo 5/2003

Kouřil, I.: K rozhodování o příslušnosti soudu (poznatky z aplikace § 24 TrŘ, ve znění zákona č. 265/2001 Sb., a ustanovení souvisejících)

Z ČASOPISECKÉ LITERATURY

Nejvyšší soud ČR: K podmínkám trestní odpovědnosti za útok na státní orgán spáchaný vyhrožováním ublížením na zdraví a k důvodu dovolání pro nesprávné právní posouzení skutku, v němž je tento trestný čin spatřován

Nejvyšší soud ČR: K tomu, že trestný čin poškozování cizích práv může být spáchán i vůči Policii České republiky

Nejvyšší soud ČR: K zavinění ve formě nepřímého úmyslu podle § 4 písm. b) TrZ u trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 TrZ

Vrchní soud v Praze: K podkladu pro rozhodnutí soudu v hlavním líčení. K uložení souhrnného trestu

Přehled změn vybraných právních předpisů v období od 1. 4. 2003 do 30. 4. 2003

Číslo 6/2003

Smejkal, V.: Kriminalita v prostředí informačních systémů a rekodifikace trestního zákoníku

Vantuch, P.: K žádosti o přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce

Nejvyšší soud ČR: K nedostatkům upozornění ve smyslu § 251 TrŘ

Nejvyšší soud ČR: K otázce subjektu oprávněného podat opravný prostředek

Nejvyšší soud ČR: K vyzovávání obhájců obviněného

Přehled změn vybraných právních předpisů v období od 1. 5. 2003 do 31. 5. 2003

TRESTNÍ PRÁVO**Číslo 5/2003**

Sovák, Zdeněk – Nedorost, Libor – Knapilová, Alena: Trestný čin porušení povinnosti v řízení o konkurzu

Musil, Jan: Korunní svědek – ano či ne?

Vantuch, Pavel: K znaleckým posudkům předloženým stranou a k výslechu jejich zpracovatele

Číslo 6/2003

Gřivna, Tomáš: Privilegované skutkové podstaty de lege lata a de lege ferenda

Mitlöhner, Miroslav: Ke vztahu trestného činu účasti na sebevraždě a euthanasie

Novák, Petr: Pokračování trestného činu a výše způsobené škody

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO**Číslo 5/2003**

Teryngel, Jiří: K zjišťování zdravotní způsobilosti žadatele o zbrojní průkaz podle nové úpravy

Číslo 6/2003

Sigmundová, Michaela – Telec, Ivo: Několik poznámek k ochraně osobnosti ve zdravotnictví

*Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková,
Česká advokátní komora*

TISK O ADVOKACII

LIDOVÉ NOVINY – 6. 6. 2003**Právníci varují, že se nestihnou přeložit všechny dokumenty EU**

Třicet tisíc stran zákonů EU přeložených do češtiny čeká na schválení v Bruselu. Přitom již nyní právníkům chybí překlady nařízení, podle nichž se po oficiálním vstupu Česka do EU v květnu 2004 začnou řídit také tuzemské úřady a soudy. Bez překladů by přitom evropská nařízení nebyla v ČR platná. „Za rok vstoupí ČR do Evropské unie a pro advokáty je těžké dopřít se některých překladů,“ říká advokátka, která se zabývá ekonomickou problematikou se vztahem k EU. „Už nyní se v nových zákonech objevují odkazy na evropská nařízení a předpisy a není zřejmé, zda je česká administrativa bude schopna přeložit.“

Počítačový systém připravuje databázi v češtině. Ten bude ale připraven, až budou k dispozici oficiální verze všech dokumentů, a to záleží na Bruselu. ■

PRÁVO – 11. 6. 2003**Bič proti „nehodičům“**

Soudci, kteří dnes jak na běžícím pásu odročují soudní jednání, protože bez omluvy nepřišel obžalovaný, svědci, a někdy ani advokát, by měli v budoucnu dostat proti takovýmto lidem do rukou účinnější nástroj.

Nyní totiž musí dotyčná osoba soudní jednání opakovaně zmařit, aby mohla být trestně stíhána za pohrdání soudem. Zmařit jednání je ale obtížné – aby soud mohl v jednání pokračovat, stačí, že se například dostaví k soudu jen šest z deseti svědků. Soudce tak nemůže většinou uvedený paragraf proti „nehodičům“ použít.

Podle připravovaného nového trestního zákoníku by měly hrozit až dva roky vězení už tomu, kdo „bez dostatečné omluvy neuposlechne příkaz nebo výzvu soudu“. ■

LIDOVÉ NOVINY – 11. 6. 2003**V krátké anketě Co čeká jednotlivé profese po vstupu Česka do Unie vyjádřili svůj názor**

zástupci různých profesí – architektů, daňových poradců, řemeslníků atd., kteří shodně uvedli, že se nebojí žádných negativních otřesů v souvislosti s očekávanými změnami.

O budoucnosti profese advokátů hovořil dr. Klouza, z jehož příspěvku vyjímáme:

Česká advokacie je na vstup do Evropské unie připravena. Už nyní počítá s tím, že k nám přijdou zahraniční advokáti a jejich čeští kolegové budou mít naopak možnost pracovat kdekoliv v unii. Určitě tu bude boj o chleba daleko větší a konkurence na poli advokacie se nepochybně zvýší.

Pro většinu českých kanceláří by příchod zahraničních advokátů neměl znamenat závažný problém.

Mnohým českým advokátům se také podaří proniknout do zahraničí, kde si budou moci vydělat více peněz než doma. Zejména v příhraničních oblastech bude práce advokáta v sousední zemi velmi častým jevem.

Největší změna bude souviset s etikou. U nás totiž už od dob Rakousko-Uherska nesmí advokát inzerovat své služby, ale po vstupu do EU se toto pravidlo značně uvolní. Mnozí advokáti budou nových možností inzerce nepochybně využívat. ■

VEČERNÍK PRAHA – 5. 6. 2003**Dozorci nasadí informátory**

Odposlechy, nasazování informátorů či zadržení prchajícího vězně bez čekání na policii – takové pravomoci bude zřejmě moci využívat vězeňská stráž. Vláda totiž schválila novelu zákona, která s udělením větších pravomocí počítá. Odposlechů však nebude použito při rozmluvě obviněného, případně odsouzeného s advokátem. ■

HALÓ NOVINY – 9. 6. 2003**Více pravomocí vězeňské stráži**

Vězeňská stráž možná získá více pravomocí – mohla by například využívat odposlechy, nasazo-

TISK O ADVOKACII

vat informátory nebo zadržet prchajícího vězně bez toho, aby musela čekat na příjezd policie.

Změny jsou reakcí na stále více pokusů o pašování drog a jiných nepovolených předmětů do věznic, nebo činnost cizojazyčných mafií.

„Stávající nepříznivá situace ve věznicích, způsobená zejména zločineckými strukturami z řad občanů postsovětských republik, vyvolává reálné nebezpečí páchání další trestné činnosti, kterou lze jen obtížně objasnit a již je třeba maximálně předcházet,“ vysvětlili autoři novely. Odposlechy by se ale nesměly v žádném případě používat při rozmluvě obviněného či odsouzeného s advokátem. Dosud tuto praktiku využívá jen policie. ■

PRÁVO – 16. 6. 2003**Šetření advokátů se protahuje**

Česká advokátní komora (ČAK) se už rok a půl zabývá stížnostmi na advokáty, kteří podle policie v rozporu se zákonem vynášeli z vězení dopisy představitelů První pražské družstevní záložny obžalovaných z vytunelování záložny. Policisty i státní zastupitelství zneklidňují průtahy ve vyšetřování na advokátní komoře.

„Stížnost jsem podal na advokáty zastupující obžalovaného šéfa pražské kampeličky. Při do-

movní prohlídce v době, kdy byl obviněný ve vyšetřovací vazbě, policisté zajistili větší počet nezákonné odesílaných a necenzurovaných dopisů. Byly z věznic vyneseny v letech 2000 a 2001. V některých dopisech obviněný výslovně označuje některé advokáty doslova za listonoše,“ řekl Právu Zdeněk Fiala z bývalého Úřadu finanční kriminality a ochrany státu.

„Policejní podnět řeší kárný senát,“ sdělila referentka kontrolního a stížnostního oddělení ČAK a potvrdila informaci Práva, že se jedná o tři právníky ze dvou pražských advokátních kanceláří.

Kárná žaloba na tři advokáty není v ČAK výjimečná. „Jen letos jsme k datu 31. května vyřizovali 726 stížností na členy ČAK. Z nich bylo 304 označeno jako důvodné stížnosti, které budou kárně posuzovány,“ řekl Právu mluvčí ČAK Jiří Klouza. „Starost působí pomalost kárného řízení,“ poznamenal státní zástupce Havel.

„Advokát je právně kvalifikovaná osoba. Velmi dobře ví, že se nelegálním vynášením dopisů z vyšetřovací vazby dopouští trestné činnosti. Lze jej okamžitě stíhat,“ odpověděl na dotazy Práva expert z nejvyššího státního zastupitelství. ■

*Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková,
Česká advokátní komora*

R Ů Ž N Ě

ODDĚLENÉ ČEKACÍ PROSTORY U SOUDŮ PRO OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ

Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí č. 4/2002 otiskl informaci o oddělených čekárnách u soudů v České republice. Z informace uvádíme:

Bílý kruh bezpečí adresoval dne 22. 2. 2000 Ministerstvu spravedlnosti ČR návrh na zřízení oddělených čekacích prostor u soudů pro oběti trestných činů, svědky a jim blízké osoby. Tato praxe chránící oběti a svědky obžaloby je běžná v zemích Evropské unie.

Po dvou a půl letech rozhodlo představenstvo BKB, že osloví všechny krajské soudy, Městský soud v Praze, Městský soud v Brně, Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci s žádostí o poskytnutí informací, zda alespoň u těchto soudů již existují oddělené čekárny pro poškozené a svědky trestných činů, za jakých podmínek jich lze využít, jakým způsobem je vhodné o tuto službu požádat, případně zda fungují nějaká náhradní či prozatímní ochranná řešení.

Odpovědi jednotlivých oslovených soudů v přehledné formě:

Název soudu	Existence oddělených čekáren	Jiné způsoby řešení	Poznámka
Krajský soud Praha	ANO	Na možnost jejich využití jsou poškození ve vhodných případech upozorňováni přímo předsedy senátů při vyrozumění o hlavním líčení. Každý svědek má právo o toto využití požádat.	Oddělené čekárny fungují ještě u 5 okresních soudů (Kolín, Mělník, Mladá Boleslav, Příbram) spadajících pod tento soud; jinde to nedovolují kapacitní důvody.
Vrchní soud v Praze	ANO	Vyčleněna 1 místnost jako čekárna. Svědek či poškozený je na základě své žádosti či z rozhodnutí předsedy senátu umístěn do místnosti a posléze odveden zapisovatelkou přímo do jednacích síní.	
Vrchní soud v Olomouci	ANO	Vyhrazen prostor pro poškozené a svědky. Po jejich příchodu do soudní budovy jsou informováni o možnosti zdržovat se v této čekárně. Justiční stráž se pohybuje v blízkosti vyhrazeného prostoru, aby se předešlo nežádoucím kontaktům s obžalovanými.	Prostor pro poškozené a svědky byl vyhrazen na základě iniciativy vzešlé z Ministerstva spravedlnosti ČR.
Krajský soud v Českých Budějovicích	ANO	Vyhrazena jedna kancelář, kterou lze využít jako oddělenou čekárnu. Tuto místnost lze využít i pro potřeby okresního soudu (na základě žádosti poškozeného či svědka).	

R Ů Z N Ě

Název soudu	Existence oddělených čekáren	Jiné způsoby řešení	Poznámka
Městský soud Praha	NE	Svědék či poškozený jsou předvoláni do trestní kanceláře soudu a do jednací síně jsou poté doprovázeni justiční stráží; lze zajistit i jejich policejní přepravu do budovy soudu.	Oddělené čekárny nejsou zřízeny z kapacitních důvodů.
Krajský soud v Hradci Králové	NE	Provizorně lze situaci řešit tak, že jsou oběti umístěny v některé z kanceláří.	Oddělené čekárny nejsou zřízeny z kapacitních důvodů. Při zpracování investičního záměru na budování nového sídla se k požadavku BKB přihlédně.
Krajský soud v Plzni	NE		Není dostatek prostorů ani pro administrativu a spisovnu, natož pro oddělené čekárny.
Městský soud v Brně	NE		Vzhledem k omezeným prostorám nelze zbudovat oddělené čekárny. K požadavku BKB se přihlédně v případě stavby nové budovy soudu.
Krajský soud v Ostravě	NE		Oddělené čekárny nejsou zřízeny z dispozičních důvodů.
Krajský soud v Brně	NE	Případná potřeba oddělení svědků či poškozených od obžalovaných je individuálně řešena předsedy senátů ve spolupráci s justiční službou.	Oddělené čekárny nejsou zřízeny z kapacitních důvodů. Pokud dojde ke kapacitním změnám, bude se soud snažit oddělené čekárny realizovat.
Krajský soud v Ústí nad Labem	NE	Lze požádat o přítomnost justiční stráže, která zamezí kontaktům mezi poškozenými a obžalovanými.	Zřízení oddělených čekáren není možné z důvodů dispozičních a technických možností soudu.

Zpravodaj vydává Bílý kruh bezpečí, sdružení pro pomoc obětem trestné činnosti. Adresa: Duškova 20, 150 00 Praha 5, roční předplatné 60,- Kč, tel. 257 317 110.

R Ů Z N Ě

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ADRES V RESORTU
MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY

(stav: leden 2003)

Složka

Generální ředitelství vězeňské služby Praha
 Institut pro kriminologii a sociální prevenci Praha
 Justiční akademie Praha (detašované pracoviště)
 Justiční škola Kroměříž
 Krajské státní zastupitelství Brno
 Krajské státní zastupitelství Hradec Králové
 Krajské státní zastupitelství Ostrava
 Krajské státní zastupitelství Ostrava (pobočka)
 Krajské státní zastupitelství Plzeň
 Krajské státní zastupitelství Praha
 Krajské státní zastupitelství České Budějovice
 Krajské státní zastupitelství České Budějovice
 (pobočka)
 Krajské státní zastupitelství Ústí nad Labem
 Krajské státní zastupitelství Ústí nad Labem (pobočka)
 Krajský soud Brno
 Krajský soud Hradec Králové
 Krajský soud Ostrava
 Krajský soud Ostrava, pobočka Olomouc
 Krajský soud Plzeň
 Krajský soud Praha
 Krajský soud České Budějovice
 Krajský soud České Budějovice,
 pobočka Tábor
 Krajský soud Ústí nad Labem
 Krajský soud Ústí nad Labem
 – pobočka Liberec
 Krajský soud Brno – obchodní úsek Brno
 Ministerstvo spravedlnosti Praha
 (detašované pracoviště)
 Ministerstvo spravedlnosti Praha
 Městské státní zastupitelství Brno
 Městské státní zastupitelství Praha
 Městský soud Brno (dožádání, vymáhání 62 C
 Dopravní podniky)
 Městský soud Brno (opatrovnické, dědické
 a exekuční odd.)
 Městský soud Brno

Adresa

–
 iksp@iksp.justice.cz
 –
 just.skola@jskm.cz
 ksz.brn@brn.pvtnet.cz
 kszhk@ksz.hrk.justice.cz
 podatelna@ksz.ova.justice.cz
 podatelna@ksz.olc.justice.cz
 posta@ksz-pm.cz
 podatelna@ksz.pha.justice.cz
 posta@ksz.cbu.justice.cz

 posta@ksz.tab.justice.cz
 posta@ksz.unl.justice.cz
 –
 ksoud@ksoud.brn.justice.cz
 podatelna@ksoud.hrk.justice.cz
 ksostrava@ova.justice.cz
 –
 podatelna@ksoud.plz.justice.cz
 ksoud.pha@ksoud.pha.justice.cz
 posta@ksoud.cbu.justice.cz

 ksoudta@iol.cz
 posta@ksoud.unl.justice.cz

 –
 –
 –
 –
 posta@msp.justice.cz
 msz.brn@quick.cz
 msz.pha@msz.pha.justice.cz

 –
 –
 msoud@msoud.brn.justice.cz

R Ů Z N Ě

Složka

Městský soud Praha (správní, důchodové oddělení)
 Městský soud Praha
 Městský soud Praha – obchodní úsek Praha 2
 Nejvyšší soud Brno
 Nejvyšší státní zastupitelství Brno
 Obvodní soud Praha 1
 Obvodní soud Praha 10
 Obvodní soud Praha 2 (občanskoprávní úsek,
 správa soudu)
 Obvodní soud Praha 2 (trestní úsek)
 Obvodní soud Praha 3
 Obvodní soud Praha 4 (dědické, opatrovnícké,
 exekuční odd.)
 Obvodní soud Praha 4
 Obvodní soud Praha 5
 Obvodní soud Praha 6 (trestní úsek, správa soudu)
 Obvodní soud Praha 6 (občanskoprávní úsek)
 Obvodní soud Praha 7
 Obvodní soud Praha 8
 Obvodní soud Praha 9
 Obvodní státní zastupitelství Praha 1
 Obvodní státní zastupitelství Praha 10
 Obvodní státní zastupitelství Praha 2
 Obvodní státní zastupitelství Praha 3
 Obvodní státní zastupitelství Praha 4
 Obvodní státní zastupitelství Praha 5
 Obvodní státní zastupitelství Praha 6
 Obvodní státní zastupitelství Praha 7
 Obvodní státní zastupitelství Praha 8
 Obvodní státní zastupitelství Praha 9
 Okresní soud Benešov
 Okresní soud Beroun
 Okresní soud Blansko
 Okresní soud Brno-venkov
 Okresní soud Bruntál
 Okresní soud Bruntál, pobočka Krnov
 Okresní soud Břeclav
 Okresní soud Cheb
 Okresní soud Chomutov
 Okresní soud Chrudim
 Okresní soud Domažlice
 Okresní soud Děčín
 Okresní soud Frýdek-Místek
 Okresní soud Havlíčkův Brod

Adresa

-
 msoud.pha@msoud.pha.justice.cz
 -
 mbox@nsoud.cz
 nsz@nsz.brn.justice.cz
 osoud.pha1@osoud.pha1.justice.cz
 joseskova@osoud.pha10.justice.cz

 osoud.pha2@osoud.pha2.justice.cz
 osoud.pha2@osoud.pha2.justice.cz
 osoud.pha3@osoud.pha3.justice.cz

 -
 osoud.pha4@osoud.pha4.justice.cz
 osoud.pha5@osoud.pha5.justice.cz
 osoud.pha6@osoud.pha6.justice.cz
 -
 osoud.pha7@osoud.pha7.justice.cz
 osoud.pha8@osoud.pha8.justice.cz
 osoud.pha9@osoud.pha9.justice.cz
 Osz1.pha@volny.cz
 Osz10.pha@volny.cz
 Osz2.pha@volny.cz
 Osz3.pha@volny.cz
 Osz4.pha@volny.cz
 Osz5.pha@volny.cz
 Osz6.pha@volny.cz
 Osz7.pha@volny.cz
 Osz8.pha@volny.cz
 Osz9.pha@volny.cz
 soud-bn@abnet.cz
 OSBeroun@telecom.cz
 os.blansko@worldonline.cz
 osoud@osoud.brnv.justice.cz
 osbruntal@ova.pvtnet.cz
 -
 osjimbv@iol.cz
 oscheb@inplus.cz
 oscv@volny.cz
 posta@osoud.chr.justice.cz
 osdomazlice@inplus.cz
 osdc@volny.cz
 osfrydek@applet.cz
 posta@osoud.hbr.justice.cz

R Ů Z N Ě

Složka

Okresní soud Hodonín
 Okresní soud Hradec Králové
 Okresní soud Jablonec nad Nisou
 Okresní soud Jeseník
 Okresní soud Jihlava
 Okresní soud Jindřichův Hradec
 Okresní soud Jičín
 Okresní soud Karlovy Vary
 Okresní soud Karviná
 Okresní soud Karviná, pobočka Havířov
 Okresní soud Kladno
 Okresní soud Klatovy
 Okresní soud Kolín
 Okresní soud Kroměříž
 Okresní soud Kutná Hora
 Okresní soud Liberec
 Okresní soud Litoměřice
 Okresní soud Louny
 Okresní soud Mladá Boleslav
 Okresní soud Most
 Okresní soud Mělník
 Okresní soud Nový Jičín
 Okresní soud Nymburk
 Okresní soud Náchod (odd. exekuční)
 Okresní soud Náchod
 Okresní soud Olomouc
 Okresní soud Opava (pobočka)
 Okresní soud Ostrava (obchodní rejstřík)
 Okresní soud Pardubice
 Okresní soud Pelhřimov
 Okresní soud Plzeň-jih
 Okresní soud Plzeň-město
 Okresní soud Plzeň-sever
 Okresní soud Prachatice
 Okresní soud Praha-východ
 Okresní soud Praha-západ
 Okresní soud Prostějov
 Okresní soud Písek
 Okresní soud Přerov
 Okresní soud Příbram
 Okresní soud Rakovník
 Okresní soud Rokycany
 Okresní soud Rychnov nad Kněžnou
 Okresní soud Semily

Adresa

osjimho@hod.czn.cz
 posta@osoud.hrk.justice.cz
 osjn@volny.cz
 osjesenik@ova.pvtnet.cz
 osoud.jja@brn.pvtnet.cz
 soudjh@iol.cz
 posta@osoud.jic.justice.cz
 osvary@inplus.cz
 oskarvina@ova.pvtnet.cz
 oshavirov@ova.pvtnet.cz
 os.kladno@ipnet.cz
 osklatovy@inplus.cz
 os.kolin@volny.cz
 os-km@snt.cz
 okresni.soud@iol.cz
 posta@osoud.lbc.justice.cz
 oslt@volny.cz
 soudlouny@quick.cz
 OSMB@osoud-mb.cz
 posta@osoud.mst.justice.cz
 soudo@mnet.cz
 osnovyjiicin@osoud.nji.justice.cz
 oksoudnbk@mirnet.cz
 -
 post@osoud.nac.justice.cz
 osolomouc@ova.pvtnet.cz
 osopava@ova.pvtnet.cz
 -
 posta@osoud.pce.justice.cz
 soudpe@iol.cz
 ospzenjih@inplus.cz
 epodatelna@osoud.plzm.justice.cz
 ossever@ksoud.plz.justice.cz
 soudpt@iol.cz
 cz549414@worldonline.cz
 os.pz@worldonline.cz
 ospv@iol.cz
 soudpi@iol.cz
 osprerov@ova.pvtnet.cz
 okres.soudpb@volny.cz
 soud.rakovnik@iol.cz
 osroky@inplus.cz
 posta@osoud.rkn.justice.cz
 posta@osoud.sem.justice.cz

R Ů Z N Ě

Složka

Okresní soud Sokolov
 Okresní soud Strakonice
 Okresní soud Svitavy (opatrov. + exekuč. odd.)
 Okresní soud Svitavy (pobočka)
 Okresní soud Tachov
 Okresní soud Teplice
 Okresní soud Trutnov
 Okresní soud Tábor
 Okresní soud Třebíč
 Okresní soud Uherské Hradiště
 Okresní soud Vsetín
 Okresní soud Vyškov
 Okresní soud Zlín
 Okresní soud Znojmo
 Okresní soud Šumperk
 Okresní soud Žďár nad Sázavou
 Okresní soud Česká Lípa
 Okresní soud České Budějovice
 (trestní, opatrovnícké oddělení)
 Okresní soud České Budějovice (pobočka)
 Okresní soud Český Krumlov (odd. trestní)
 Okresní soud Český Krumlov (exekuční
 a opatrovnícké oddělení)
 Okresní soud Ústí nad Labem
 Okresní soud Ústí nad Orlicí
 Okresní soud Vsetín, Valašské Meziříčí (pobočka)
 Okresní státní zastupitelství Benešov
 Okresní státní zastupitelství Beroun
 Okresní státní zastupitelství Blansko
 Okresní státní zastupitelství Brno-venkov
 Okresní státní zastupitelství Bruntál
 Okresní státní zastupitelství Břeclav
 Okresní státní zastupitelství Cheb
 Okresní státní zastupitelství Chomutov
 Okresní státní zastupitelství Chrudim
 Okresní státní zastupitelství Domažlice
 Okresní státní zastupitelství Děčín
 Okresní státní zastupitelství Frýdek-Místek
 Okresní státní zastupitelství Havlíčkův Brod
 Okresní státní zastupitelství Hodonín
 Okresní státní zastupitelství Hradec Králové
 Okresní státní zastupitelství Jablonec nad Nisou
 Okresní státní zastupitelství Jeseník
 Okresní státní zastupitelství Jihlava

Adresa

ossokolov@inplus.cz
 posta@osoud.sce.justice.cz
 -
 posta@osoud.svy.justice.cz
 ostachov@inplus.cz
 okr soud@tep.cesnet.cz
 posta@osoud.tru.justice.cz
 posta@osoud.tab.justice.cz
 osoud.tr@brn.pvtnet.cz
 osjimuh@iol.cz
 soud@vs.inext.cz
 soudvy@iol.cz
 osoud.zln@iol.cz
 osoud.zn@znojmo.cz
 ossumperk@ova.pvtnet.cz
 osoud.zds@brn.pvtnet.cz
 oscl@volny.cz

 soudcb@ksoud.cbu.justice.cz
 soudcb@ksoud.cbu.justice.cz
 soudck@iol.cz
 -
 posta@osoud.unl.justice.cz
 posta@osoud.uno.justice.cz
 -
 osz.ben@osz.ben.justice.cz
 osz.ber@osz.ber.justice.cz
 osz.bl@quick.cz
 osz.bo@quick.cz
 podatelna@osz.bru.justice.cz
 osz.bv@quick.cz
 oszastch@telecom.cz
 oszcv@volny.cz
 osz.cr@worldonline.cz
 oszastdo@ipnet.cz
 oszdc@volny.cz
 podatelna@osz.frm.justice.cz
 osz_hb@cmail.cz
 osz.ho@quick.cz
 osz_hk@cmail.cz
 oszjn@volny.cz
 podatelna@osz.jes.justice.cz
 osz.ji@quick.cz

R Ů Z N Ě

Složka

Okresní státní zastupitelství Jindřichův Hradec
Okresní státní zastupitelství Jičín
Okresní státní zastupitelství Karlovy Vary
Okresní státní zastupitelství Karviná
Okresní státní zastupitelství Kladno
Okresní státní zastupitelství Klatovy
Okresní státní zastupitelství Kolín
Okresní státní zastupitelství Kroměříž
Okresní státní zastupitelství Kutná Hora
Okresní státní zastupitelství Liberec
Okresní státní zastupitelství Litoměřice
Okresní státní zastupitelství Louny
Okresní státní zastupitelství Mladá Boleslav
Okresní státní zastupitelství Most
Okresní státní zastupitelství Mělník
Okresní státní zastupitelství Nový Jičín
Okresní státní zastupitelství Nymburk
Okresní státní zastupitelství Náchod
Okresní státní zastupitelství Olomouc
Okresní státní zastupitelství Opava
Okresní státní zastupitelství Ostrava
Okresní státní zastupitelství Pardubice
Okresní státní zastupitelství Pelhřimov
Okresní státní zastupitelství Plzeň-jih
Okresní státní zastupitelství Plzeň-město
Okresní státní zastupitelství Plzeň-sever
Okresní státní zastupitelství Prachatice
Okresní státní zastupitelství Praha-východ
Okresní státní zastupitelství Praha-západ
Okresní státní zastupitelství Prostějov
Okresní státní zastupitelství Písek
Okresní státní zastupitelství Přerov
Okresní státní zastupitelství Příbram
Okresní státní zastupitelství Rakovník
Okresní státní zastupitelství Rokycany
Okresní státní zastupitelství Rychnov nad Kněžnou
Okresní státní zastupitelství Semily
Okresní státní zastupitelství Sokolov
Okresní státní zastupitelství Strakonice
Okresní státní zastupitelství Svitavy
Okresní státní zastupitelství Tachov
Okresní státní zastupitelství Teplice
Okresní státní zastupitelství Trutnov
Okresní státní zastupitelství Tábor

Adresa

posta@osz.jhr.justice.cz
osz_jc@cmail.cz
oszastkv@mbox.vol.cz
podatelna@osz.kna.justice.cz
osz.kld@osz.kld.justice.cz
oszastkt@ipnet.cz
osz.kol@osz.kol.justice.cz
osz.km@quick.cz
osz.kha@osz.kha.justice.cz
oszl@volny.cz
oszl@raz-dva.cz
oszl@raz-dva.cz
osz.mlb@osz.mlb.justice.cz
oszm@volny.cz
osz.mel@osz.mel.justice.cz
podatelna@osz.nji.justice.cz
osz.nym@osz.nym.justice.cz
osz_na@cmail.cz
podatelna@osz.olc.justice.cz
podatelna@osz.opa.justice.cz
podatelna@osz.ova.justice.cz
osz_pu@cmail.cz
posta@osz.plh.justice.cz
oszastpj@ipnet.cz
oszastpm@ipnet.cz
oszastps@ipnet.cz
posta@osz.ptc.justice.cz
podatelna@osz.phav.justice.cz
osz.pha@osz.pha.justice.cz
osz.pv@quick.cz
posta@osz.psk.justice.cz
podatelna@osz.pre.justice.cz
osz.prb@osz.prb.justice.cz
osz.rak@osz.rak.justice.cz
oszastro@ipnet.cz
osz_rk@cmail.cz
osz_sm@mybox.cz
oszastso@volny.cz
posta@osz.sce.justice.cz
osz_sy@mybox.cz
oszasttc@volny.cz
osztp@volny.cz
osz_tu@cmail.cz
posta@osz.tab.justice.cz

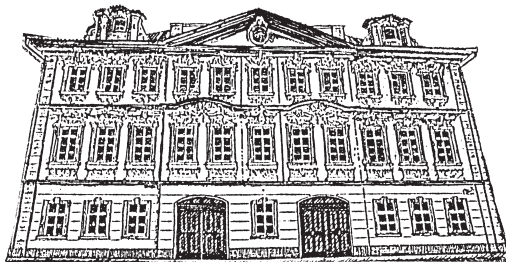
R Ů Z N Ě

Složka

Okresní státní zastupitelství Třebíč
 Okresní státní zastupitelství Uherské Hradiště
 Okresní státní zastupitelství Vsetín
 Okresní státní zastupitelství Vyškov
 Okresní státní zastupitelství Zlín
 Okresní státní zastupitelství Znojmo
 Okresní státní zastupitelství Šumperk
 Okresní státní zastupitelství Žďár nad Sázavou
 Okresní státní zastupitelství Česká Lípa
 Okresní státní zastupitelství České Budějovice
 Okresní státní zastupitelství Český Krumlov
 Okresní státní zastupitelství Ústí nad Labem
 Okresní státní zastupitelství Ústí nad Orlicí
 Okresní zastupitelství Brno-město
 Probační a mediační služba Praha
 Rejstřík trestů Praha
 Vrchní soud Olomouc
 Vrchní soud Praha
 Vrchní státní zastupitelství Olomouc
 Vrchní státní zastupitelství Praha
 Vrchní státní zastupitelství Olomouc – Ostrava
 (pobočka)
 Vrchní státní zastupitelství Olomouc – pobočka Brno

Adresa

osz.tr@quick.cz
 osz.uh@quick.cz
 podatelna@osz.vst.justice.cz
 osz.vy@quick.cz
 osz.zl@quick.cz
 osz.zn@quick.cz
 podatelna@osz.sup.justice.cz
 osz.zr@quick.cz
 oszcl@volny.cz
 posta@osz.cbu.justice.cz
 posta@osz.ckr.justice.cz
 oszul@volny.cz
 osz_uo@cmail.cz
 -
 -
 rejstrik@rejtr.justice.cz
 podatelna@vsoud.olc.justice.cz
 vspha@pha.pvtnet.cz
 podatelna@vsz.olc.justice.cz
 vsz.pha@vsz.pha.justice.cz
 -
 -

O VÝKLADU PRÁVA

V hereckých kruzích se traduje žertík, podle něž se divadelní inscenace třídí na dobré, špatné a ty z Brna. Co si podobného by se dalo říct o způsobu, jakým soudy vykládají právo, aniž by takové klasifikaci mohlo být vytkáno, že postrádá jednotné kritérium a je proto v rozporu s logikou. Můžeme se totiž přit o to, zda výklad práva je správný či nesprávný (dobrý nebo špatný), podstatné však je, který výklad koneckonců platí. A v Brně mají sídlo nejvyšší soudní instance.

Hrdinu své povídky „Štába Přišibajev“ charakterizuje A. P. Čechov takt: „Žít vedle něho je nemožná věc! Ať je to při procesí, když jdeme s fanglema, nebo o svatbě, nebo když se například něco přitrefí, všude je slyšet jeho křik, všude dělá kravál, pořád chce něco napravovat. Děti kráká za uši, ženské špehuje, aby z něčeho něco nebylo, jako kdyby byl jejich tchán. Tuhle chodil po seknici a poroučel, aby nezpívali a nesvítili. Kdepak prý je v zákoně psáno, aby se zpívalo?“ (in Čechov, A. P.: Srdce nechodí samo, Odeon, Praha 1968, s. 33). Následovníky Štáby Přišibajeva ovšem nalezneme i mezi těmi, kdo si amatérsky (opravdu jen amatérsky?) vykládají právo „zde a nyní“.

Komentáře k zákonům se dělí na stručné a podrobné. Ty prvé prostřednictvím jiných slov (a někdy jen jiného slovosledu) řeknou totéž, co se můžeme dočíst v zákoně. Druhé odpovídají na veliké množství hypotetických otázek, kromě té, po jejímž řešení se právě pidíme. Kdosi to vyjádřil lapidárním tvrzením, že komentář končí tam, kde začíná problém.

Byl to jeden z těch předzvědných překlepů, jenž *interpretaci práva* přejmenoval na *interpelaci*.

Demagogie si pomáhá tím, že z podobnosti dělá totožnost. Při neobratné nebo zvrácené obratné interpretaci právních textů se zpravidla provozuje cosi podobného.

Tu historku vyprávěl, pokud se nemýlím, Miroslav Donutil a já jsem jen obsadil do role jejich hr-

dinů – komentátorů dva advokáty. Ti letí v balonu a ztratí orientaci. I všimnou si vesničana pod sebou a zavolají na něj: „Hej, pane, kde to jsme?“ Ten dobrý muž na ně zahaleká: „V balónu.“ Jeden z cestovatelů pak říká tomu druhému: „Vidíš, to je informace přesně jako v komentáři k právnímu předpisu. Nikoliv chybná, ale prakticky málo užitečná, neboť neodstranila náš poznatkový deficit.“

Když už jsem si tu dobíral juristické knihy, musím pro spravedlnosti dodat, že zvlášť svérázné interpretace práva pocházejí od těch, kteří odborné publikace vůbec nečtou, nenavštěvují semináře a spokojí se s intelektuální samoobsluhou.

Vždy záleží na tom, jak věci pojmenujeme. Přísný pozitivismus při výkladu práva můžeme označit za „štěpení kozích chlupů podél“ nebo za „příslušnost k onomu proudu právního myšlení, který vychází z textuální interpretace a úzce se drží litery zákona.“

Říká se: pět právníků – pět (někdy i sedm) různých výkladů zákona. Více mne pobuřuje, když několik právníků, kteří připravovali text určité normy, nepodá žádný její výklad a uchýlí se k lacinému: rozhodovací praxe nám ukáže.

O špatných žurnalistech se říká, že v ziskavných poznatcích oddělí zrno od plev a zdůrazní ty plevy. Leckdo zachází stejným způsobem s informacemi, které mu nabízí text právní normy nebo skutkové okolnosti určitého případu.

Právo bývá občas vykládáno způsobem, jakým kdysi při rozvážce vykládali topivo pracovníci Uhelných skladů – tu se něco ubere ze zákonné skládky slov, aby se vytvořila příležitost, jak přidat druhým to, co jim nepatří. Jindy se výklad práva podobá výkladu v obchodě. Ze sortimentu slov v právním předpisu se vyberou jen některá a působivě se aranžují tak, aby sváděla k scestnému rozhodnutí.

Sám několikrát význam slova *výklad* naznačuje, že je to mimo jiné neurčitost přirozeného jazyka, která provokuje spory při interpretaci právních předpisů i smluv. Proto stále platí myšlenka

NAKONEC

z předválečného a i dnes citovaného rozhodnutí, které bylo uveřejněno ve sbírce Vážný pod č. 111 090, a v jehož důvodech se praví: „Při výkladu smluv je třeba vyšetřit úmysl stran a rozumět

smlouvě tak, jak to žádá obvyčej poctivého obchodu.“

prof. Petr Hajn

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý

PO UZÁVĚRCE

Po uzávěrce (5. 8.) jsme obdrželi přípis Ministerstva zahraničních věcí České republiky – odbor lidských práv ze dne 1. 8. 2003 ve věci mezinárodní soutěže advokátů na téma obrana lidských práv, Caen (Francie), leden 2004. Celý text přetiskujeme s tím, že případní zájemci se mohou spojit na MZV s pí K. Cveklovou, linka 2935 nebo se obrátit přímo na francouzské organizátory.

Vážený pane předsedo,
ráda bych Vás informovala o mezinárodní soutěži advokátů v přednesu obhajoby na téma obrana lidských práv, jež je organizovaná každoročně od roku 1990 ve francouzském Caen. Zároveň Vás prosím o rozšíření této informace a případné doporučení advokátům, kteří by měli zájem se této významné mezinárodní akce zúčastnit.

Mezinárodní soutěž v přednesu obhajoby na téma lidská práva, organizovaná Caenským Památníkem míru, Advokátní komorou v Caen a městem Caen, se příští rok (25. ledna 2004) uskuteční již po patnácté, tentokrát, v roce 60. výročí vylovení spojenců v Normandii, pod patronací Rady Evropy.

Od roku 1990 se soutěže zúčastnilo 490 účastníků z 50 zemí; 150 z nich předneslo řeč ke konkrétním aktuálním případům, kdy došlo k porušení lidských práv. Publikováno bylo 14 svazků řečí. Partnery organizátorů v roce 2003 byly mj. Národní rada advokátních komor Francie, Mezinárodní svaz advokátů a Mezinárodní asociace mladých advokátů.

Vzhledem k tomu, že se této prestižní mezinárodní soutěže doposud nezúčastnil žádný zástupce ČR, organizátoři soutěže se v tomto roce obrátili na Velvyslanectví ČR v Paříži s žádostí o pomoc se zajištěním účasti advokátů z ČR v nadcházejícím patnáctém ročníku soutěže v příštím roce. Domnívám se, že za těchto okolností by byla účast reprezentanta ČR velmi žádoucí.

Zájemci se mohou přihlásit do 17. 11. 2003 zasláním:

a) přihlášky (formulář k vyplnění na www.memorial-caen.fr/actualites),

b) textu obhajoby k aktuálnímu skutečnému individuálnímu případu porušení lidských práv (max. 10 stran), nejlépe ve francouzštině elektronicky na adresu vdurel@memorial-caen.fr (v případě zaslání poštou je nutné kromě papírové podoby připojit rovněž disketu s textem),

c) resumé obhajoby (1 strana),

d) dokladu o členství v advokátní komoře,

e) uvedení data slibu.

Na uvedené internetové adrese lze získat i podrobnější informace a dokumentaci o soutěži. Texty v jiné řeči budou Památníkem přeloženy před výběrovým řízením do francouzštiny. Všechny texty se stávají majetkem Památníku.

Dne 17. 12. 2003 bude na základě zasláných dokumentů vybráno 10 soutěžících a jejich texty budou publikovány do 25. 1. 2004.

Dne 25. 1. 2004 budou tito soutěžící vystupovat (v taláru nebo v oděvu, který je užíván advokáty v jejich zemi) přede dvěma porotami: první profesionální, složenou z osobností politiky, práva a kultury (*le jury officiel*) a druhou laickou, složenou z deseti zástupců publika (*le jury public*). Mohou hovořit jakýmkoli jazykem (organizátor zajistí tlumočnicka), třebaže preferována je francouzština a jako druhá angličtina. Bude jim vymezena doba 15 minut. V řeči se nesmí odchýlit od textu. Hodnocena bude jak věcná stránka (relevance tématu), tak forma (řečnické umění a dodržení doby) jejich vystoupení, během něhož nebudou smět použít žádné rekvizity.

Týž den budou vyhlášeny výsledky a předány ceny – 1. cena 7 600 eur, 2. cena 3 800 eur, 3. cena 2 300 eur, cena publika 760 eur a cena pro mladý talent 760 eur.

Pozvaným budou uhrazeny cestovní a pobytové náklady (2 noci).

Mezi kauzami, které byly prezentovány v uplynulých pěti letech byly mj.:

1999: Michael Pardue – vězeň jako druzí (absurdita amerického soudního systému), Lidská důstojnost ženy je lidským právem (za revizi textů a metod upravujících posuzování sexuálního mrzačení ve Francii a jinde ve světě)

2000: Slib odsouzení na smrt (Hutuové odsouzení v Burundi)

PO UZÁVĚRCE

2001: Nejib Hosni, obhájce pod dohledem (za svobodu vyjádření obránce lidských práv v Tunisku); Rodinné násilí v Rumunsku

2002: Obhajoba v zájmu pí Castel, rozené Bensalem (drama harkiů – pozn. ZÚ: vojáků alžírského původu sloužících ve francouzské armádě v Alžírsku v letech 1954–62); Obhajoba za Jurije Bandaževského (následky Černobyli)

2003: Obhajoba Aminy Lawal (aplikace práva šaría v Nigerii); Obhajoba v kauze Ingrid Bettancourt (boj proti korupci v Kolumbii).

Kontakt na organizátora soutěže:

Le Mémorial de Caën

Concours international de plaidoiries

pour la défense des Droits de l'Homme

Eplanade Dwight-Eisenhower – BP 6261

14066 Caën Cedex 4 – France

tel. 033 2 31 06 06 44, fax 033 2 31 06 06 70
e-mail: contact@memorial-caen.fr.

Předem Vám děkuji za zprostředkování této informace potenciálním zájemcům a těším se na informaci o případných účastnících. Velvyslanectví ČR v Paříži přislíbilo poskytnout účastníkům soutěže z ČR v případě potřeby veškerou součinnost.

S pozdravem

JUDr. Věra Jeřábková, CSc.
ředitelka odboru lidských práv

Vážený pan

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

předseda České advokátní komory

Národní 16

110 00 Praha 1

ZUSAMMENFASSUNG

Eva Hubálková:

Neue Urteile des Europäischen Gerichtes für Menschenrechte in den Beschwerden gegen die Tschechische Republik

Der Aufsatz analysiert den Bestand der neuen Judikaten des Europäischen Gerichtes für Menschenrechte, welche die Beschwerde gegen die Tschechische Republik betreffen. Es handelt sich um die Thematik, welche für die tschechische Rechtsanwaltschaft öffentlichkeit hoch aktuell ist.

Bohumil Repík:

Einige Fragen der Entscheidung über die Haftverhängung im Blick der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte

Der Autor konfrontiert die Rechtssprechung des Gerichtshofes bzw. der Kommission, die sich auf die Entscheidung über die Haftverhängung bezieht, mit den einschlägigen Bestimmungen der Strafprozessordnung und stellt fest, dass die gültige Rechtsnorm in vielen Punkten nicht im Einklang mit dem Abkommen ist. Obwohl sie in einer solchen Situation zur Anwendung des Abkommens anstatt des örtlich gültigen Gesetzes (Artikel 10 der Verfassung) verpflichtet sind, wird von den innerstaatlichen Gerichten nach wie vor nur die Strafprozessordnung angewandt und das Ab-

ZUSAMMENFASSUNG

kommen wird nicht berücksichtigt. Sogar vom Verfassungsgericht wurde in einem seiner Beschlüsse diese falsche Praxis der Gerichte nicht behoben. Bis dahin sind die Rechtsanwälte diejenigen, die auf der Einhaltung der Rechte der Angeklagten konsequent bestehen sollten, die ihnen im Abkommen zugesprochen werden.

Tomáš Dvořák:

Ungültigkeit von juristischen Personen

Diese Abhandlung befasst sich mit der Problematik der Ungültigkeit von Gründungsdokumenten der Handelsgesellschaften, bzw. allgemein der juristischen Personen *de lege lata*, insbesondere im Hinblick auf die Mängel in der Willenserklärung, die mangelnde Form und die Nichteinhaltung der obligatorischen Erfordernisse. Der Autor strebt eine Überbrückung der Mängel der jetzigen lückenhaften Regelung an, welche die Problematik der Ungültigkeit anderer juristischen Personen als Handelsgesellschaften und Genossenschaften nicht behandelt. Es werden dabei sowohl die Beschlüsse des zietgenossischen Zivilrechtes, sowie die zivilrechtlichen Beschlüsse der österreichischen Monarchie sowie der ersten Republik berücksichtigt. Gleichzeitig wird auch auf die Forderung der Harmonisierung dieser Regelung im Recht der Handelsgesellschaften mit der Ersten Richtlinie EG Nr. 68/151/EG sowie auf den Entwurf einer neuen konzeptionellen Regelung dieser Frage im vorbereiteten Zivilgesetzbuch eingegangen.

Michael Kincl:

Verfahren nach dem Gesetz über öffentliche Förderung

Der Artikel befasst sich mit der Analyse zweier Typen von Verwaltungsverfahren, die im Gesetz Nr. 59/2000 Slg., über öffentliche Förderung, im Wortlaut des Gesetzes Nr. 13/2002 Slg. geregelt werden. Es handelt sich konkret um das Ausnahmegenehmigungsverfahren und das Verfahren zur Aufhebung der zugeteilten öffentlichen Förderung.

Durch die Verabschiedung des Gesetzes über öffentliche Förderung wurde die im Assoziationsabkommen festgelegte Verpflichtung der Tschechischen Republik im Bereich der öffentlichen Förderung wahrgenommen, sämtliche auf dem Gebiet der CR auf allen Ebenen der Staatsverwaltung gewährten öffentlichen Förderungen aufgrund der für die öffentliche Förderung in der EU gültigen Regeln zu beurteilen.

Diesem Zweck dient das Ausnahmegenehmigungsverfahren, das im § 6 des Gesetzes über öffentliche Förderung geregelt wird. Im Rahmen dieses Verfahrens wird vom Kartellamt beurteilt, ob eine bestimmte Maßnahme eine öffentliche Förderung begründet, und falls ja, ob diese mit den einschlägigen Regeln des EG-Rechtes vereinbar ist. Durch das Gesetz über öffentliche Förderung wurde also in die tschechische Gesetzgebung das EG-Recht inkorporiert, obwohl die CR noch kein EU-Mitgliedsstaat ist.

Die öffentlichen Verwaltungsorgane und Subjekte unter deren Kontrolle sind verpflichtet, vor der Zuteilung einer öffentlichen Förderung einen „Antrag an eine Ausnahmegenehmigung“ zu stellen und die Zustimmung des Kartellamtes abzuwarten. Tun die oben genannten Subjekte nicht so, wird ein zweiter Verfahrenstyp eingeleitet – das Verfahren zur Aufhebung der zugeteilten öffentlichen Förderung. Dieses Verfahren ist also seinem Charakter nach ein Sanktionsverfahren

ZUSAMMENFASSUNG

und es kann zur Einstellung der zugeführten öffentlichen Förderung und zur Rückerstattung der zugeführten Förderung vom Empfänger an den Geber einschließlich des entsprechenden Zinssatzes zu Folge haben. Der Geber der öffentlichen Förderung wird dann in den meisten Fällen einer Regressklage gegenüberstehe, der dem Empfänger der öffentlichen Förderung infolge der gesetzwidrigen Handlung des Gebers entstehen wird.

Antonín Procházka:

Berechtigung des Steuerverwalters zur Wiederholung von Steuerkontrollen

Beim Bericht aus der Steuerkontrolle handelt es sich um keine eigenständige Entscheidung im Sinne des § 32 der Steuerordnung. Die durchgeführte Steuerkontrolle begründet also kein Hindernis der im Sinne der Bestimmung des § 28 Abs. 1 Gesetz Nr. 337/1993 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften entschiedenen Sache. Der Steuerverwalter ist daher berechtigt, eine „wiederholte“ Steuerkontrolle der gleichen Steuer für den gleichen Steuerzeitraum durchzuführen, jedoch unter der Voraussetzung, dass neue Tatsachen vorkommen und dass die Kontrolle im Umfang dieser neuen Tatsachen durchgeführt wird. Ein zusätzlicher Zahlungsbescheid wird nur den nachträglich bemessenen Steuerbetrag enthalten.

Boris Vršínský:

Überlegungen zum Prozess der Vertragsbildung und der Vertragsentstehung

Der Artikel fokussiert vor allem die Problematik, die unmittelbar den Prozess der Vertragsbildung und den Augenblick der Entstehung von privatrechtlichen Verträgen, hauptsächlich derjenigen, die im Zivilrecht vorkommen, betrifft. Anhand einiger Fälle genannter Verträge, die im gültigen tschechischen Gesetzbuch kodifiziert wurden, ist die Vorgehensweise beim Abschließen solcher Vertragstypen angedeutet, wobei gleichzeitig unterschieden wird, ob es sich um konsensuelle oder reele Verträge handelt. Diese theoretisch-rechtliche Aufteilung, die auf einem unterschiedlichen Augenblick des Eintrittes von Rechtswirkungen basiert, wird vom Autor des Artikels bei ausgewählten Vertragstypen analysiert und anschließend an konkreten Fällen widerlegt. Dem Autor nach handelt es sich um eine durchaus problematische Aufteilung, die weder der Rechtlichen Praxis noch der Theorie entspricht, da es sich anhand der Beispiele zeigt, dass es um eine umstrittene und unklare Aufteilung handelt.

SUMMARY

Eva Hubálková:

New case-law of the European Court of Human rights in relation to the Czech Republic

This Article analyse legal nature of the new case-law of the European Court of Human Rights, in relation to the applications against the Czech Republic. This is highly topical subject for the Czech lawyers.

Bohumil Repík:

Some questions pertaining to decision of custody in the light of jurisprudence of the European Court of Human Rights

The author confronts the jurisprudence of the Court or of the Commission pertaining to the decision of custody with respective provisions of the Criminal Code, and notes that valid legal provisions are not in conformity with the Treaty in many points. Although the courts are obliged to apply the Treaty and not the domestic act (Article 10 of the Constitution), domestic courts still apply only the Criminal Code and they do not take the Treaty into account. This incorrect legal practice was not remedied by the Constitutional Court in one of its decisions. Hence, it is necessary to change respective provisions of the Criminal Code. Until that time there are advocates who should consistently insist upon respecting the rights of accused persons granted to them by the Treaty in this field.

Tomáš Dvořák:

Invalidity of legal entities

This essay deals with the issue of invalidity of incorporation documents of business companies or in general, of legal entities de lege lata, particularly from the point of view of defects in will statements, insufficiency of form and failure to observe required obligatory do not resolve the questions of invalidity of other legal entities other than business companies and co-ops. The findings of current, Austro-Hungarian and the First Republic's civil rights are taken into account. Attention is also paid to the requirement of harmonization of this provision pertaining to business companies with the EC First Directive 68/151/ES and to the draft of a new conceptual modification of this area in the prepared Civil Code.

Michael Kincl:

Proceedings according to act on public support

The article deals with an analysis of two types of administrative proceedings stipulated in Public Support Act No 59/2002 Coll. as amended by Act No 130/2002 Coll. The proceedings particularly are an exception approval proceeding and a proceeding on cancellation of a granted public support.

By passing the Public Support Act, the Czech Republic has executed its commitment in the field of public support determined based on the Association Treaty, particularly that the Czech

SUMMARY

Republic will consider, based on rules applicable for public support in the European Union, any and all public support granted in its territory at all levels of public administration.

For this purpose, there is the exception approval proceeding stipulated in Section 6 of the Public Support Act. In its framework, the Competition Protection Office assesses whether or not a special measure constitutes public support and if so, whether such support is compatible with respective EC legal rules. The Public Support Act has virtually incorporated the EC right despite the fact that the Czech Republic is still not a member of the European Union.

It is the obligation of all public administration offices and agencies under their management to submit a „Request for Exception Approval“ prior to granting public support and to wait for approval from the Competition Protection Office. Should such agencies and offices fail to do so, another type of proceeding will be launched – that of cancellation of the granted public support. In its nature, the latter proceeding is a sanction type and may result in the obligation to stop granting public support and to return the support already provided to the receiver to the grantor, including interest accruing thereof. The public support grantor will then, in most cases, face legal action for compensation of damage that will incur to the receiver of the public support due to the grantor's illegal action.

Antonín Procházka:

Right of the tax administrator to repeat tax inspections

The tax inspection report is not a standalone decision in the sense of Section 32 of Tax Code. Therefore, the executed tax inspection does not place a barrier to an already decided matter in the sense of Section 28, subsection 1 of Act No 337/1993 Coll. as amended. Hence, the tax administrator has the right to execute a „repeated“ tax inspection of the same tax for the same tax period, however provided that there are new facts and that the inspection shall be carried out in the scope of such newly observed facts. The additional payment assessment shall include only the amount of additionally levied tax.

Boris Vršínský:

Contemplation on the process of making contracts and creation thereof

The article primarily concentrates attention on issues that immediately relate to the process of creating and to the moment of creation of private-legal contracts, particularly those appearing in civil rights. A procedure is indicated in several cases of specified contracts codified in the Czech Civil Code on how to enter into these contractual types, including distinguishing whether these contracts are consensual or real. This theoretic-legal division, which is based on the different moment when the legal effects become applicable, is examined by the author of the article in selected contractual types and consequently disproved by describing specific cases. In the author's opinion, such division is relatively problematic and does not belong to legal theory and practice, because as the examples show, the division is disputable and unclear.

INHALTSVERZEICHNIS

LEITARTIKEL

Stanislav Balík: Legislatives Engineering 9

ARTIKEL

Eva Hubálková: Neue Urteile des Europäischen Gerichtes für Menschenrechte in den Beschwerden gegen die Tschechische Republik 12

Bohumil Repík: Einige Fragen der Entscheidung über die Haftverhängung im Blick der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofes für Menschenrechte 32

Tomáš Dvořák: Ungültigkeit von juristischen Personen 43

Michael Kincl: Verfahren nach dem Gesetz über öffentliche Förderung 55

Antonín Procházka: Berechtigung des Steuerverwalters zur Wiederholung von Steuerkontrollen 61

Boris Vršínský: Überlegungen zum Prozess der Vertragsbildung und der Vertragsentstehung 63

AUS DER TSCHECHISCHEN RECHTSANWALTSKAMMER

1) Informationen über die Sitzung des Vorstandes der Rechtsanwaltskammer vom 9. – 10. 6. 2003 67

2) Bulletin der Rechtsanwaltschaft – Konzeptionsentwurf für den Zeitraum bis zur 4. Versammlung 67

3) Stellungnahme des Vorstandes der Rechtsanwaltskammer zur Befreiung des Rechtsanwalts von der Geheimhaltungspflicht durch den Abwickler der Gesellschaft 69

4) Ausländische Zeitschriften in der Bibliothek der Rechtsanwaltskammer 70

5) www.cak.cz 70

AUS DER DISZIPLINARPRAXIS (Jan Syka)

Es handelt sich um eine bedeutende Pflichtverletzung seitens des Rechtsanwalts, falls er dem Klienten eine Eingabe übergibt, ohne ihn klar über die Frist zu belehren, in der diese Eingabe abzusenden oder zuzustellen ist. 71

ANTWORTEN AUF FRAGEN

Antworten der Rechtsanwaltskammer auf die Fragen betreffend der Geheimhaltungspflicht des Rechtsanwalts:

1) Zeugenvernehmung eines Rechtsanwalts im Erbstreit 72

2) Erklärungsabgabe durch den Rechtsanwalt gemäß Strafprozessordnung 73

TROSTSAMMLUNG

Ivo Tichovský: Zeitlich anknüpfend oder nicht – oder Nachdenken zu einer gerichtlichen Entscheidung 75

INHALTSVERZEICHNIS

AUS DEM AUSLAND

Auszüge aus schriftlichen Nachrichten einiger europäischen Rechtsanwaltschaften für 2002 77

AUS DEN ZEITSCHRIFTEN (*Jaroslava Vanderková*) 81

DIE PRESSE ÜBER DIE ANWALTSCHAFT (*Jaroslava Vanderková*) 87

SONSTIGES

Getrennte Warteräume bei Gerichten für Opfer von Gewalttaten 89

Verzeichnis elektronischer Adressen im Ressort des Justizministeriums der CR 91

ZUM SCHLUSS

Über die Auslegung des Rechtes (*Petr Hajn*) 97

Zeichnung vom *L. Lichý* 98

ZUSAMMENFASSUNG 100

ANZEIGEN 108

TABLE OF CONTENTS

EDITORIAL

Stanislav Balík: Legislative Engineering 9

ARTICLES

Eva Hubálková: New case-law of the European Court of Human rights in relation to the Czech Republic 12

Bohumil Repík: Some questions pertaining to decision of custody in the light of jurisprudence of the European Court of Human Rights 32

Tomáš Dvořák: Invalidity of legal entities 43

Michael Kincl: Proceedings according to act on public support 55

Antonín Procházka: Right of the tax administrator to repeat tax inspections 61

Boris Vršínský: Contemplation on the process of making contracts and creation thereof 63

TABLE OF CONTENTS

FROM THE CZECH BAR ASSOCIATION

1) Information on the CBA Board meeting held in June 9 to 10, 2003	67
2) Bulletin advokacie (Advocacy Bulletin) – Outline of the conception for the period till the 4th Assembly	67
3) Standpoint of the CBA Board on the issue of exemption from the advocate's obligatory discretion by the Company Liquidator	69
4) Foreign periodicals in the CBA Library	70
5) www.cak.cz	70

FROM DISCIPLINARY PRACTICE (Jan Syka)

It is a serious breach of the advocate's duty, if he/she hands an entry over to the client without advising him/her clearly on the time limit, in which the entry must be sent 'or delivered	71
--	----

ANSWERS TO YOUR QUESTIONS

CBA answer to the inquiries on the issue of the advocate's obligatory discretion:

1) Witness examination of an advocate in a heritage dispute	72
2) Advocate giving an account according to the Code of Criminal Procedure	73

CONSOLATION COLLECTION

Ivo Tichovský: Subsequent or not - or over one court ruling	75
--	----

FROM ABROAD

Excerpts from written reports of some European Advocacies for the year 2002	77
---	----

<u>FROM THE PERIODICALS (Jaroslava Vanderková)</u>	81
---	----

<u>THE PRESS ON ADVOCACY (Jaroslava Vanderková)</u>	87
--	----

PELL-MELL

Separated waiting spaces for crime victims in the court	89
List of electronic addresses for the Ministry of Justice of the Czech Republic	91

IN CONCLUSION

On interpretation of law (Petr Hajn)	97
Drawing of L. Lichý	98

<u>SUMMARY</u>	103
-----------------------	-----

<u>ADVERTISEMENT</u>	108
-----------------------------	-----

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA, NÁRODNÍ TŘÍDA 16, 110 00 PRAHA 1

BULLETIN ADVOKACIE, vydává Česká advokátní komora v Praze (IČO 66 000 777) v nakladatelství Milan Horák - REGO, P. O. BOX 66, 161 01 Praha 6, telefon 233 311 385. Vychází 12x ročně. Přetisk povolen jen se souhlasem redakce. Adresa redakce: Česká advokátní komora, Národní třída 16, 110 00 Praha 1, telefon 221 729 011, fax 224 932 989, e-mail: ponahla@cak.cz. **Předseda redakční rady:** JUDr. PhDr. Stanislav Balík. **Šéfredaktor:** JUDr. Václav Mandák, CSc., **zástupkyně šéfredaktora:** JUDr. Lygie Snášelová. **Tajemnice redakce:** Jana Ponáhlá. **Redakční rada:** JUDr. Jiří Císař, JUDr. Milan Holub, CSc., prof. JUDr. Marie Kalenská, DrSc., JUDr. Ladislav Krym, prof. JUDr. Zdeněk Kučera, DrSc., JUDr. Jan Luhan, JUDr. Michal Mazanec, doc. JUDr. Vladimír Mikule, CSc., JUDr. Jiří Mucha, doc. JUDr. Jiří Pipek, CSc., JUDr. Tomáš Pohl, JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., JUDr. Helena Šteflová a JUDr. Zdeněk Štencl, prof. JUDr. František Zoulik, CSc. Objednávky předplatného zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1. Cena čísla 55 Kč, zvýhodněné roční předplatné 550 Kč, plus poštovné. Advokátům a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma. Celé znění každého čísla vychází též na internetu (www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci vyjadřuje autor souhlas se zveřejněním též na internetu. Toto číslo vyšlo 15. 9. 2003. Sazba: Dr. Josef Ženka, Praha 8. Tisk: Tiskárna BCS, s.r.o., Chrást 59, 289 14 Poříčany. Obálka a grafická úprava Kateřina Slavíková. MK ČR 6469. ISSN 1210-6348.

Milan
Horák NAKLADATELSTVÍ Rego

BULLETIN ADVOKACIE
*byl v anketě Karlovarských
právnických dnů oceněn pětikrát
(v letech 1994, 1998, 1999, 2001, 2002)
jako nejlepší právnícký časopis
v České republice*